

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
UNIVERSITY
OF MACEDONIA

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΕΣ, ΒΣΑΣ, ΑΔΙΣΠΟ)
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

***«Πρακτικές Στρατιωτικής/Αμυντικής διπλωματίας ως
μορφή άσκησης ήπιας ισχύος των κρατών: Μια
σύγχρονη συγκριτική ανάλυση»***

ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Θεσσαλονίκη, 2018

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΜΠΕΛΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ευριπίδης Θεοχάρης

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου,

την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Μπέλλου Φωτεινή για την καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας,

τη σύζυγο μου Αμαλία για την στήριξη, συμπαράσταση και υπομονή που υπέδειξε τόσο κατά τη φοίτηση μου στην ΑΔΙΣΠΟ όσο καθ' όλη τη διάρκεια που απαιτήθηκε για την ολοκλήρωση της εργασίας,

καθώς και τους καθηγητές του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν.

Τέλος, θα ήθελα να αφιερώσω τη συγκεκριμένη εργασία στις δυο όμορφες κόρες μου που μου έχει χαρίσει ο Θεός.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: “ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ ΩΣ ΠΗΓΕΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ”	9
1.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ.....	9
1.2 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ	12
1.3 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ.....	17
1.4 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΩΣ ΠΗΓΕΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: “ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΡΕΜΦΕΡΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ”	23
2.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	23
2.2 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ “ΚΑΝΟΝΙΟΦΟΡΩΝ”	23
2.3 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: “ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ”	26
3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	26
3.2 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ.....	26
3.2.1 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	28
3.2.2 ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.....	29
3.2.3 ΠΡΑΓΜ/ΣΗ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΑΠΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΜΥΝΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΡΑΤΕΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΑΛΛΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	30
3.2.4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	32
3.2.5 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΕΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΔ ΑΥΤΟΥ ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ/ΕΠΕΤΕΙΟΥΣ ΑΛΛΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	33
3.3 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ.....	34
3.3.1 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΔ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ.....	34
3.3.2 ΜΟΝΙΜΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΜΕΣΩ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟ ΕΔΑΦΟΣ	37
3.3.3 ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΕ ΞΕΝΟ ΕΔΑΦΟΣ	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: “ΑΜΥΝΤΙΚΗ- ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ” ..40	
4.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	40
4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΗΠΑ	41
4.3 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ.....	44
4.3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΜΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ ΗΠΑ.....	45
4.3.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΔ	47
4.3.3 ΔΡΑΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΩΝ - ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ.....	49
4.3.4 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ.....	50
4.3.5 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΗΠΑ.....	50
4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΗΠΑ.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: “ΑΜΥΝΤΙΚΗ- ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΙΝΑΣ”	55
5.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	55
5.2 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ	56
5.2.1 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΚΗΣΕΩΝ-ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ.....	57
5.2.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΙΝΕΖΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΤΗΝ ΥΦΗΛΙΟ	66
5.2.3 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ	73
5.2.4 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ ΜΕ ΞΕΝΟΥΣ ΗΓΕΤΕΣ.....	74
5.2.5 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΚΙΝΑ.....	77
5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΙΝΑΣ.....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: “ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ”	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σταθερή επιδίωξη των ανεπτυγμένων κρατών αποτελεί η υπεράσπιση των γεωπολιτικών τους συμφερόντων και η ικανοποίηση των εθνικών τους στόχων. Στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον που δύναται να χαρακτηριστεί ως σύνθετο και εξαιρετικά ασταθές, η υιοθέτηση μιας ενδεχόμενης στάσης ουδετερότητας ή και απομονωτισμού από ένα κράτος δεν συμβάλλει σε καμία περίπτωση προς την κατεύθυνση υλοποίησης των στόχων και συμφερόντων του. Αντιθέτως, κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη δράσης μέσω της ενεργούς συμμετοχής στις διεθνείς εξελίξεις και η επιδίωξη ενός σταθερού διεθνούς ρόλου.

Υπό το πρίσμα αυτό, γίνεται αντιληπτό ότι ένα από τα μέσα που δύναται να χρησιμοποιήσει μια χώρα προκειμένου να ενισχύσει την εξασφάλιση των συμφερόντων της και να συνδράμει στην υποστήριξη της εθνικής της στρατηγικής είναι και η Στρατιωτική Διπλωματία (ΣΔ) (military diplomacy). Αναμφίβολα η ΣΔ, εφαρμοζόμενη τόσο σε διμερές ή πολυμερές επίπεδο όσο και στα πλαίσια των υφιστάμενων διεθνών οργανισμών ασφαλείας, δύναται να αποτελέσει μια σημαντική πηγή ήπιας ισχύος για ένα κράτος. Η συνεχιζόμενη δε προσπάθεια των ανεπτυγμένων κρατών για εύρεση πηγών ήπιας ισχύος αποτελεί μια αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα. Έτσι, η ΣΔ σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες μορφές διπλωματίας όπως η πολιτική, η οικονομική ή η πολιτιστική, δύναται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις.

Κατά την προσέγγιση όμως του ζητήματος των πρακτικών της ΣΔ ως πηγές ήπιας ισχύος, ανακύπτει ο εννοιολογικός προβληματισμός που συνίσταται στο συσχετισμό μεταξύ στρατιωτικής και αμυντικής διπλωματίας (ΑΔ) (defence diplomacy). Επιχειρώντας μια εννοιολογική προσέγγιση των δύο συγκεκριμένων όρων, αρχικά θα πρέπει να ειπωθεί ότι αυτοί ουσιαστικά έχουν εισαχθεί στην ορολογία περί τα τέλη του 20ου αιώνα και σήμερα χρησιμοποιούνται στη σύγχρονη βιβλιογραφία εναλλασσόμενα, χωρίς να αναφέρονται συγκεκριμένα κριτήρια διαχωρισμού των εννοιών τους. Αριθμός μελετητών και συγγραφέων χρησιμοποιεί για παράδειγμα τον όρο της ΣΔ για να δηλώσει το σύνολο των μη πολεμικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από το στρατιωτικό προσωπικό, όπως για παράδειγμα οι στρατιωτικοί αντιπρόσωποι που υπηρετούν στο εξωτερικό και

επιφορτίζονται με τη προσπάθεια εξυπηρέτησης εθνικών στρατηγικών στόχων¹. Συναφώς, ως ορισμός της ΑΔ αναγράφεται η χρησιμοποίηση, από τον καιρό της ειρήνης και χωρίς την ύπαρξη απειλής, των αμυντικών μέσων και πόρων μιας χώρας, με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων εθνικών επιδιώξεων και τη βελτίωση των σχέσεων με άλλες χώρες². Ο συγκεκριμένος ορισμός της ΑΔ αναμφίβολα χαρακτηρίζεται ως πολύ ευρύς σε σχέση με έναν άλλο που εκφράστηκε από τους Cottey και Foster, σύμφωνα με τους οποίους η ΑΔ “συνίσταται στην συνεργατική χρήση των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) μιας χώρας και των σχετικών δομών της (με κυριότερη αυτήν του Υπουργείου Άμυνας) από τον καιρό της ειρήνης”³. Επιπρόσθετα, συναντάται και ο ορισμός της ΑΔ ως η μη βίαιη χρήση του μηχανισμού άμυνας, με σκοπό την προώθηση στρατηγικών στόχων από την κυβέρνηση μίας χώρας, μέσω συνεργασίας με άλλες χώρες⁴.

Στο πλαίσιο της διάκρισης των δύο όρων, ο αναλυτής Muthanna αναφέρει ότι ο όρος ΣΔ χρησιμοποιείται για να δηλώσει τις δραστηριότητες που εκτελούνται κυρίως από το στρατιωτικό προσωπικό μιας χώρας ενώ αυτός της ΑΔ συμπεριλαμβάνει την εμπλοκή του στρατιωτικού, μη ένστολου, δυναμικού και δομών μιας χώρας, όπως το Υπουργείο Άμυνας ή τα εκπαιδευτικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα της⁵. Κύριο συμπέρασμα που προκύπτει όμως από την καταγραφή της βιβλιογραφίας επί του θέματος είναι ότι οι δύο όροι γενικότερα αντιμετωπίζονται κατά το πλείστον ως συνώνυμοι, αυτός της ΑΔ προτιμάται γενικώς περισσότερο στη σύγχρονη ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, έναντι αυτού της ΣΔ⁶.

Επιχειρώντας να διαχωρίσουμε περαιτέρω τους δυο εν λόγω όρους, θα βασιστούμε στο γεγονός ότι, ως συνέπεια των παραπάνω ορισμών, διαφαίνεται μια σύνδεση της ΣΔ με την ανάληψη στρατιωτικής δράσης σε τακτικό ή επιχειρησιακό

¹ Adoine Du Plessis, “Defence Diplomacy: conceptual and practical dimensions with specific reference to South Africa”, *Strategic Review for Southern Africa* (2008): 2.

² Juan Emilio Cheyre, “Defense Diplomacy” in *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, edited by Andrew Cooper, George Heine and Ramesh Thakur, (Oxford: Oxford University Press, 2013), 369.

³ Andrew Cottey and Antony Foster, Reshaping Defense Diplomacy: New Roles for Military cooperation and Assistance, *Adelphi Papers* 365 (2004):1-84.

⁴ Gregory Winger, “The Velvet Gauntlet: A theory of Defense Diplomacy”, paper presented at the What Do Ideas Do? : Junior Visiting Fellows’ Conferences, Vienna, 2014.

⁵ K. Muthanna, “Military Diplomacy, Perspectives”, *Journal of Defense Studies*, 2.

⁶ Daniel Baldino and Andrew Carr, “Defense diplomacy and the Australian defense force: Smokescreen or strategy?”, *Australian Journal of International Affairs*, 70(2), (2016).

επίπεδο ενώ η ΑΔ φαίνεται να συνδέεται και να αναφέρεται στη δραστηριοποίηση του αμυντικού μηχανισμού, δηλαδή σε επίπεδο στρατηγικό ή και υψηλής στρατηγικής. Προχωρώντας περαιτέρω, μπορεί να ειπωθεί ότι οι δύο όροι έλκουν την καταγωγή τους από τον τρόπο χρήσης της στρατιωτικής δύναμης από τους διάφορους δρώντες του διεθνούς συστήματος. Έτσι, η ΑΔ η οποία ασκείται από τις χώρες οι οποίες θέτουν συγκεκριμένους υψηλούς στόχους και διαθέτουν παράλληλα κατάλληλα μέσα και πόρους για να τους υλοποιήσουν, μπορούμε να πούμε ότι αποσκοπεί κυρίως στην παραγωγή συνεπειών αμυντικού ενδιαφέροντος. Ο έτερος συναφής όρος της ΣΔ εφαρμόζεται περισσότερο από τις χώρες που δεν διαθέτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υλοποίηση των στόχων ΑΔ. Αυτές οι χώρες λοιπόν καταφεύγουν σε δραστηριότητες ΣΔ, κινητοποιώντας το ένστολο προσωπικό και επιδιώκοντας την ενίσχυση της στρατιωτικής τους ισχύος μέσω της ανάληψης διπλωματικών πρωτοβουλιών και ενεργειών εντός συμμαχιών, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω.

Οι δύο παραπάνω μορφές διπλωματίας, στρατιωτική και αμυντική, αναμφίβολα αποτελούν τη γέφυρα μεταξύ της γενικότερης διπλωματίας και της στρατιωτικής ισχύος. Συνιστούν εξαιρετικά σημαντικές πηγές ήπιας ισχύος των κρατών, ενώ τα όρια τους στις δημοκρατικές κοινωνίες προφανώς καθορίζονται από την πολιτική εξουσία. Οι διπλωματικοί εκπρόσωποι πλαισιώνονται σήμερα και από εκπροσώπους των ΕΔ σε πολυεθνικές στρατιωτικές επιχειρήσεις ή πολυμερή fora άμυνας και διεθνούς ασφαλείας. Υπάρχει επίσης συχνή παρουσία στρατιωτικών εκπροσώπων και σε τηλεοπτικά, ραδιοφωνικά ή ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, επικοινωνώντας, διαμορφώνοντας και επηρεάζοντας έτσι την κοινή γνώμη⁷. Ως εκ τούτου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον, οι στρατιωτικοί αντιπρόσωποι δεν περιορίζονται αποκλειστικά στην εκτέλεση των υποχρεώσεων τους που άπτονται του αυστηρά στρατιωτικού πεδίου σε εγχώριο επίπεδο, αλλά ασκούν και έμμεσα διπλωματία, υλοποιώντας ουσιαστικά πολιτικές αποφάσεις και εξυπηρετώντας τους στόχους εξωτερικής πολιτικής των χωρών τους, εμφανιζόμενοι σε διάφορες εκδηλώσεις, εντός και εκτός συνόρων.

⁷ Ιωάννης Ραγιάς, *Δημόσια Διπλωματία & στρατηγική επικοινωνία σε πολυεθνικές στρατιωτικές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων* (Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη, 2014), 16.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΣΔ ΚΑΙ ΑΔ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ ΩΣ ΠΗΓΕΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ

1.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Καθίσταται σαφές λοιπόν ότι οι δυο έννοιες της ΣΔ και ΑΔ δεν είναι σαφώς διαχωρισμένες με αποτέλεσμα να υφίσταται μια δυσκολία στην εννοιολόγηση τους. Η πλειοψηφία εξάλλου των επιστημονικών οίκων αναφέρονται σαφώς στην αδυναμία ενός συγκεκριμένου εννοιολογικού προσδιορισμού των δύο μορφών διπλωματίας. Για παράδειγμα, σε άρθρο του αμερικανικού επιστημονικού οίκου Brookings που αφορά τη ΣΔ της Ινδίας, αναφέρεται ότι *“παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται ένας παγκόσμιος ορισμός του τι ακριβώς συνιστούν οι δύο μορφές διπλωματίας, μπορεί να ειπωθεί ότι συνιστούν κάθε στρατιωτική δραστηριότητα με διπλωματικούς σκοπούς ή διαφορετικά, οι δραστηριότητες που έχουν ως πρωταρχικό στόχο την προώθηση συνεργατικού κλίματος από την πλευρά της Ινδίας προς τις άλλες χώρες”*⁸.

Οι δύο μορφές διπλωματίας, εμφανιζόμενες κατά τη δεκαετία του '90, πηγάζουν από τη διαχρονική προσπάθεια άσκησης επιρροής και διαμόρφωσης ευνοϊκού περιβάλλοντος ασφαλείας από τους διάφορους δρώντες του διεθνούς συστήματος που τις εφαρμόζουν. Αναφέρονται στη χρήση στρατιωτικής ισχύος ως τεχνική άσκησης πολιτικής και διαδραματίζουν το ρόλο ενός ορθολογικού εργαλείου εκπλήρωσης εξωτερικής πολιτικής.

Η μεταψυχροπολεμική περίοδος διέπεται από τρία βασικά χαρακτηριστικά που σχετίζονται άμεσα με την εμφάνιση των δύο εν λόγω μορφών διπλωματίας:

α. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το σύστημα ασφαλείας στην ευρύτερη Ευρω-ασιατική περιοχή στηρίχθηκε στην ισορροπία ανάμεσα σε δύο αντίπαλες στρατιωτικές συμμαχίες, το ΝΑΤΟ και το Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Με τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, που σήμανε και τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, το διπολικό αυτό σύστημα κατέρρευσε και το ΝΑΤΟ παρέμεινε ως ο

⁸ Brookings Institution, “India’s Military Diplomacy: taking the leap”. Brookings institution, Washington, <https://www.brookings.edu/opinions/indias-military-diplomacy-taking-the-leap/>

μοναδικός σημαντικός θεσμός συλλογικής ασφαλείας, εντός του οποίου πολλές χώρες έσπευσαν να ενταχθούν με σκοπό την άσκηση ΣΔ.

β. Τις τελευταίες δεκαετίες συντελέστηκε μια εξαιρετικά σημαντική τεχνολογική επανάσταση. Οι ραγδαίες αλλαγές που έλαβαν χώρα σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της αμυντικής βιομηχανίας, είχαν ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, και την υιοθέτηση της ΑΔ ως πηγή άσκησης ήπιας ισχύος.

γ. Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα αλλά και ταυτόχρονα μια μείζονα πρόκληση, η οποία τυγχάνει της προσοχής της εθνικής στρατηγικής που τα σύγχρονα κράτη προσπαθούν να χαράξουν. Κατά προέκταση, η νέα διεθνής πραγματικότητα υπεισέρχεται και στη διαμόρφωση της αμυντικής πολιτικής των κρατών διαμέσου των μορφών της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, ώστε να αξιοποιηθούν οι νέες ευκαιρίες σε όλα τα επίπεδα.

Την ίδια περίοδο αναπτύχθηκε σε διάφορες περιοχές του πλανήτη και ιδιαίτερα στο τρίγωνο που συνθέτουν τα Βαλκάνια, ο Καύκασος, η Κεντρική Ασία και η Μέση Ανατολή, μία έντονη αστάθεια η οποία εξελίχθηκε και σε πραγματοποίηση αιματηρών ένοπλων συγκρούσεων. Αυτές οι περιφερειακές συγκρούσεις σε συνδυασμό με καταστάσεις όπως η διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής, τα ασταθή και αδύναμα κράτη καθώς και ένας αριθμός παραδοσιακών, υπερεθνικών και απρόβλεπτων προκλήσεων και κινδύνων, αποτέλεσαν τις κυριότερες απειλές της διεθνούς ασφάλειας⁹. Αυτές οι απειλές που δεν αντιμετωπίζονται με τη χρήση κλασικής στρατιωτικής δύναμης καθώς πολλές φορές ο εχθρός δεν είναι ορατός, διαμόρφωσαν την ανάγκη δημιουργίας επιχειρήσεων υποστήριξης ειρήνης (Peace Support Operations – PSOs) και, κατ' επέκταση, μέσω αυτών, της άσκησης μιας νέας μορφής διπλωματίας που σήμερα καλείται αμυντική και στρατιωτική διπλωματία.

Κυρίως λοιπόν μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι αντιλήψεις σχετικά με τη θέση που θα έπρεπε να κατέχει η στρατιωτική ισχύς, άρχισε να διαφοροποιείται μεταξύ των διαφόρων πόλων του διεθνούς συστήματος. Η θέση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ), και ακολούθως και άλλων μεγάλων δυνάμεων

⁹ Στέφανος Πανδής, *Αμυντική Διπλωματία και Εξωτερική Πολιτική* (Αθήνα: Σχολή Εθνικής Άμυνας, 2012), 9-10.

του πλανήτη (πχ Μ. Βρετανία), ήρθε σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις των υπολοίπων ευρωπαϊκών κρατών δημιουργώντας έτσι τα θεμέλια του οικοδομήματος που στη συνέχεια θα ονομαστεί στρατιωτική και αμυντική διπλωματία. Οι δύο αυτές μορφές διπλωματίας θα δημιουργηθούν ώστε να αποτελέσουν τις μορφές ήπιας ισχύος των ισχυρών κρατών, μέσω των οποίων θα επιτευχθεί ο επηρεασμός άλλων διάφορων παραγόντων του διεθνούς συστήματος και η εξυπηρέτηση των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής, με τρόπο όμως που διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, όσον αφορά τις ΗΠΑ θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτές δεν διαχωρίζουν σαφώς τις έννοιες της στρατιωτικής ισχύος και της διπλωματίας και δεν αποδέχονται ότι το πρώτο λειτουργεί όταν το δεύτερο αποτυγχάνει. Αντιθέτως, και τα δύο λειτουργούν αλληλοκαλυπτόμενα, προσφέροντας έτσι το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην προσπάθεια επίτευξης των εθνικών στόχων. Είναι ενδεικτικός ο τρόπος με τον οποίο ασκούνται οι δύο μορφές διπλωματίας από δύο μεγάλες δυνάμεις του σύγχρονου διεθνούς συστήματος, των ΗΠΑ και της Κίνας, οι οποίες όπως θα αναλυθεί παρακάτω, εφαρμόζουν εκτεταμένα προγράμματα στρατιωτικής και αμυντικής διπλωματίας.

Η σημασία που έχουν λάβει οι δύο υπόψη μορφές διπλωματίας δημιουργεί αυτόματα και το ερώτημα του βαθμού σύνδεσης τους με την ευρέως γνωστή έννοια της δημόσιας διπλωματίας. Χωρίς να αναφέρεται ρητά και με σαφήνεια σε επίσημα κείμενα και χωρίς να χρησιμοποιείται κάποια συγκεκριμένη στρατηγική, έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ένα πεδίο μελέτης όπου η δημόσια και η ΑΔ/ΣΔ εξελίσσονται παράλληλα και σε συμφωνία, χρησιμοποιώντας μάλιστα και κοινά εργαλεία. Στόχος και των δύο είναι η ενημέρωση και επιρροή ξένων κρατών, προς όφελος του κράτους που τις ασκεί. Κατ' αντιστοιχία με τη δημόσια διπλωματία που ως διάσταση έχει τη διαδικασία ανάπτυξης διαρκών και πολύχρονων σχέσεων με άλλες χώρες μέσω υποτροφιών, ανταλλαγών, σεμιναρίων ή συνεδρίων, έτσι και στη ΑΔ/ΣΔ υφίσταται η δυνατότητα δημιουργίας ήπιας ισχύος. Αναδεικνύεται όμως περισσότερο σήμερα η σημασία της ΑΔ/ΣΔ έναντι της δημόσιας, καθώς ενώ οι πρώτες αρχικά έδειχναν να εστιάζουν αποκλειστικά στον τομέα της ασφάλειας και της χρήσης στρατιωτικής ισχύος, σταδιακά μετεξελίχθηκαν και ανέπτυξαν μια σειρά εργαλείων στοχευμένων σε τομείς όπως οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης καθώς και επιρροή όχι μόνο στελεχών των ΕΔ αλλά και λοιπών κυβερνητικών

δομών που σήμερα εμπλέκονται στο ευρύτερο πεδίο της ασφάλειας και της διπλωματίας¹⁰.

Η ανάγκη άσκησης ΑΔ/ΣΔ πηγάζει μέσα από πολλούς παράγοντες. Σε μια εποχή η οποία χαρακτηρίζεται από μια ολιστική προσέγγιση (comprehensive approach), η ασφάλεια και η επιρροή έτερων κρατών αποτελεί κοινό έργο πολλών κυβερνητικών υπηρεσιών και τομέων πολιτικής, καθιστώντας αυτή την προσπάθεια αναγκαία, έτσι ώστε τα ζητήματα ασφαλείας να προσεγγίζονται σε διαφορετικά επίπεδα και διαφορετικά πλαίσια ταυτόχρονα. Η υπόψη διπλωματία χρησιμοποιείται για να εξασφαλισθεί η διατήρηση της ισορροπίας δυνάμεων, υποστηρίζοντας τους συμμάχους και εξισορροπώντας τους εχθρούς¹¹. Η ανάγκη αυτή των κρατών για άσκηση αυτού του είδους της διπλωματίας, έχει οδηγήσει στην παράλληλη ανάπτυξη ΑΔ και ΣΔ, με αποτέλεσμα οι δύο όροι να αναφέρονται ταυτόχρονα, να θεωρούνται ως σχεδόν ταυτόσημες και χωρίς να είναι ευδιάκριτη στη διεθνή βιβλιογραφία η διαφορά που υφίσταται μεταξύ τους.

Για το διαχωρισμό των δύο παραπάνω εννοιών, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν οι έννοιες της στρατιωτικής ισχύος (military power) και της στρατιωτικής δύναμης (military force). Η στρατιωτική ισχύς εξαρτάται από το μέγεθος της στρατιωτικής δύναμης αλλά είναι διαφορετική από αυτή, καθώς δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις πολιτικές σχέσεις μεταξύ δυνητικά αντιπάλων χωρών, παρά σε μια απλή απαρίθμηση στρατιωτικών δυνατοτήτων που χαρακτηρίζουν την κάθε μία από αυτές. Θα μπορούσε να ειπωθεί, για να γίνει πλήρως αντιληπτή η διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών, ότι με τη στρατιωτική ισχύ μπορεί μια χώρα να "πεισει" ώστε να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της ενώ με τη στρατιωτική δύναμη να "πάρει" αυτό που επιθυμεί με τη χρήση των στρατιωτικών της δυνατοτήτων. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι η εφαρμογή στρατιωτικής δύναμης θα χρησιμοποιηθεί όταν η στρατιωτική ισχύς θα έχει καταρρεύσει¹².

1.2 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

¹⁰ Ραγιές, 14.

¹¹ Ibid., 14-15.

¹² Θάνος Ντόκος, *Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής*, (Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002), 524.

Επιχειρώντας μια ανάλυση κάθε μίας εξ αυτών των εννοιών, θα αναφερθεί αρχικά ότι ο όρος ΑΔ, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε αρχικά από το Ηνωμένο Βασίλειο¹³, συνίσταται στη γενικότερη προσπάθεια επιρροής άλλων κρατών καθώς και ελαχιστοποίησης φαινομένων εντάσεων, πριν αυτά τα φαινόμενα να εξελιχθούν¹⁴. Αποτελεί δραστηριότητα που σαφώς απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες και στηρίζεται στην παραδοχή ότι ο κόσμος στη σύγχρονη εποχή δεν διέπεται από περιβάλλον ασφάλειας και σταθερότητας. Μέσω της ΑΔ λοιπόν επιδιώκεται η αντιμετώπιση προβλημάτων διεθνούς ασφαλείας σε διάφορα μέρη του κόσμου, ιδιαίτερα όμως σε κράτη του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου. Οι υποστηρικτές της ΑΔ αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι αποτελεί την πλέον αποτελεσματική και λιγότερο δαπανηρή πολιτική περιορισμού των συγκρούσεων στη σύγχρονη εποχή αλλά και εργαλείο περιορισμού της πιθανότητας να βρεθούν μελλοντικά αντιμέτωπες οι χώρες¹⁵.

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο όρος της ΑΔ προσομοιάζει με τα προγράμματα βοήθειας των ΗΠΑ προς ξένα κράτη ή βοήθειας γενικά στον τομέα της ασφάλειας, και απαιτεί συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών, στο πλαίσιο μιας συνολικής εθνικής στρατηγικής (interagency cooperation)¹⁶. Η ΑΔ χρησιμοποιεί ως πλαίσιο αναφοράς τη στρατιωτική ισχύ η οποία εξάλλου αποτελεί τμήμα της εθνικής ισχύος μιας χώρας. Αποτελεί πηγή ήπιας ισχύος αυτής καθώς και σημαντικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής που στοχεύει στην επαύξηση της εκπεμπόμενης διεθνούς επιρροής. Αποτελεί δηλαδή τη φυσική έκφραση του βασικού τμήματος εθνικής ισχύος που δύναται να διαθέτει ένα κράτος που δεν είναι άλλη από τη στρατιωτική ισχύ¹⁷.

¹³ Οι ρίζες της αμυντικής διπλωματίας (defence diplomacy) βρίσκονται στον κλασικό όρο στρατιωτική διπλωματία (military diplomacy) ήδη από την αρχαιότητα, από τη Ναπολεόντεια περίοδο μέχρι και σήμερα. Η εξέλιξη της μέχρι και τη λήξη της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου δεν χαρακτηρίστηκε από κάποιες σημαντικές αλλαγές καθώς παραμένει εστιασμένη και περιορισμένη στο στρατιωτικό πεδίο των διακρατικών σχέσεων. Στη δεκαετία του 1990, η ανάδειξη των θεωριών αλληλεξάρτησης και η άνοδος νέων δρώντων στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκηνή οδήγησαν σε νέες προκλήσεις στην εννοιολογική προσέγγιση της ΑΔ: αν αυτή τύχει ορθής διαχείρισης, είναι δυνατή η χρήση της ως πολύτιμου εργαλείου άσκησης πολιτικής, λειτουργώντας ως πηγή ήπιας ισχύος αλλά και ως σύνδεσμος μεταξύ ήπιας και σκληρής ισχύος.

¹⁴ Ραγιές, 70.

¹⁵ New Challenges to Defense Diplomacy, *Strategic Survey*, 100 (1), 1999, 40.

¹⁶ Ραγιές, 70.

¹⁷ Ντόκος, 524.

Η ΑΔ λοιπόν καλύπτει το σύνολο των διεθνών σχέσεων και δραστηριοτήτων που αναπτύσσει το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μίας χώρας που ασκεί τη συγκεκριμένη μορφή διπλωματίας, τόσο σε διμερές επίπεδο όσο και στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών ασφαλείας στους οποίους η χώρα ανήκει¹⁸. Οι στόχοι της μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

α. Η κατοχύρωση της ασφάλειας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας.

β. Η δημιουργία συνθηκών ειρήνης, ασφαλείας και συνεργασίας στην ευρύτερη περιοχή.

γ. Η αναβάθμιση του ρόλου και της επιρροής της χώρας τόσο στην ευρύτερη περιοχή της όσο και στο περιβάλλον των διεθνών οργανισμών ασφαλείας στους οποίους ανήκει.

Η ΑΔ λοιπόν αποτελεί την προβολή επιρροής και ισχύος (projection of influence and power)¹⁹ και την φυσική έκφραση της εθνικής Στρατηγικής μίας χώρας σε διεθνές επίπεδο, λειτουργώντας συνδυαστικά με λοιπές μορφές διπλωματίας (κλασική, οικονομική ή πολιτιστική). Πολλές φορές, όλες οι προαναφερθείσες μορφές διπλωματίες συνυπάρχουν και εφαρμόζονται παράλληλα, με αποτέλεσμα η ανάγκη συντονισμού μεταξύ τους να είναι, κατά συνέπεια, αυτονόητη.

Η συνδρομή στον τομέα της διεθνούς ασφαλείας μέσω της ΑΔ υλοποιείται με μια σειρά προγραμμάτων περί εξωτερικής βοήθειας, συνήθως στη βάση των νόμων και συμφωνιών περί εξαγωγών οπλικών συστημάτων καθώς και παροχής υπηρεσιών στον αμυντικό και τεχνολογικό τομέα, μέσω αγορών, δανείων, πιστώσεων ή δωρεάν βοήθειας σε λοιπά κράτη²⁰. Αποδεικνύεται έτσι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ότι η ΑΔ αποτελεί μια μορφή διπλωματίας που στοχεύει στη πραγματοποίηση δράσεων που παράγουν αποτελέσματα αμυντικού ενδιαφέροντος.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση ΑΔ είναι η ύπαρξη των κατάλληλων πόρων προκειμένου να οικοδομηθεί η απαιτούμενη στρατιωτική ισχύς. Το γεγονός

¹⁸ Ηλίας Ηλιόπουλος, *Εθνικό Συμφέρον και Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας - Θεμελιώδεις έννοιες και στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον*, (Αθήνα: ΣΕΘΑ, 2012).

¹⁹ Ντόκος, 524.

²⁰ Ραγιές, 71.

μάλιστα ότι τα τελευταία χρονιά παρατηρείται σημαντική αύξηση των κονδυλίων που αφορούν την άσκηση ΑΔ²¹, καταδεικνύει την αναγκαιότητα ύπαρξης των πόρων από μια χώρα για να είναι εφικτή η υλοποίηση της. Οι χώρες που οικονομικά είναι ισχυρές είναι ευνόητο ότι θα διαθέτουν και τη δυνατότητα να εφαρμόσουν εκτεταμένα και λεπτομερώς μελετημένα προγράμματα αμυντικής διπλωματίας, καθώς οι πρακτικές που υλοποιούνται απαιτούν μεγάλα οικονομικά κονδύλια. Συναφώς θα αναφερθεί ότι η πρόσφατη οικονομική κρίση που μαστίζει πολλές χώρες, στις οποίες συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, έχει προεκτάσεις με σαφή αποτελέσματα και περιορισμούς στην άσκηση της ΑΔ. Η Ελλάδα, στη προκειμένη περίπτωση, τα τελευταία χρόνια έχει αναγκαστεί να περιορίσει τα αντίστοιχα προγράμματα της αποκλειστικά σε αυτά που της παρέχουν το μεγαλύτερο όφελος²². Πέραν όμως των οικονομικών πόρων, που σίγουρα διαδραματίζουν κομβικό ρόλο, αναγκαία κρίνεται και η ύπαρξη γνώσεων, εμπειρίας, δυνατότητας ελέγχου και άλλων παραγόντων ώστε να διαμορφωθεί μια αποτελεσματική διαδικασία άσκησης ΑΔ. Μόνο υπό το πρίσμα αυτό θα είναι εφικτή η επίτευξη των στόχων που θέτονται μέσω της συγκεκριμένης μορφής διπλωματίας.

Η πρακτική της ΑΔ λοιπόν αντιμετωπίζεται στη σύγχρονη εποχή ως μέσο στρατηγικής πειθούς και διαμόρφωσης διακρατικών σχέσεων και συμπεριφοράς καθώς και χρήσης στρατιωτικής δύναμης από τα ξένα κράτη²³. Ακολουθείται δε κατά κύριο λόγο από τις μεγάλες δυνάμεις του διεθνούς συστήματος και ιδίως από τις ΗΠΑ, καθώς είναι η χώρα που διαθέτει τους πόρους που απαιτούνται για τη διαμόρφωση της. Βασικός στόχος όμως για μια χώρα όπως οι ΗΠΑ είναι η αναζήτηση της κατάλληλης γραμμής ισορροπίας μεταξύ άσκησης εξωτερικής πολιτικής και υποστήριξης των συμφερόντων που άπτονται των θεμάτων άμυνας. Η συγκεκριμένη χώρα συγκαταλέγεται στις πρωτοπόρες στη χρήση του στρατεύματος ως εργαλείου πολιτικής. Έχει συνδέσει την ΑΔ με την ικανότητα αντίληψης, εμπλοκής, επιρροής και διαμόρφωσης των σημαντικών ξένων ακροατηρίων, με

²¹ Baldino and Carr, 143.

²² Fotini Bellou, "The Impact of the Financial Crisis on Greece's Defence Diplomacy", *The internal Impact and external influence of the Greek financial Crisis*, του J. Marangos (Chapter 7, DOI 10, 2017), 111-116.

²³ Baldino and Carr, 140.

σκοπό να γίνουν αντιληπτές οι επιδιώξεις της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και να διαμορφωθεί συνεργατικά το επιχειρησιακό περιβάλλον²⁴.

Μέσω λοιπόν της συγκεκριμένης μορφής διπλωματίας ενισχύονται οι σχέσεις των διαφόρων κρατών στον τομέα της άμυνας μέσω των παρακάτω γενικών εργαλείων εξωτερικής πολιτικής (foreign policy tools)²⁵:

α. Προγράμματα βοήθειας στον τομέα της ασφάλειας (Security assistance).

β. Προγράμματα στρατιωτικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης (Military Education and Training Procedures - METPs).

γ. Μεταφορά οπλικών συστημάτων (Arms transfers).

δ. Συνομιλίες στον τομέα της ασφάλειας (Security Dialogue).

ε. Μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (Confidence Building Measures-CBMs).

Το γεγονός ότι η ΑΔ έχει γεωπολιτικές και γεωστρατηγικές προεκτάσεις αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος όρος εμπεριέχεται στα έγγραφα σχεδιασμού - άσκησης εξωτερικής πολιτικής και υψηλής στρατηγικής πολλών χωρών. Για παράδειγμα, η ετήσια αναφορά του Υπουργείου Άμυνας της Αυστραλίας για το έτος 2005-2006 αναφέρει ότι σκοπός των αμυντικών προγραμμάτων και της ΑΔ γενικότερα της χώρας είναι η συνεργασία με συμμαχικές και λοιπές περιφερειακές χώρες, με στόχο την διαμόρφωση ενός ευνοϊκού για τη χώρα περιφερειακού αλλά και παγκόσμιου περιβάλλοντος ασφαλείας. Η δε συνεχιζόμενη αναφορά, σε παρόμοια μεταγενέστερα έγγραφα, στον όρο της ΑΔ και την εμπλοκή των αμυντικών μηχανισμών της χώρας ως κρίσιμο εργαλείο της κυβέρνησης, στη προσπάθεια της να ακολουθήσει τις γεωπολιτικές και στρατηγικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στη περιοχή, καταδεικνύει και τη σημασία που έχει λάβει πλέον η έννοια της ΑΔ²⁶.

Ένα χαρακτηριστικό και πλήρως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα εφαρμογής ΑΔ μετά από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου είναι και η Σύμπραξη για την Ειρήνη

²⁴ Ibid., 143.

²⁵ Ραγιές, 71-72.

²⁶ Baldino and Carr, 143.

(ΣγΕ) (Partnership for Peace – PfP)²⁷ η οποία δημιουργήθηκε από πρωτοβουλία του NATO και έχει ως σκοπό την αύξηση της σταθερότητας, τη μείωση των απειλών κατά της ειρήνης, την οικοδόμηση ενισχυμένων σχέσεων ασφαλείας μεταξύ των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και την αλληλεπίδραση τους με το NATO²⁸. Το βασικό στοιχείο του προγράμματος της ΣγΕ είναι η συνέργεια που διαμορφώνεται χωριστά ανάμεσα σε κάθε εταιρικό κράτος και το NATO, η οποία είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε εταίρου και εφαρμόζεται από κοινού στο επίπεδο και το ρυθμό που επιλέγει η κάθε συμμετέχουσα κυβέρνηση²⁹. Γίνεται κατανοητό λοιπόν ότι η συμμετοχή κρατών στη συγκεκριμένη Σύμπραξη παρέχει πρόσφορο έδαφος για άσκηση ΑΔ καθώς ενισχύει τις σχέσεις των κρατών αυτών με άλλα κράτη, εμπεριέχει όλα τα παραπάνω προαναφερθέντα εργαλεία και παράγει αποτελέσματα αμυντικού ενδιαφέροντος.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η άσκηση ΑΔ είναι δυνατό να εφαρμοσθεί από χώρες που διαθέτουν αντίστοιχους οικονομικούς πόρους και δυνατότητες. Χώρες μικρότερου μεγέθους και ικανοτήτων, μη έχοντας τους παραπάνω πόρους, τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση στόχων ΑΔ, περιορίζονται σε στόχους ΣΔ.

1.3 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Ενώ λοιπόν η ΑΔ παράγει αποτελέσματα αμυντικού ενδιαφέροντος και αναφέρεται κυρίως στη στρατιωτική ισχύ, η ΣΔ η οποία αποτελεί μια διαφορετικού τύπου προσέγγιση στην άσκηση επιρροής καθώς και στην επίλυση πιθανών συγκρούσεων, αναφέρεται κυρίως στη χρήση στρατιωτικής δύναμης από τις ΕΔ των χωρών, κυρίως μέσα από συμμαχίες ή από συνασπισμούς κρατών. Αφορά τόσο στη στρατιωτική παρουσία όσο και στη στρατιωτική δράση, την εμπλοκή δηλαδή στρατιωτικής δύναμης καθώς και τη παρακολούθηση των συνεπειών που συνεπάγεται η χρήση της. Η στρατιωτική δράση στα πλαίσια της ΣΔ έχει τη μορφή της συντονισμένης συμμαχικής ισχύος και στοχεύει αποκλειστικά στην υποστήριξη

²⁷ Bellou, 105.

²⁸ Η Σγε ιδρύθηκε το 1994 και συγκαταλέγεται στα σημαντικότερα προγράμματα διμερούς συνεργασίας μεταξύ του NATO και μεμονωμένων κρατών.

²⁹ NATO official page, "Public Diplomacy Division-Distribution Unit, "Ασφάλεια Μέσω Σύμπραξης", 2005, <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-gr.pdf>, 10.

της διπλωματικής δραστηριότητας³⁰. Είναι απαραίτητο επομένως να τονισθεί ότι η αναφερόμενη στρατιωτική δράση κατά την άσκηση ΣΔ από ένα κράτος ασκείται, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, μέσα από συμμετοχή σε συνασπισμούς κρατών και σε διεθνείς οργανισμούς.

Η ανάληψη στρατιωτικής δράσης λοιπόν φαίνεται ότι είναι το καθοριστικό κριτήριο που διαχωρίζει τη στρατιωτική από την ΑΔ. Η δε σύνδεση που υφίσταται μεταξύ των εννοιών της στρατιωτικής δράσης και της στρατιωτικής διπλωματίας και ο διαχωρισμός τους από την αμυντική διπλωματία, δηλώνεται επιπροσθέτως και από το γεγονός ότι ισχυρές χώρες, όπως η Κίνα που εφαρμόζει εκτεταμένα προγράμματα ΣΔ/ΑΔ, συσχετίζουν άμεσα τη ΣΔ με τις στρατιωτικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα η Κίνα ορίζει τη ΣΔ, υπό ευρεία έννοια, ως *‘‘το σύνολο των διπλωματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια και με τις στρατιωτικο-διπλωματικές ενέργειες’’*³¹.

Οι ΕΔ, κατά την περίοδο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, καλούνται να συμμετέχουν σε νέες αποστολές, οι οποίες όμως εμπίπτουν ουσιαστικά στην ευρύτερη κατηγορία των αποστολών ασφαλείας. Στόχος αυτών των αποστολών είναι η επιρροή έτερων κρατών και η πρόληψη, εμπλοκή και διαχείριση καταστάσεων έντασης, κρίσης και χαμηλού επιπέδου ή έντασης (low level/low intensity) συγκρούσεων. Αυτές οι καταστάσεις που ασφαλώς αποδεικνύονται ιδιαίτερα απαιτητικές για τις ΕΔ απαιτούν σήμερα την εφαρμογή της ΣΔ, η οποία δεν αποτελεί κύρια αποστολή των σύγχρονων στρατών αλλά ένα ad hoc καθήκον. Γενικά, η συνολική διαδικασία εμπλοκής και δράσης των ΕΔ απαιτεί μια αντίδραση σε διαφορετικά επίπεδα, όπως παρακάτω³²:

- Κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου επιδιώκεται η επιρροή.
- Κατά τη διάρκεια περιόδου έντασης/κρίσης επιδιώκεται η προβολή ισχύος.
- Κατά τη διάρκεια πολεμικών συγκρούσεων, εφαρμόζεται η στρατιωτική ισχύς.

³⁰ Ραγιές, 72.

³¹ Yasuhiro Matsuda, "An Essay on China's Military Diplomacy: Examination of Intentions in Foreign Strategies", 3-4. http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/bulletin_e2006_2_Matsuda.pdf

³² Ibid., 72-73.

Κατά τη διάρκεια της ειρηνικής περιόδου, η ΣΔ εφαρμόζεται μέσω της εξασφάλισης της στρατιωτικής παρουσίας στις διάφορες περιοχές ενδιαφέροντος ή δυνητικής αστάθειας. Οι εμπλεκόμενες ΕΔ οφείλουν να επιδεικνύουν εμφανή ικανότητα και αποφασιστικότητα, αλλά και επιπρόσθετες ενδείξεις ισχυρών ικανοτήτων. Οι δυνάμεις αυτές ενδυναμώνουν με την παρουσία και την ικανότητα τους τη σταθερότητα σε μια περιοχή μέσω μιας διαδικασίας να επαναβεβαιωθούν και να μεταπεισθούν τα εμπλεκόμενα μέρη (reassurance and dissuasion process).

Κατά τη διάρκεια της έντασης/κρίσης, η ΣΔ κατευθύνεται κατά ενός ή περισσοτέρων εμπόλεμων μερών, πραγματικών ή δυνητικών, μετακινώντας στο θέατρο επιχειρήσεων στρατιωτικές δυνάμεις που είναι ειδικά σχεδιασμένες και συγκροτημένες για την περίπτωση. Αντικειμενικός σκοπός της συγκεκριμένης μετακίνησης δυνάμεων είναι να αποδειχθεί η θέληση υποστήριξης της διπλωματικής δραστηριότητας που αποσκοπεί στην αποκλιμάκωση της έντασης και στην επίλυση της κρίσης. Οι συγκεκριμένες στρατιωτικές δυνάμεις δεν είναι ασφαλώς ικανές να εξαναγκάσουν μια κυβέρνηση ή μια ηγεσία να αποδεχθεί συμφωνίες και λύσεις που έχουν επιτευχθεί μέσα από διπλωματικές διαδικασίες, είναι όμως ικανές να αποδείξουν με ξεκάθαρο τρόπο την ικανότητα ενός συνασπισμού κρατών να επιβάλλουν σε όποιον αρνείται να συμμορφωθεί μη αποδεκτό τίμημα³³.

Η ΣΔ λοιπόν, αποτελώντας στην ουσία ένα επιμέρους τμήμα της ΑΔ, συγκεκριμενοποιείται μέσω της ανάληψης στρατιωτικής δράσης και δύναται να χρησιμοποιηθεί εξίσου ως διπλωματικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής, σε συμμαχικό κυρίως επίπεδο όμως. Αποτελεί κατά κάποιο τρόπο μια δημιουργηθείσα έκφραση ισχύος ως αντιστάθμισμα της φυσικής έκφρασης της ισχύος σε εθνικό επίπεδο. Κατά πολλούς, αυτή η εξέλιξη έλαβε χώρα διότι τα ευρωπαϊκά κράτη, κατά τη φάση της προσπάθειας αμυντικής, πέραν της πολιτικής, ενοποίησης τους, αισθανόμενα ότι αδυνατούν να προσεγγίσουν το πραγματικό επίπεδο των ΗΠΑ, αποφάσισαν να επινοήσουν ένα ρόλο για τη στρατιωτική ισχύ, ώστε να δικαιολογηθεί ο αποποιοούμενος τίτλος μιας υπερδύναμης³⁴.

³³ Ibid., 73.

³⁴ Ντόκος, 525.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η ΣΔ απέκτησε εξαιρετική σπουδαιότητα, αφού μέσω αυτής διευρύνονται οι διμερείς συνεργασίες με επαφές μεταξύ των επιτελείων για θέματα κοινού ενδιαφέροντος αλλά και η πολυμερής διπλωματία με συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς, στους οποίους λαμβάνει χώρα συντονισμένη προσπάθεια αναβάθμισης των στρατιωτικών δογμάτων, των επιχειρησιακών επιλογών και της γενικότερης στρατιωτικής σκέψης στον 21^ο αιώνα. Ουσιαστικά η ΣΔ ως γέφυρα μεταξύ της διπλωματίας και της στρατιωτικής ισχύος³⁵, λειτουργεί ως αυξητικός παράγοντας στην εξωτερική πολιτική της χώρας και της εκπροσώπησης των εθνικών θέσεων της. Αποτελεί δε μια σημαντική πηγή ήπιας ισχύος για τα αναπτυγμένα κράτη τα οποία επιζητούν την εμπλοκή των ΕΔ τους, αποσκοπώντας στην εκμετάλλευση της στρατιωτικής δύναμης που αυτά διαθέτουν, σε επιχειρησιακό κυρίως επίπεδο. Η στρατιωτική διπλωματία καλείται ουσιαστικά να λειτουργήσει σε ένα πλαίσιο το οποίο έχει προσδιορισθεί μέσα από διαδικασίες κλασικού τύπου διπλωματίας.

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι τα ανεπτυγμένα κράτη που υφίστανται στο σύγχρονο διεθνές σύστημα, δεν έχουν μόνο ως κύρια αποστολή τους την εθνική άμυνα και ασφάλεια, που εστιαζόταν στην υπεράσπιση της εδαφικής τους ακεραιότητας. Η έννοια της άμυνας δείχνει πλέον να έχει υποχωρήσει έναντι της έννοιας της ασφάλειας, η δε τελευταία έχει αναμφίβολα διευρυνθεί κατά πολύ ώστε να εμπεριέχει όχι μόνο τη στρατιωτική ασφάλεια ενός κράτους ή μιας συμμαχίας, αλλά και τη διεθνή ασφάλεια³⁶. Αναδεικνύεται λοιπόν ο ρόλος της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, καθώς αποτελούν πηγές ήπιας ισχύος των κρατών μέσω των οποίων καλύπτεται η ανάγκη εξωτερίκευσης της ισχύος την οποία διαθέτουν, χωρίς ωστόσο να καθίστανται ευδιάκριτες οι διαφορές που χαρακτηρίζουν τους δύο παραπάνω όρους.

1.4 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΩΣ ΠΗΓΕΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ

Δεν επιδέχεται αμφισβήτησης το γεγονός ότι στα βασικά εργαλεία επίτευξης των στόχων της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους συγκαταλέγεται και η ήπια ισχύς (soft

³⁵ Ibid., 519.

³⁶ Ηλίας Ηλιόπουλος, «Πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις και Αμυντική Διπλωματία (Θεωρητική, συγκριτική και θεσμική ανάλυση)», *Θέματα Πολιτικής και Άμυνας*, τεύχος 20, 2004, 38.

power)³⁷, ιδιαίτερος για χώρες που γειτνιάζουν με ταραγμένες περιοχές ή έχουν συμφέροντα σε αυτές. Η ύπαρξη ήπιας ισχύος συμπεριλαμβάνεται διαχρονικά στην εξωτερική πολιτική εκείνων των κρατών που χαρακτηρίζονται ως μεγάλες δυνάμεις του διεθνούς συστήματος. Εξάλλου, όπως αναφέρει και ο εμπνευστής της έννοιας της ήπιας ισχύος, *‘ή ήπια ισχύς ενός κράτους εξαρτάται από το κύρος και την ακτινοβολία μίας χώρας, προϋποθέτει πολιτικές με μακρόπνοη προοπτική και με οφέλη που δημιουργούν αίσθηση πραγματικής αμοιβαιότητας’*³⁸ και ορίζεται ως *‘η ικανότητα να πάρεις αυτό που θέλεις μέσω της έλξης και όχι του εξαναγκασμού ή της εξαγοράς’*³⁹. Δημιουργείται μέσα από τη θελκτικότητα της πολιτικής μίας χώρας. Όταν η πολιτική αυτή νομιμοποιείται στα μάτια των άλλων, τότε η ήπια ισχύς ενισχύεται. Η εξωτερική πολιτική πλέον διαδραματίζεται όχι μόνο στο συνηθισμένο διεθνές επίπεδο αλλά και διαμέσου επιπρόσθετων διαύλων επικοινωνίας. Η προσπάθεια διασφάλισης ενός περιβάλλοντος ασφαλείας και η άσκηση ήπιας ισχύος σε έτερα κράτη μπορεί προφανώς να πραγματοποιηθεί μέσω της αμυντικής και της στρατιωτικής διπλωματίας.

Είναι αναγκαίο να ειπωθεί ότι η σκληρή και η ήπια ισχύς είναι συγγενείς έννοιες μεταξύ τους, επειδή και ο δύο αποτελούν στοιχεία της ικανότητας να επιτύχει κάποιος το σκοπό του επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των άλλων. Η διαφορά τους έγκειται στο χαρακτήρα της συμπεριφοράς και στη δυνατότητα προσδιορισμού των μέσων⁴⁰. Η ήπια ισχύς δεν βασίζεται στη σκληρή ισχύ. Για παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η περίπτωση του Βατικανού το οποίο διαθέτει ήπια ισχύ παρά το ειρωνικό ερώτημα που διατύπωσε ο ίδιος ο Στάλιν: *‘πόσες μεραρχίες έχει ο Πάπας;’*⁴¹.

Η ΑΔ/ΣΔ, ως δέσμη κρατικών ενεργειών, σύνθετης στρατιωτικής και διπλωματικής φύσεως, που αποσκοπεί στην αύξηση κι ενίσχυση των όρων και του αισθήματος ασφαλείας ενός κράτους, λειτουργεί αναμφίβολα ως πηγή ήπιας ισχύος.

³⁷ Ο όρος «ήπια ισχύς/δύναμη» αναδείχθηκε από το καθηγητή Τζόζεφ Νάι (Joseph S. Nye), ο οποίος ήταν αυτός που πρώτος εφηύρε τη συγκεκριμένη έννοια και τη παρουσίασε στο έργο του «Bound to lead» που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1990.

³⁸ Joseph S. Nye, *Ήπια ισχύς, Το μέσο επιτυχίας στη παγκόσμια πολιτική* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005), 14.

³⁹ Ibid., 18.

⁴⁰ Ibid., 37.

⁴¹ Ibid., 40.

Δεν βασίζεται στη χρήση στρατιωτικών μέσων και βίας αλλά λειτουργεί με άλλα μέσα όπως η συνεχής και αποτελεσματική συλλογή πληροφοριών περί του περιφερειακού και του ευρύτερου διεθνούς περιβάλλοντος ή η ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με τους ιθύνοντες των λοιπών κρατών και η συνεργασία με αυτούς, ώστε να εξασφαλισθεί η εκτόνωση εντάσεων, η προβολή της εθνικής ισχύος κάθε χώρας και η διαμόρφωση των απαιτούμενων όρων διεθνούς ασφαλείας⁴². Εκτός λοιπόν από την αύρα της ισχύος που παράγεται από τις δυνατότητες της σκληρής του ισχύος, ο στρατός διαθέτει μια ευρεία κλίμακα στρατιωτικών ανταλλαγών, κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών, που συνθέτουν εξάλλου και το πλέγμα των δράσεων στις οποίες βασίζεται η άσκηση της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας⁴³.

⁴² Έτσι προσδιορίζεται σήμερα από πολλούς η έννοια της Αμυντικής Διπλωματίας, που ενίοτε ονομάζεται και Στρατιωτική Διπλωματία, σύμφωνα με τους κ.κ Η. Ηλιόπουλο & Δ. Σκιαδά βλ. Η. Ηλιόπουλος κ.ά, οπ.π., σελ.14.

⁴³ Nye, 222.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΡΕΜΦΕΡΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, όπως προαναφέρθηκε, οι όροι της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας δεν διαχωρίζονται σαφώς με αποτέλεσμα να θεωρούνται ως έννοιες ταυτόσημες ή με ελάχιστες διαφορές. Αυτό που όμως κρίνεται αναγκαίο, ώστε να καταγραφούν και να αναλυθούν οι πρακτικές που εφαρμόζουν τα σύγχρονα κράτη κατά την άσκηση αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, είναι να διαχωριστούν οι συγκεκριμένες έννοιες από άλλες μορφές διπλωματίας που ενέχουν στρατιωτική δράση. Δύο εκ των πλέον πιο συνηθισμένων μορφών διπλωματίας που συναντώνται στη βιβλιογραφία και βρίσκονται σε συνάφεια με τους όρους της ΑΔ και ΣΔ, είναι η λεγόμενη “διπλωματία των κανονιοφόρων” (gunboat diplomacy) και η “διπλωματία εξαναγκασμού” (coercive diplomacy)⁴⁴, οι οποίες αναλύονται παρακάτω ώστε να γίνουν αντιληπτές οι διαφορές τους από τους όρους που μας ενδιαφέρουν.

2.2 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ “ΚΑΝΟΝΙΟΦΟΡΩΝ”

Ο όρος της διπλωματίας των “κανονιοφόρων” ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί την αρχική μορφή της ΑΔ/ΣΔ⁴⁵, αποδίδεται σήμερα όπως ακριβώς αρχικά χρησιμοποιήθηκε⁴⁶. Δηλώνει γενικώς τη μέθοδο επίτευξης στόχων της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους που βασίζεται στην άσκηση πίεσης μέσω της χρήσης ή της απειλής χρήσης στρατιωτικής (ναυτικής) βίας. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι η συγκεκριμένη μορφή διπλωματίας, αντιθέτως με τις έννοιες της ΑΔ/ΣΔ, δεν αποτελεί ουσιαστικά μορφή διπλωματίας υπό την έννοια της χρήσης μη βίαιων εργαλείων

⁴⁴ Erik Pajtinka, “Military Diplomacy and Its Present Functions”, *Security dimensions, International & National Studies*, 185 (2016), <https://www.researchgate.net/publication/315475293>

⁴⁵ J. Cable, *Gunboat Diplomacy 1919-1991* (London: Macmillan, International Institute for Security Studies, 1994).

⁴⁶ Ο όρος “διπλωματία κανονιοφόρων” χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τον 19^ο αιώνα και συγκεκριμένα κατά την περίοδο των πολέμων του “οππίου”, όταν η Μεγάλη Βρετανία χρησιμοποίησε κανονιοφόρους ώστε να επιδείξει τη στρατιωτική της ανωτερότητα και να αποκτήσει πλεονέκτημα στις διαπραγματευτικές διαδικασίες της εποχής.

επίτευξης στόχων εξωτερικής πολιτικής⁴⁷, αλλά μια μέθοδο χρήσης στρατιωτικής βίας που αποσκοπεί στην εκτόξευση απειλών και άσκησης πίεσης, με στόχο την ικανοποίηση των συμφερόντων μιας χώρας. Πρακτικά, η “διπλωματία των κανονιοφόρων” μπορεί να εξελιχθεί μέσω μίας κατάστασης όπου για παράδειγμα μία χώρα στέλνει ναυτικές δυνάμεις στα παράλια έτερης χώρας με σκοπό την άσκηση πίεσης σε αυτής ώστε να την εξαναγκάσει να εναρμονίσει τις κινήσεις της σύμφωνα με τα συμφέροντα του αποστέλλοντος τις ναυτικές δυνάμεις κράτους⁴⁸.

2.3 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ

Ο όρος “διπλωματία εξαναγκασμού” δηλώνει την προσπάθεια επίτευξης στόχων της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτος μέσω χρήσης ή της απειλής χρήσης περιορισμένης έκτασης βίας. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης μορφής διπλωματίας επιβάλλει τη χρήση μέσων όλων των Κλάδων των ΕΔ ενός κράτους, δηλαδή του Στρατού Ξηράς, του Πολεμικού Ναυτικού ή της Πολεμικής Αεροπορίας, ως εργαλεία πίεσης προς εξασφάλιση των αντικειμενικών σκοπών της εξωτερικής πολιτικής. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή υφίσταται χρήση όλων των μέσων και Κλάδων των ΕΔ μιας χώρας και όχι μόνο των ναυτικών δυνάμεων. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι ουσιαστικά η “διπλωματία των κανονιοφόρων” αποτελεί μία από τις μορφές της διπλωματίας εξαναγκασμού⁴⁹.

Ο συγγραφέας Adoine Du Plessis δίνει έναν ορισμό της “διπλωματίας εξαναγκασμού” ορίζοντας την ως *“αναίμακτες στρατιωτικές πράξεις χρήσης των ΕΔ ως εξαναγκαστικά μέτρα που αποσκοπούν στην επιβολή των πολιτικών στόχων ενός κράτους”*⁵⁰. Πρακτικά, η συγκεκριμένη μορφή διπλωματίας δύναται να λάβει αρκετές μορφές επίδειξης στρατιωτικής ισχύος όπως συγκέντρωση δυνάμεων και αυξημένη δραστηριότητα τους σε παραμεθόριες περιοχές, εκτέλεση πτήσεων μαχητικών αεροσκαφών πλησίον του εναέριου χώρου γειτονικής χώρας ή ακόμη και εκτέλεση

⁴⁷ Παρά το γεγονός ότι δεν συνιστά μορφή διπλωματίας, συμπεριλαμβάνεται ο όρος διπλωματία εντός της φράσης “διπλωματία κανονιοφόρων” ως ευρύτερη ονομασία δέσμης δραστηριοτήτων εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας. Με αυτή την ευρύτερη έννοια, ο όρος “διπλωματία” χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό στα έργα συγγραφέων κυρίως από τις ΗΠΑ.

⁴⁸ Rajtinka, 185.

⁴⁹ Ibid., 186.

⁵⁰ A. du Plessis, 94.

περιορισμένης ισχύος στρατιωτικής επιχείρησης (πχ κατάληψη μεθοριακού σταθμού γειτονικής χώρας)⁵¹.

Οι προαναφερθείσες μορφές διπλωματίας χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο, ως μοχλός πίεσης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης διαπραγματεύσεων δύο κρατών. Το κράτος που διαθέτει τη μεγαλύτερη στρατιωτική ισχύ χρησιμοποιεί τις μεθόδους αυτές παράλληλα με την πραγματοποίηση διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κρατών οι οποίες διεξάγονται με σκοπό την επίλυση ζητημάτων αμοιβαίου ενδιαφέροντος, αν και θα πρέπει να ειπωθεί ότι η εκτέλεση διαπραγματεύσεων υπό το πλαίσιο παράλληλης άσκησης διπλωματίας “κανονιοφόρων” ή διπλωματίας “εξαναγκασμού” αφήνει ελάχιστο χώρο για εποικοδομητικές διαπραγματεύσεις γενικώς. Επίσης, όταν αυτές οι μορφές διπλωματίας λαμβάνουν χώρα συνδυαζόμενες με αυξημένη στρατιωτική δραστηριότητα, είναι δυνατό να διαμορφωθεί μια κατάσταση που θα οξύνει τις στρατιωτικο-πολιτικές κινήσεις σε διάφορα πεδία ανάμεσα στα δύο κράτη, όπως για παράδειγμα στο πεδίο της εκατέρωθεν συγκέντρωσης και ανάλυσης στρατιωτικών πληροφοριών⁵².

⁵¹ Pajtinka, 186.

⁵² Ibid., 186-187.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Μετά την αποσαφήνιση τόσο των όρων της αμυντικής και της στρατιωτικής διπλωματίας όσο και λοιπών εννοιών που ενέχουν τον όρο “διπλωματία” και σχετίζονται με τη χρήση στρατιωτικών μέσων, θα καταγραφούν οι κυριότερες πρακτικές που εφαρμόζονται από τα κράτη στη σημερινή εποχή, στην προσπάθεια τους να ασκήσουν αυτές τις μορφές διπλωματίας με αποτελεσματικό τρόπο.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η άσκηση ΑΔ/ΣΔ αποτελεί μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία, η οποία απαιτεί τη συνδρομή του συνόλου των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, η αμύνη συνεργασία των οποίων κρίνεται ως απολύτως αναγκαία για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της. Υπό το πρίσμα αυτό, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η εξέταση και ανάλυση των σύγχρονων πρακτικών ΑΔ και ΣΔ.

3.2 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Λαμβάνοντας ως δεδομένο τον διαχωρισμό που επιχειρήθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο ανάμεσα στις έννοιες της στρατιωτικής και αμυντικής διπλωματίας, θα τονισθεί εκ νέου ότι η ΑΔ αποτελεί δέσμη δραστηριοτήτων που παράγει αποτελέσματα αμυντικού ενδιαφέροντος και συνίσταται στην προσπάθεια αντιμετώπισης προβλημάτων διεθνούς ασφαλείας σε διάφορα μέρη του κόσμου⁵³. Αποτελεί δε τη φυσική έκφραση του βασικού τμήματος εθνικής ισχύος που δύναται να διαθέτει ένα κράτος που δεν είναι άλλη από τη στρατιωτική ισχύ. Στη διεθνή βιβλιογραφία εξάλλου η ΑΔ αναφέρεται ως γενικότερη δέσμη μη πολεμικών δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονται από τις ΕΔ ενός κράτους και αποσκοπούν

⁵³ Λόγω του γεγονότος ότι η σύγχρονη βιβλιογραφία δεν διαχωρίζει σαφώς τις δύο επίμαχες έννοιες, η παρακάτω ανάλυση των εμφανιζόμενων πρακτικών τους θα κατανεμηθεί ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους που αναγράφονται στην παρούσα εργασία.

στην διαμόρφωση θετικής διάθεσης και εμπιστοσύνης με έτερα κράτη του διεθνούς συστήματος⁵⁴.

Η ΑΔ δύναται να λάβει χώρα τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο. Μπορεί να ειπωθεί ότι εφαρμόζεται κυρίως σε διμερές επίπεδο καθώς πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει πρακτικές ΑΔ σε διάφορα επίπεδα και στοχεύοντας σε συγκεκριμένες χώρες. Μπορεί να χαρακτηριστεί από αναρίθμητες εκφάνσεις όπως για παράδειγμα η πραγματοποίηση διμερών επαφών σε υψηλό επίπεδο, η συνεργασία σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας ή ακόμη πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες των πολεμικών πλοίων USS Mercy των ΗΠΑ και Peace Ark της Κίνας, τα οποία πραγματοποίησαν μεταφορά ιατρικής βοήθειας και υποστήριξης σε απομακρυσμένες περιοχές⁵⁵. Σχετικά με την εφαρμογή ΑΔ σε πολυμερές επίπεδο, τα κυριότερα παραδείγματα που γενικώς μπορούν να δοθούν, αφορούν σε συμμετοχή αντιπροσώπων των ΕΔ των κρατών σε διάφορα “φόρα”, συναντήσεις και σεμινάρια στρατιωτικού και επιστημονικού περιεχομένου.

Από την έναρξη της εμφάνισης της, η ΑΔ των χωρών επικεντρώθηκε αρχικά στη συγκέντρωση και ανάλυση στρατιωτικών πληροφοριών και του επιπέδου ασφαλείας άλλων χωρών, με έμφαση στην αξιολόγηση της στρατιωτικής απειλής και της πιθανότητας στρατιωτικής παρέμβασης. Για παράδειγμα, οι οδηγίες που είχαν συνταχθεί από τον Αυστριακό διοικητή και στρατηγιστή Earl J. Radetzky προς τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους της Αυστρίας που υπηρετούσαν στο εξωτερικό, είχαν επικεντρωθεί στη συλλογή στρατιωτικών πληροφοριών, στη καταγραφή στρατιωτικών γεγονότων μείζονος σημασίας ή τη συγκέντρωση χαρτών και εγγράφων που θα συνέβαλλαν στη σχεδίαση μελλοντικών στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά των συγκεκριμένων κρατών⁵⁶. Οι πρακτικές αυτές όμως που ακολουθούνται κατά τη σύγχρονη εποχή είναι τροποποιημένες κατά πολύ, συγκριτικά με τις αντίστοιχες του 19^ο αιώνα, καθώς πέρα από τη διαδικασία συγκέντρωσης πληροφοριών στρατιωτικού ενδιαφέροντος ενσωματώνουν και

⁵⁴ Jim Rolfe, Paper 21/2015, “Regional Defence Diplomacy: What is it and what are its limits?”, (paper 21 presented at the Centre for Strategic Studies, Strategic Background, New Zealand:, Jan, 2015).

⁵⁵ Ibid., 2.

⁵⁶ Pajtinka, 187-188.

επιστημονικές αναλύσεις και τακτικές⁵⁷. Ως εκ τούτου, οι πέντε κυριότερες πρακτικές άσκησης ΑΔ που ακολουθούνται από τα κράτη σήμερα, μπορούν να αναλυθούν όπως παρακάτω⁵⁸:

3.2.1 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Πρακτικά, η συγκεκριμένη διαδικασία που αναφέρεται στη συγκέντρωση και ανάλυση πληροφοριών στρατιωτικού ενδιαφέροντος από ένα κράτος για ένα άλλο γειτονικό ή μη κράτος, μπορεί να λάβει χώρα αρχικά μέσω δημόσιων πηγών. Δημόσιες πηγές λήψης τέτοιου είδους πληροφοριών μπορεί να είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι ιστοσελίδες αμυντικού ενδιαφέροντος που δημοσιεύουν τακτικά πληροφορίες που αφορούν τις ΕΔ, τα δελτία τύπου των στρατιωτικών αρχών ή οι δημόσιες ομιλίες των πολιτικών και των στρατιωτικών εκπροσώπων μιας χώρας. Εξίσου αποτελεσματική όμως μπορεί να είναι και η διαδικασία συλλογής πληροφοριών από ιδιωτικές πηγές, όπως οι επαφές, συνεντεύξεις ή συνέδρια όπου συμμετέχουν πολιτικοί ή στρατιωτικοί αντιπρόσωποι της χώρας, οι συνομιλίες με στελέχη του διπλωματικού σώματος μιας χώρας, οι συζητήσεις που πραγματοποιούνται μετά από στρατιωτικές ασκήσεις ή οι επισκέψεις σε στρατιωτικές Μονάδες της χώρας ενδιαφέροντος.

Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι σχεδόν όλοι οι παραπάνω τρόποι συλλογής στρατιωτικών πληροφοριών εφαρμόζονται από τον 19ο αιώνα, καθίσταται φανερό ότι η συγκεκριμένη διαδικασία ανάγεται ίσως στη σημαντικότερη πρακτική άσκησης ΑΔ⁵⁹. Επιπρόσθετα, η εξαιρετική σημασία της συγκεκριμένης πρακτικής άσκησης ΑΔ επιβεβαιώνεται και από πολλούς αναλυτές της πρόσφατης περιόδου. Για παράδειγμα, τόσο σε μελέτη του Κέντρου της Γενεύης που αφορά το “Δημοκρατικό Έλεγχο των ΕΔ κατά το έτος 2007”⁶⁰ όσο και σε εκτιμήσεις του Γερμανού αναλυτή και πρώην διπλωμάτη J. Kleiner⁶¹, αναφέρεται ότι “η συγκέντρωση στρατιωτικών

⁵⁷ Ibid., 188.

⁵⁸ Ibid., 188.

⁵⁹ Ibid., 188-189.

⁶⁰ Defence Attachés. “DCAF Backgrounder, Democratic control of the Armed Forces” (paper presented at the Geneva Center, Geneva, 2007), 3.

⁶¹ J. Kleiner, “Diplomatic Practice, Between Tradition and Innovation”, *World Scientific Publishing*, (2010): 60.

πληροφοριών και η εκτίμηση του επιπέδου ασφαλείας μιας άλλης χώρας αποτελεί σημαντική μέθοδο αμυντικής διπλωματίας”.

Η σημασία της παραπάνω πρακτικής άσκησης ΑΔ επιβεβαιώνεται και από την έρευνα του αναλυτή Erik Rajtinka⁶². Στη συγκεκριμένη έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι στρατιωτικοί εκπρόσωποι - διπλωμάτες τριών χωρών, του Καναδά, της Αυστρίας και της Λιθουανίας δήλωσαν ότι έχουν αφιερώσει κατά τη διάρκεια της θητείας τους το μεγαλύτερο χρόνο εργασίας τους σε τέτοιου είδους δραστηριότητες συλλογής στρατιωτικών πληροφοριών⁶³.

3.2.2 ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΔ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Η συγκεκριμένη πρακτική δύναται να λάβει τη μορφή των συζητήσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ της χώρας που ασκεί τη συγκεκριμένη μορφή διπλωματίας και της χώρας ενδιαφέροντος, επί αντικειμένων στρατιωτικής συνεργασίας, που δύναται να συμπεριλαμβάνουν αμοιβαίες συμφωνίες για θέματα άμυνας και ασφάλειας και την πραγματοποίηση επαφών μεταξύ των ΕΔ των δύο χωρών. Στο πλαίσιο αυτό είναι δυνατό να διεξαχθούν κοινές διακλαδικές στρατιωτικές ασκήσεις, κοινή προετοιμασία των ασκήσεων αυτών καθώς και ανταλλαγή αξιωματικών για εκπαίδευση σε στρατιωτικά σχολεία της κάθε χώρας⁶⁴.

Στη λογική της συγκεκριμένης πρακτικής ΑΔ εντάσσεται και η αποστολή εκπροσώπων των ΕΔ μίας χώρας σε άλλες χώρες προκειμένου να συμμετάσχουν ως παρατηρητές, αντιπρόσωποι ή και με άλλους ρόλους σε διεθνή Αμυντικά Σύμφωνα ή σε συναντήσεις αμυντικού ενδιαφέροντος. Αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό της μεταψυχροπολεμικής περιόδου το γεγονός ότι υφίσταται στο

⁶² Ο Erik Rajtinka είναι διαλέκτης στο Τμήμα Διεθνών Σχέσεων και Διπλωματίας της Σχολής Πολιτικών Επιστημών και διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Matej Bel της Σλοβακίας, εξωτερικός διαλέκτης της Σχολής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Charles της Τσεχίας, ενώ έχει συνεργαστεί και με πανεπιστήμια της Ολλανδίας και Σλοβακίας.

⁶³ Η συγκεκριμένη έρευνα, που διεξήχθη υπό τον αναλυτή Erik Rajtinka τον Φεβρουάριο του 2015, συμπεριέλαβε τις απαντήσεις των στρατιωτικών διπλωματών επτά χωρών (Αυστρίας, Καναδά, Τσεχίας, Κύπρου, Γαλλίας, Λιθουανίας και Σουηδίας). Ζητήθηκε επίσης η συμμετοχή άλλων δέκα χωρών οι οποίες όμως αρνήθηκαν να συμμετάσχουν, ενώ η Σλοβακία δεν συμμετείχε επικαλούμενη “λόγους ασφαλείας”. Η συγκεκριμένη έρευνα αναμφίβολα αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμη πηγή ανάλυσης των λειτουργιών της αμυντικής/στρατιωτικής διπλωματίας.

⁶⁴ Rolfe, 1.

διεθνή χώρο μια προσπάθεια των κρατών να συμμετάσχουν και να δραστηριοποιηθούν σε ένα ευρύ πλέγμα οργανισμών, θεσμών και μόνιμων ή ad hoc οργανισμών⁶⁵.

Η σημασία της συγκεκριμένης πρακτικής ΑΔ κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντική από πολλούς αναλυτές, ενώ συγκεκριμένα ο Νοτιοαφρικανός συγγραφέας A. du Plessis θεωρεί ότι *“στους σημαντικότερους ρόλους που καλείται να διαδραματίσουν οι στρατιωτικοί διπλωμάτες⁶⁶ είναι και η διατήρηση επαφών μεταξύ των ΕΔ της χώρας τους με τις αντίστοιχες των χωρών στις οποίες ασκείται ΑΔ”*⁶⁷. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στην προαναφερθείσα έρευνα του αναλυτή Erik Rajtinka που διεξήχθη το 2015, η συγκεκριμένη πρακτική της προαγωγής και διατήρησης της συνεργασίας, επικοινωνίας και αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ των ΕΔ των κρατών αναγνωρίστηκε από τους συμμετέχοντες ως μία εκ των σημαντικότερων πρακτικών ΑΔ, η οποία μάλιστα απαιτεί στις περισσότερες περιπτώσεις περί το ένα πέμπτο του χρόνου εργασίας των στρατιωτικών διπλωματών⁶⁸.

3.2.3 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΑΠΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΜΥΝΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΑΛΛΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η συγκεκριμένη πρακτική ΑΔ εκδηλώνεται από μια χώρα όταν αυτή μεριμνά ώστε να συμπεριλάβει στην ατζέντα των επίσημων δραστηριοτήτων της την πραγματοποίηση επισκέψεων από τον Υπουργό Άμυνας της ή άλλους επίσημους εκπροσώπους του Υπουργείου Άμυνας, καθώς και από ανώτατους αξιωματικούς των ΕΔ της συγκεκριμένης χώρας σε μία άλλη χώρα, πραγματοποιούμενες με κάθε επισημότητα. Η συγκεκριμένη πρακτική αναφέρεται σε επισκέψεις που αποσκοπούν σε απευθείας συναντήσεις Υπουργών Άμυνας ή Αξιωματικών που βρίσκονται υψηλά στην ηγεσία των ΕΔ των χωρών τους και όχι σε επισκέψεις Αξιωματικών ή λοιπών στρατιωτικών τμημάτων που πραγματοποιούνται λόγω εθνικών εορτών ή επετειακών γεγονότων άλλων χωρών, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται σε πρακτική

⁶⁵ Πανδής, 6.

⁶⁶ Με τον όρο “στρατιωτικοί διπλωμάτες” εννοούνται οι στρατιωτικοί που υπηρετούν στο εξωτερικό και συμμετέχουν σε εκδηλώσεις, συναντήσεις ή συνέδρια ως εκπρόσωποι της χώρας, ασκώντας ουσιαστικά καθήκοντα παρόμοια με εκείνα των κλασικών διπλωματών.

⁶⁷ A. Du Plessis, 2.

⁶⁸ Rajtinka, 189-190.

που θα αναλυθεί στη συνέχεια. Η συγκεκριμένη πρακτική λοιπόν υπογραμμίζει τα προαναφερόμενα κατά την ανάλυση της έννοιας της ΑΔ, ότι η μορφή αυτή διπλωματίας συνίσταται σε ενέργειες σε επίπεδο υπουργείων Άμυνας ή των σημαντικών δομών και θεσμών του αμυντικού μηχανισμού των χωρών που την εφαρμόζουν.

Η ειρηνική παραμονή στρατευμάτων μίας χώρας στο έδαφος μιας άλλης χώρας δύναται να αποτελέσει προέκταση της συγκεκριμένης πρακτικής ΑΔ. Δεν θα αναφερθούμε τόσο στις στρατιωτικές βάσεις που πλήθος χωρών σήμερα διατηρούν στο έδαφος άλλων χωρών, στα πλαίσια της αμυντικής τους συνεργασίας και εξυπηρέτησης ταυτόχρονα των στόχων της ΑΔ τους καθώς η συγκεκριμένη πρακτική θα ενταχθεί στα πλαίσια της άσκησης της ΣΔ. Στην ειρηνική παραμονή στρατευμάτων στο έδαφος μιας χώρας θα εντάξουμε την πρακτική της προσωρινής παρουσίας στρατιωτικών τμημάτων μιας χώρας στο έδαφος με άλλης χώρας, με σκοπό την εκτέλεση όχι αυστηρά στρατιωτικών δραστηριοτήτων.

Παράδειγμα τέτοιας προσπάθειας είναι η παρουσία ναυτικών μονάδων μίας χώρας σε ξένους λιμένες υπό το πνεύμα της επίδειξης σημαίας και γενικότερης ναυτικής παρουσίας σε ξένα ύδατα. Άλλα παραδείγματα προσωρινής παρουσίας τμημάτων σε ξένο έδαφος είναι η αποστολή τμημάτων που συμμετέχουν σε επιδείξεις και διαγωνισμούς στο εξωτερικό, είτε από το Στρατό Ξηράς είτε από τη Πολεμική Αεροπορία (ιδιαίτερα δημοφιλής είναι σήμερα η επίδειξη από αεροπορικά μέσα μιας χώρας σε εκδηλώσεις – εναέριες επιδείξεις που πραγματοποιούνται σε άλλη χώρα). Επίσης τα στρατιωτικά μουσικά τμήματα που συμμετέχουν σε καλλιτεχνικά προγράμματα που διοργανώνονται από άλλες χώρες, μπορούν να θεωρηθούν ότι αποτελούν παράδειγμα προσωρινής στρατιωτικής παρουσίας σε άλλη χώρα και κατ' επέκταση άσκησης ΣΔ σε αυτή αλλά και σε άλλες χώρες που γίνονται αποδέκτες της συγκεκριμένης κίνησης⁶⁹. Με την ευρύτερη έννοια του όρου "στρατιωτική παρουσία", θα μπορούσε να αναφερθεί εδώ ακόμη και η αποστολή αεροσκαφών Canadair που αποστέλλουν κάποιες χώρες προκειμένου να

⁶⁹ Ministerio de Defensa, Spain, "Defence Diplomacy Plan", Jan 2012. <http://publicacionesoficiales.boe.es>

συμβάλλουν σε διαδικασίες κατάσβεσης πυρκαγιών σε ξένο έδαφος. Μια τέτοια τακτική θα μπορούσε αναμφίβολα να αποτελέσει δράση ΑΔ⁷⁰.

Η σημασία της συγκεκριμένης πρακτικής ΑΔ επιβεβαιώνεται επίσης και από την έρευνα του Erik Pajtinka καθώς διαπιστώθηκε ότι η εν λόγω πρακτική εφαρμόστηκε από τους ερωτηθέντες στρατιωτικούς διπλωμάτες και κατέλαβε συνολικά χρόνο απασχόλησης που κυμάνθηκε από 5% έως 20% του συνολικού χρόνου εργασίας τους⁷¹.

3.2.4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η συνεργασία χωρών επί θεμάτων αμυντικής και στρατιωτικής βιομηχανίας αποτελεί μια κλασική και συνεχώς αυξανόμενη πρακτική ΑΔ. Μπορεί να λάβει τη μορφή της απευθείας πώλησης, παροχής ή δωρεάς στρατιωτικού υλικού ή ακόμη και της συνεργασίας μεταξύ των χωρών για συμπαραγωγή στρατιωτικού υλικού. Η παροχή όπλων και λοιπού στρατιωτικού υλικού εξάλλου αποτελεί μία εξαιρετικά συνηθισμένη πρακτική ΑΔ σήμερα⁷². Μπορεί να χαρακτηριστεί και ως πρακτική “οικονομικής διπλωματίας”⁷³ διότι ακολουθείται μια γενικότερη προσπάθεια ικανοποίησης των οικονομικών επιδιώξεων των κρατών. Ωστόσο συγκαταλέγεται κυρίως στις πρακτικές ΑΔ καθώς βασική επιδίωξη του εμπορίου και προμήθειας στρατιωτικού υλικού προς μια χώρα αποτελεί ο έλεγχος και παρακολούθηση των συμβολαίων αμυντικής βιομηχανίας που συνάπτει η συγκεκριμένη χώρα και κατ’ επέκταση η αύξηση της επιρροής μίας άλλης χώρας προς αυτή. Μέσω της συγκεκριμένης πρακτικής ΑΔ ασφαλώς υλοποιείται μια προσπάθεια μείωσης του κόστους και αύξησης των κερδών των κρατών επί ζητημάτων αμυντικής βιομηχανίας. Μια τέτοια συνεργασία όμως τροφοδοτεί παράλληλα την οικοδόμηση

⁷⁰ Ibid., 43.

⁷¹ Pajtinka, 190.

⁷² Rolfe, 1.

⁷³ Η οικονομική διπλωματία αποτελεί έναν εκ των κινητήριων μοχλών ανάπτυξης μιας χώρας και έχει στόχο να προάγει την ευημερία αυτής και να συνδράμει στην εξυπηρέτηση των επιδιώξεων της εξωτερικής της πολιτικής. Τα υπουργεία οικονομικών, τα επιμελητήρια, οι εξαγωγικοί φορείς, οι πρεσβείες και τα προξενεία είναι οι κύριοι φορείς προώθησης της οικονομικής διπλωματίας σε εσωτερικό και εξωτερικό επίπεδο. Η οικονομική διπλωματία επικεντρώνεται στην προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων, στις επενδύσεις, στη τεχνολογία και τον τουρισμό. Λόγω του γεγονότος ότι η οικονομική διπλωματία αποτελεί σημαντικότατο εργαλείο της Δημόσιας διπλωματίας, γίνεται αντιληπτή και η σύνδεση που υφίσταται μεταξύ οικονομικής και αμυντικής διπλωματίας. <https://www.viadiplomacy.gr/ikonomiki-diplomatia-ke-nation-branding/>.

και τη διατήρηση ενός κλίματος συνεργασίας μεταξύ των κρατών⁷⁴. Συνεπώς, μέσω της συγκεκριμένης πρακτικής δεν εξυπηρετούνται μόνο οικονομικά αλλά και στρατιωτικά ή αμυντικά συμφέροντα από μία χώρα⁷⁵.

Το γεγονός ότι μέσω της αμυντικής βιομηχανίας προωθούνται και οι επιδιώξεις της ΑΔ επιβεβαιώνεται επίσης και από την προαναφερθείσα μελέτη του Κέντρου της Γενεύης όπου αναφέρεται σαφώς ότι βασική επιδίωξη των στρατιωτικών διπλωματών και της ΑΔ είναι και η προώθηση των προϊόντων της αμυντικής βιομηχανίας του κράτους τους⁷⁶. Επίσης και η σχετική έρευνα Pajtinka του 2015 κατέδειξε ότι αποτελεί πρακτική ΑΔ, ωστόσο έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι δεν εφαρμόζεται από όλα τα κράτη λόγω του οικονομικού μεγέθους που η κάθε μία διαθέτει, με αποτέλεσμα να μην αντιμετωπίζεται ως η πλέον σημαντική πρακτική ΑΔ⁷⁷.

3.2.5 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΕΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΔ ΑΥΤΟΥ ΣΕ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΥΣ ΕΤΕΡΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η συγκεκριμένη πρακτική η οποία εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό σήμερα, υλοποιείται κυρίως μέσω της αντιπροσώπευσης από στρατιωτικούς ακολούθους και εκπροσώπους άμυνας μίας χώρας είτε μέσω απλής παρουσίας τους σε επίσημες τελετές, εκδηλώσεις ή επετείους μίας άλλης χώρας είτε μέσω της εκφώνησης λόγων σε αυτές ή και διαλέξεων σε ακαδημαϊκά ή γενικότερου επιστημονικού περιεχομένου “φόρα”.

Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτό ότι λαμβάνει ιδιαίτερη αξία η δραστηριότητα των στρατιωτικών ακολούθων σε χώρες όπου τα κράτη διατηρούν πρεσβείες ή μόνιμες αντιπροσωπείες καθώς επίσης και των ένστολων αντιπροσώπων σε μεγάλης εμβέλειας διεθνείς οργανισμούς, όπως είναι το ΝΑΤΟ. Στο πλαίσιο αυτό, οι παραπάνω στρατιωτικοί ακόλουθοι είναι δυνατό να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο στην προβολή της χώρας τους σε ξένο έδαφος ή λόγω των ειδικών γνώσεων που διαθέτουν, να συνδράμουν στη συγκέντρωση χρήσιμων πληροφοριών, στην

⁷⁴ Rolfe, 3.

⁷⁵ Pajtinka, 191.

⁷⁶ Defence Attachés. “DCAF Backgrounder, Democratic control of the Armed Forces” (paper presented at the Geneva Center, Geneva, 2007), 3.

⁷⁷ Pajtinka, 191-192.

αξιολόγηση τους και στην παροχή συμβουλών στα ενδιαφερόμενα κυβερνητικά τμήματα⁷⁸.

Αυτή η λειτουργία της ΑΔ, της αντιπροσωπείας δηλαδή σε ξένο έδαφος, αναγράφεται επίσης σε πλήθος επιστημονικών πηγών. Στην υπόψη μελέτη του Κέντρου της Γενεύης αναφέρεται ρητά κατά την απαρίθμηση των πρακτικών της ΑΔ ότι η παρουσία στρατιωτικών αντιπροσώπων σε επίσημες εκδηλώσεις άλλου κράτους αποτελεί μια εκ των βασικότερων από αυτές. Επιπρόσθετα, κατά την έρευνα Rajtinka του 2015, η συγκεκριμένη πρακτική αξιολογείται ως μέρος των δραστηριοτήτων των στρατιωτικών διπλωματών από όλες τις συμμετέχουσες στην έρευνα χώρες⁷⁹.

3.3 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Μετά την απαρίθμηση των πρακτικών που αφορούν στην ΑΔ, θα αναφερθούν στη συνέχεια οι πρακτικές της ΣΔ. Για τη κατανόηση τους θα τονισθεί εκ νέου η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών. Αυτή συνίσταται στο γεγονός ότι η ΑΔ παράγει αποτελέσματα αμυντικού ενδιαφέροντος και αναφέρεται κυρίως στη στρατιωτική ισχύ, ενώ η ΣΔ αναφέρεται κυρίως στη χρήση στρατιωτικής δύναμης από τις ΕΔ των χωρών εντός συμμαχιών ή συνασπισμών κρατών. Η ΣΔ λοιπόν αφορά τόσο στη στρατιωτική παρουσία όσο και στην ανάληψη στρατιωτικής δράσης, στην εμπλοκή δηλαδή στρατιωτικής δύναμης καθώς και στην παρακολούθηση των συνεπειών που συνεπάγεται η χρήση της. Η αναφερόμενη στρατιωτική δράση κατά την άσκηση ΣΔ από ένα κράτος ασκείται κυρίως μέσα από συμμετοχή σε συμμαχικούς συνασπισμούς και διεθνείς οργανισμούς. Με δεδομένη λοιπόν τη συγκεκριμένη διαφορά που υφίσταται μεταξύ αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, οι κυριότερες πρακτικές ΣΔ μπορούν να καταγραφούν όπως παρακάτω:

3.3.1 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΔ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

⁷⁸ Πανδής, 6.

⁷⁹ Rajtinka, 192.

Η συγκεκριμένη πρακτική ΣΔ εφαρμόζεται σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό από τις ΕΔ των σύγχρονων κρατών. Η συμμετοχή σε επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης αποτελεί διαχρονική επιδίωξη καθώς επιφέρει πολλαπλά οφέλη στα κράτη ενώ τυχόν απουσία από τέτοιου είδους αποστολές σημαίνει ταυτόχρονα και απουσία από την διαδικασία διαμόρφωσης των περιφερειακών ισορροπιών ισχύος και συμφερόντων⁸⁰.

Η συγκεκριμένη πρακτική ΣΔ αναλαμβάνεται ουσιαστικά δια της στρατιωτικής παρουσίας κρατών, μέσω της λειτουργίας διάφορων διεθνών οργανισμών. Πρόκειται για μια εξαιρετικά δημοφιλή τακτική, που υιοθετείται από τη πλειοψηφία των κρατών, για την εξυπηρέτηση των στρατιωτικών και πολιτικών στόχων τους. Το πλήθος των επιχειρήσεων που έχουν διοργανωθεί στα πλαίσια των μεγαλύτερων διεθνών οργανισμών που παρατίθενται στη συνέχεια, μαρτυρούν την αλληλεπίδραση που υφίσταται μεταξύ προσπάθειας άσκησης ΣΔ από τα κράτη και συμμετοχής των κρατών αυτών στους συγκεκριμένους οργανισμούς⁸¹.

Στους πιο σημαντικούς διεθνείς οργανισμούς συγκαταλέγεται αρχικά ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Η διατήρηση της ειρήνης, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν τη λειτουργία του ΟΗΕ, αποτελεί πρωταρχικό μέλημα του οργανισμού και συνιστά επένδυση στη παγκόσμια ειρήνη, ασφάλεια και σταθερότητα⁸².

Από την ίδρυση του το 1945 μέχρι σήμερα, στρατιωτικές δυνάμεις του ΟΗΕ έχουν συμμετάσχει σε πλήθος ειρηνευτικών αποστολών, σε κάθε περιοχή του πλανήτη. Είναι ενδεικτικό ότι ο αριθμός ειρηνευτικών επιχειρήσεων των Ηνωμένων Εθνών ανέρχεται συνολικά σε 71 αποστολές, 53 εκ των οποίων έχουν λάβει χώρα μετά το 1990⁸³. Δεν είναι τυχαίο ότι ισχυρά κράτη όπως η Κίνα έχουν εντάξει τη συμμετοχή στρατιωτικών τμημάτων, σε επιχειρήσεις του ΟΗΕ, στο γενικότερο πλαίσιο των πρακτικών άσκησης ΣΔ. Συγκεκριμένα η Κίνα, όπως θα αναλυθεί σε ξεχωριστό κεφάλαιο παρακάτω, έχει δημιουργήσει και ξεχωριστό κέντρο

⁸⁰ Bellou, 101.

⁸¹ Ibid., 105.

⁸² UN official page, "What we do", <https://peacekeeping.un.org/en/what-we-do>

⁸³ SAGE, "International Peacekeeping operations: Burden Sharing and Effectiveness", *Journal of Conflict Resolution*, Oct 2017, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5603976/>

εκπαίδευσης επί αντικειμένων που αφορούν τις αποστολές υποστήριξης ειρήνης, όπου εκπαιδεύονται κινεζικά στρατιωτικά τμήματα προ της αναπτύξεως τους σε αποστολές του ΟΗΕ.

Ιδιαίτερη μνεία επίσης θα πρέπει να γίνει και στη λειτουργία του NATO, ως φορέα πραγματοποίησης πλήθους ειρηνευτικών αποστολών και κατ' επέκτασης άσκησης ΣΔ από τους σύγχρονους στρατούς. Το NATO, όπως το ίδιο δηλώνει, συνιστά τον κορυφαίο συντελεστή ειρήνης και ασφάλειας σε ολόκληρο τον πλανήτη καθώς έχει εμπλακεί σε ένα ευρύ φάσμα αποστολών διαχείρισης κρίσεων, από αυτές που απαιτούν διεξαγωγή μάχης και διατήρηση της ειρήνης, μέχρι αποστολές με αντικείμενο την εκπαίδευση, την υποστήριξη διοικητικής μέριμνας ή την απλή επιτήρηση, και εμπλέκει περί τις 20.000 στρατιωτικού προσωπικού στις πραγματοποιηθείσες ανά το κόσμο επιχειρήσεις του⁸⁴. Έχει ως αποστολή την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και των δημοκρατικών αξιών και δεσμεύεται για την ειρηνική επίλυση των διαφορών. Ενδεχόμενη αποτυχία των διπλωματικών προσπαθειών έχει ως αποτέλεσμα τη χρήση από το NATO των στρατιωτικών του δυνάμεων που απαιτούνται για τη διαχείριση των κρίσεων, είτε λειτουργώντας μόνο του είτε με τη συνδρομή και συνεργασία άλλων χωρών ή διεθνών οργανισμών⁸⁵.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπήρξε μια προσπάθεια δημιουργίας αντίστοιχων ευρωπαϊκών στρατιωτικών τμημάτων με σκοπό τη διαχείριση πιθανών κρίσεων και διασφάλισης της άμυνας και της ασφάλειας στην Ευρώπη αλλά και περιφερειακά αυτής. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η δημιουργία των *EU Battle Groups*⁸⁶ που αποτέλεσαν κατά την επίσημη σύσταση τους το 2007 μια φιλόδοξη προσπάθεια, κυρίως γερμανικής και βρετανικής εμπνεύσεως, για δράση ευρωπαϊκών στρατιωτικών τμημάτων ανεξαρτήτως των δραστηριοτήτων του NATO, όσον αφορά τη συμμετοχή σε σειρά ειρηνευτικών αποστολών της ΕΕ (αποστολές Petersberg).

⁸⁴ NATO official page, '*NATO Operations and Missions'. Past and Present'*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm

⁸⁵ NATO official page, '*Functions and missions: Past and present*', https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_52060.htm

⁸⁶ Σε επιχειρησιακό επίπεδο, τα EU Battle Groups θα πρέπει να είναι ικανά να αναπτύσσονται εντός 5-10 ημερών μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και να δρουν για 30 συνεχείς ημέρες, με δυνατότητα επέκτασης στις 120 ημέρες αν αυτό κριθεί απαραίτητο από τις περιστάσεις. Έχουν ήδη λάβει μέρος σε κάποιες αποστολές όπως πχ στην επιχείρηση «Άρτεμις» που έλαβε χώρα το 2013 στη περιοχή Bunia της Δημοκρατίας του Κονγκό, με σκοπό τη προστασία του αεροδρομίου, του άμαχου πληθυσμού της περιοχής και της εξασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των πολιτών.

Υπό την έννοια αυτή, τα EU Battle Groups συστάθηκαν αντικαθιστώντας μια παλαιότερη δομή, αυτή της ευρωπαϊκής δύναμης ταχείας αντίδρασης, απόρροια της συμφωνίας της διακυβερνητικής συνδιάσκεψης του Ελσίνκι το 1999. Η Ελλάδα συμμετέχει στην υπόψη διαδικασία και συγκεκριμένα στο *HELBROC Battle Group*, το οποίο δημιουργήθηκε το 2005 από τους Υπουργούς Άμυνας της Ελλάδας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας και Κύπρου, στο οποίο προστέθηκε και η Ουκρανία το 2011⁸⁷. Η προθυμία πλήθους χωρών για συμμετοχή στα *Battle Groups* και η ενεργοποίηση τελικώς 18 σχετικών στρατιωτικών σωμάτων σε επίπεδο συντάγματος, δείχνει τη στενή σύνδεση που υφίσταται μεταξύ οργανισμών και ειρηνευτικών αποστολών, ως μέθοδος άσκησης ΣΔ⁸⁸.

Αναλύοντας περαιτέρω τους υφιστάμενους διεθνείς οργανισμούς, θα αναφερθούμε και στην *Ταξιαρχία Νοτιοανατολικής Ευρώπης* (South Eastern European Brigade – SEEBRIG), η οποία στην παρούσα φάση εδρεύει στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στον Τύρναβο της Λάρισας. Πρόκειται για έναν Σχηματισμό επιπέδου Ταξιαρχίας στον οποίο συμμετέχουν έξι χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης (Αλβανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία, ΠΓΔΜ και Τουρκία) και έχει ως αποστολή τη στρατιωτική συνεργασία των εν λόγω χωρών και την οικοδόμηση κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα τους, προς αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφαλείας στην ευρύτερη περιοχή⁸⁹. Ο συγκεκριμένος σχηματισμός αντιμετωπίζεται από την Ελλάδα ως ιδιαίτερα σημαντικός μηχανισμός άσκησης ΣΔ και ως εργαλείο προσέγγισης των γειτονικών χωρών επί θεμάτων αμοιβαίου ενδιαφέροντος.

Καθίσταται ευνόητο λοιπόν ότι παρέχεται η δυνατότητα σε ανεπτυγμένα κράτη με ισχυρούς στρατούς να χρησιμοποιούν τους προαναφερθέντες διεθνείς οργανισμούς, ως φορείς άσκησης επιρροής, προβολής ισχύος και κατ' επέκταση εφαρμογής ΣΔ.

3.3.2 ΜΟΝΙΜΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΜΕΣΩ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΞΕΝΟ ΕΔΑΦΟΣ

⁸⁷ Bellou, 109.

⁸⁸ Εμμανουήλ Οικονόμου και Νικόλαος Κυριαζής, *Η Πολιτική Ασφαλείας της ΕΕ σε σύγκριση με τις ΗΠΑ υπό το πρίσμα των αμυντικών τους δαπανών*, *tonima*, ojc.lib.uth.gr.

⁸⁹ Bellou, 109.

Η δημιουργία στρατιωτικών βάσεων στο εξωτερικό αποτελούσε ανέκαθεν μια ιδιαίτερα σημαντική τακτική των ισχυρών χωρών. Η συγκεκριμένη τακτική συνεισφέρει σημαντικά στην επίδειξη εξουσίας και στην εξυπηρέτηση των στρατιωτικών σκοπών αλλά και στόχων της εξωτερικής πολιτικής των μεγάλων κρατών, οπότε αναπόφευκτα συγκαταλέγεται και στις τακτικές της ΣΔ.

Η Βρετανική Αυτοκρατορία και άλλες αποικιακές δυνάμεις ήταν αυτές που πρώτες καθιέρωσαν τη συγκεκριμένη πρακτική ΣΔ, προσπαθώντας να εδραιώσουν την εξουσία τους σε περιοχές του εξωτερικού. Η σημασία της ίδρυσης βάσεων στο εξωτερικό ακολουθήθηκε και κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, όπου ΗΠΑ και ΕΣΣΔ κατέφυγαν στη δημιουργία βάσεων σε διάφορες περιοχές του πλανήτη. Το γεγονός μάλιστα ότι σήμερα είναι πάρα πολλές οι χώρες που διατηρούν στρατιωτικές βάσεις σε ξένο έδαφος, καταδεικνύει με τον πιο εμφανή τρόπο το λόγο για τον οποίο αυτή η τακτική συμπεριλαμβάνεται στις μορφές άσκησης ΣΔ. Οι ΗΠΑ είναι σήμερα ο μεγαλύτερος φορέας εκμετάλλευσης “υπερπόντιων” στρατιωτικών βάσεων στο εξωτερικό, διατηρώντας περί τις 38 τέτοιες βάσεις παγκοσμίως.

Η ύπαρξη στρατευμάτων μιας χώρας σε ξένο έδαφος τονίζει αρχικά τη δύναμη που διαθέτει αυτή ώστε να επηρεάσει τις διεθνείς εξελίξεις. Συνιστά δηλαδή ένα μοχλό πίεσης ήπιας ισχύος που συμβάλλει στην άσκηση επιρροής από μία χώρα προς ξένες χώρες τονίζοντας παράλληλα το μέγεθος της σκληρής ισχύος που αυτή διαθέτει.

3.3.3 ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΕ ΞΕΝΟ ΕΔΑΦΟΣ

Κατ’ αντιστοιχία με τη προηγούμενη τακτική που αφορά σε μόνιμη παρουσία στρατευμάτων στο εξωτερικό, η προσωρινή παρουσία σε ξένο έδαφος αναφέρεται κατά κύριο λόγο στις περιπτώσεις όπου οργανωμένα στρατιωτικά τμήματα μεταβαίνουν στο εξωτερικό για να πραγματοποιήσουν εκπαιδεύσεις, συνήθως προ της αναπτύξεως τους σε επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης ή στο πλαίσιο της ετοιμότητας για μετάβαση σε περιοχές όπου θα απαιτηθεί στρατιωτική παρουσία (στα πλαίσια δεσμεύσεων των κρατών σε διεθνείς οργανισμούς για διάθεση στρατευμάτων). Υφίσταται λοιπόν στενή σύνδεση της συγκεκριμένης πρακτικής με τη προαναφερθείσα της συμμετοχής σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις, με τη διαφορά ότι εδώ υλοποιείται η εκπαίδευση τμημάτων σε ξένο έδαφος όπου υπάρχουν οι

απαιτούμενες υποδομές, προ της αναπτύξεως τους σε περιοχές όπου εκτελείται ειρηνευτική επιχείρηση. Επίσης δεν θα πρέπει να συγχέεται η συγκεκριμένη πρακτική με την αναλυθείσα της ΑΔ που αναφέρεται στην ειρηνική παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων σε ξένη χώρα. Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων σε άλλη χώρα κατά την ΑΔ συνδέεται με μη αυστηρά στρατιωτικού περιεχομένου δραστηριότητες, ενώ στην ΣΔ οι δραστηριότητες των τμημάτων στη ξένη χώρα είναι απολύτως στρατιωτικού περιεχομένου.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα που βοηθά ώστε να γίνει κατανοητή η συγκεκριμένη πρακτική είναι και η εκπαίδευση Αξιωματικών άλλων χωρών στο Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ) (Multinational Peace Support Operations Training Center – MPSOTC). Το ΠΚΕΕΥΕ το οποίο λειτουργεί στη Βόρεια Ελλάδα (Κιλκίς), έχει ως αποστολή την εκπαίδευση Ελλήνων και αλλοδαπών Αξιωματικών σε αντικείμενα ειρηνευτικών αποστολών, προ της αναπτύξεως αυτών ως στρατιωτικοί παρατηρητές του ΟΗΕ⁹⁰. Αποτελεί δηλαδή ένα στρατιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα οποίο λειτουργεί υπό την διαπίστευση του ΟΗΕ, με αποτέλεσμα να γίνεται αντιληπτό ότι η λειτουργία του από μια χώρα συγκαταλέγεται σαφώς στις δραστηριότητες άσκησης ΣΔ της χώρας αυτής⁹¹.

Κατόπιν των παραπάνω και προκειμένου να γίνει αντιληπτή η διαδικασία άσκησης των δύο μορφών διπλωματίας, θα αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο αυτές εφαρμόζονται από τις δύο υπερδυνάμεις του σύγχρονου διεθνούς συστήματος, τις ΗΠΑ και την Κίνα. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι οι δύο αυτές χώρες συγκαταλέγονται αντίστροφα και ως στόχος της ΑΔ άλλων δυνάμεων, όπως για παράδειγμα φαίνεται στα προαναφερθέντα έγγραφα (defense white papers) της Αυστραλίας⁹².

⁹⁰Το ΠΚΕΕΥΕ συγκαταλέγεται στα πολυεθνικά κέντρα εκπαίδευσης όπου υλοποιείται εκπαίδευση αυτού του τύπου. www.mfa.gr/el-GR/Policy/Multilateral+Diplomacy/InternationalOrganizations/UN/GreeceInUN/PEACE+KEEPING+OPERATIONS.html

⁹¹ Bellou, 110.

⁹² Baldino and Carr, 144.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, μια αντιπροσωπεία των ΗΠΑ συμμετείχε σε μια συνάντηση με αντιπροσώπους από τριάντα τρία κράτη, στη πρωτεύουσα της Μαλαισίας Κουάλα Λουμπούρ. Ο σκοπός της συγκεκριμένης συνάντησης ήταν η ανάπτυξη μεγαλύτερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών των περιοχών Ασίας και Ειρηνικού ωκεανού και η συζήτηση θεμάτων που διέπουν το αμοιβαία εξελισσόμενο περιβάλλον της περιοχής. Οι αντιπρόσωποι των κρατών συζήτησαν και διαπραγματεύθηκαν μεταξύ τους, σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, θέματα που άπτονται οικονομικού, πολιτισμικού, περιβαλλοντικού και στρατιωτικού ενδιαφέροντος. Οι συγκεκριμένοι απεσταλμένοι των κρατών όμως δεν θα μπορούσαν να φανταστούν ότι η συγκεκριμένη διαδικασία συνεργασίας σε τέτοιου είδους θέματα θα εξελισσονταν σύντομα σε εξαιρετικά σημαντική.

Με το πέρας των εργασιών της ημέρας και ενώ είχε προγραμματισθεί μια δεξίωση μεταξύ των διπλωματών, το κλίμα ευφορίας που είχε μέχρι τότε αναπτυχθεί λόγω της επίτευξης των στόχων της συνάντησης, διαδέχθηκε ο φόβος και η ανησυχία. Οι αντιπρόσωποι των κρατών είχαν μόλις ενημερωθεί για την επίθεση που μόλις είχε λάβει χώρα στους δίδυμους πύργους και στο πεντάγωνο των ΗΠΑ, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα άπαντες οι παρευρισκόμενοι να εκφράσουν τα συλλυπητήρια και τη συμπάρασταση τους στην αντιπροσωπεία των ΗΠΑ. Τα γεγονότα λοιπόν της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 κατέδειξαν σε μεγάλο βαθμό την αναγκαιότητα της διατήρησης και βελτίωσης ενός διεθνούς περιβάλλοντος σταθερότητας και την καθιέρωση της λεγόμενης “στρατηγικού επιπέδου διπλωματίας” των ΗΠΑ⁹³.

Ως στρατηγικού επιπέδου διπλωματία (Strategic level diplomacy) ορίζεται το σύνολο των δραστηριοτήτων της κυβέρνησης των ΗΠΑ που αποσκοπεί στον

⁹³ James Willard, “Military Diplomacy: An Essential Tool of Foreign Policy at the Theater Strategic Level” (paper presented at the United States Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, Kansas:, Fort Leavenworth, USA, May, 2006).

επηρεασμό του παγκόσμιου περιβάλλοντος υπό τις οδηγίες του προέδρου της χώρας, του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας και των Υπουργείων Εξωτερικών και Άμυνας. Παράλληλα υφίσταται και η στρατηγικού επιπέδου διπλωματία για συγκεκριμένη περιοχή του πλανήτη (Theater Strategic level diplomacy) η οποία αναφέρεται στις πολυμερείς δραστηριότητες της κυβέρνησης των ΗΠΑ που αποσκοπούν στον επηρεασμό του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο⁹⁴.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Αναμφίβολα οι ΗΠΑ, ως η διαχρονικά παγκόσμια υπερδύναμη, έχει εντάξει στην εξωτερική της πολιτική τη μόνιμη προσπάθεια εξασφάλισης ισορροπιών και καταστάσεων που την ευνοούν, σε παγκόσμιο επίπεδο. Ένα εκ των μέσων που δύνανται να εξασφαλίσουν την εξυπηρέτηση των αμερικανικών συμφερόντων αποτελεί ασφαλώς και η διπλωματία, οπότε μορφές διπλωματίας όπως η στρατιωτική έχουν υιοθετηθεί και ασκούνται διαχρονικά και ποικιλοτρόπως από την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Υφίσταται πλήθος ιστορικών παραδειγμάτων και θεωριών περί διπλωματίας ισχύος που εξήχθησαν από την εκάστοτε στρατιωτική και πολιτική ηγεσία των ΗΠΑ, και που οδήγησαν σταδιακά στην άσκηση ΣΔ με τη σημερινή της μορφή. Για παράδειγμα, ο θεωρητικός Alfred Thayer Mahan, Αξιωματικός του Ναυτικού των ΗΠΑ, ανέπτυξε τη θεωρία της “θαλάσσιας ισχύος”⁹⁵, με την οποία ανέδειξε τη ναυτική στρατιωτική διπλωματία ως μέσο επίτευξης διπλωματικών, στρατιωτικών, οικονομικών και πληροφοριακών στόχων. Το έργο του Mahan *“The influence of Sea Power Among History”* δεν αποτελεί μια απλή καταγραφή του ναυτικού παράγοντα και του τρόπου που αυτός επηρεάζει τις διεθνείς εξελίξεις, αλλά και ένα θεωρητικό μοντέλο του τρόπου εξάπλωσης της επιρροής των ΗΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο⁹⁶.

Συνεχίζοντας τη καταγραφή ιστορικών γεγονότων που μαρτυρούν την εξέλιξη της αμερικανικής ΣΔ μπορούμε να αναφερθούμε σε πολλές περιπτώσεις. Αρχικά θα

⁹⁴ Ibid., 7.

⁹⁵ Peter Paret, *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age* (Princeton: Princeton University Press, 1986), 450.

⁹⁶ Willard, 15.

αναφερθεί η απόφαση του Προέδρου των ΗΠΑ Theodore Roosevelt για αποστολή, στις 16 Δεκεμβρίου 1907, δεκαέξι πολεμικών πλοίων με σκοπό την εκτέλεση παγκόσμιας περιοδείας ως προσπάθεια επίδειξης των ΗΠΑ ως αναπτυσσόμενη δύναμη. Για τους επόμενους δεκατέσσερις μήνες, τα συγκεκριμένα πλοία με τα πληρώματα τους επισκέφθηκαν συνολικά είκοσι χώρες, αυξάνοντας δραματικά την επιρροή του αμερικανικού παράγοντα. Όπως ο ίδιος ο Πρόεδρος Roosevelt δήλωσε στην αυτοβιογραφία του: *“κατά την κρίση μου η πλέον σημαντική υπηρεσία που προσέφερα στην παγκόσμια ειρήνη είναι το ταξίδι αυτού του πολεμικού στόλου ανά τον κόσμο”*⁹⁷. Το ταξίδι αυτού του στόλου, που ονομάστηκε ως «μεγάλος λευκός στόλος» (Great White Fleet), έθεσε κατά πολλούς τις βάσεις για τη γέννηση της σύγχρονης στρατιωτικής διπλωματίας⁹⁸.

Χαρακτηριστική επίσης είναι και η περίπτωση της αμερικανικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια και κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αναφέρεται ευρέως στη διεθνή βιβλιογραφία η δράση του Ανώτερου Συμμαχικού Διοικητή στην Ευρώπη, Στρατηγού Dwight Eisenhower, ο οποίος διαδραμάτισε ζωτικής σημασίας ρόλο ως ρυθμιστής μεγάλου εύρους ζητημάτων που απασχολούσαν τους σύμμαχους πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες της περιοχής. Αποτέλεσμα της δράσης του αυτής, ο Στρατηγός Eisenhower χαρακτηρίστηκε και ως ικανός διπλωμάτης, πέραν των στρατιωτικών και ηγετικών του ικανοτήτων, ο οποίος συνέβαλλε στην προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων και στη διαμόρφωση κλίματος ομαλότητας στην Ευρώπη. Θα πρέπει να αναφερθεί παράλληλα και η δράση του Στρατηγού Douglas MacArthur στην Ιαπωνία, ο οποίος δημιούργησε μια ισχυρή δομή διοικήσεως, γνωστή ως Γενικό Επιτελείο/Ανώτερη Διοίκηση Συμμαχικών Δυνάμεων (General Headquarters/Supreme Commander Allied Powers – GHQ/SCAP). Υπό τις οδηγίες του Στρατηγού MacArthur δημιουργήθηκε ένα ειδικό επιτελείο που περιελάμβανε διπλωμάτες, στρατιωτικούς και οικονομολόγους. Τα επιτεύγματα του Στρατηγού MacArthur αποτέλεσαν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της στρατιωτικής δυναμικής, η οποία βρισκόταν εντελώς εκτός της λογικής της διεξαγωγής πολεμικών επιχειρήσεων που κυριαρχούσε μέχρι τότε και είχε ως αποτέλεσμα να τονισθεί η σύνδεση μεταξύ στρατού και διπλωματίας. Ωστόσο,

⁹⁷ Theodore Roosevelt, *Theodore Roosevelt: An Autobiography* (New York: MacMillan, 1913).

⁹⁸ Willard, 17-20.

έντονη ήταν η κριτική που ασκήθηκε εκείνη την εποχή σχετικά με τη χρησιμοποίηση του στρατεύματος κατά αυτό τον τρόπο, καθώς θεωρήθηκε ότι κινδυνεύει η πολιτικοστρατιωτική συνεργασία⁹⁹.

Το 1951 οι ΗΠΑ ήρθαν αντιμέτωπες με μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 20^{ου} αιώνα όσον αφορά τη θεσμοθετημένη τότε πολιτικοστρατιωτική συνεργασία. Η πρόκληση αυτή αναφέρονταν στο δικαίωμα του τότε προέδρου των ΗΠΑ να απαιτεί τη συμμόρφωση των ΕΔ της χώρας στις εκάστοτε αποφάσεις του. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ κατείχε το δικαίωμα να ασκεί εξωτερική πολιτική, να διευθύνει τη διαδικασία υλοποίησης αυτής της πολιτικής και να απαιτεί τη συγκατάθεση των ΕΔ στην εφαρμογή της. Σε πολλές περιπτώσεις, ο Στρατηγός MacArthur επέδειξε διάθεση μη συμμόρφωσης ή ακόμα και αδιαφορίας ως προς τις οδηγίες του προέδρου της χώρας. Το παραπάνω γεγονός επιβεβαιώθηκε περίτρανα μέσω της ασυμφωνίας που έλαβε χώρα μεταξύ του Στρατηγού MacArthur και του προέδρου Truman και της υπονόμησης της πολιτικής που ο αμερικανός πρόεδρος είχε χαράξει, με αποτέλεσμα να εδραιώνεται το χάσμα μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας. Έτσι, τον Απρίλιο του 1951, ο πρόεδρος Truman αποφάσισε να επαναβεβαιώσει τη κυριαρχία της πολιτικής επί της στρατιωτικής ηγεσίας μέσω της παύσης του Στρατηγού MacArthur από τα καθήκοντα του και της απόφασης του να επιστρέψει άμεσα στις ΗΠΑ, αναδεικνύοντας το γεγονός ότι η εκάστοτε δράση στρατιωτικών προσωπικοτήτων θα πρέπει να υποδεικνύεται από την πολιτική ηγεσία και οι κατευθύνσεις που επιδίδονται σε αυτούς θα πρέπει να είναι απόλυτα σύμφωνες με το Σύνταγμα και τους νόμους της χώρας. Κατά αυτό τον τρόπο, ο πρόεδρος Truman επέβαλλε ένα αποτελεσματικό τέλος στη διαμάχη εκείνης της εποχής μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, ωστόσο είναι γεγονός ότι έκτοτε η εκατέρωθεν επίδραση που αναπτύχθηκε ανάμεσα σε στρατιωτικές δραστηριότητες και εξωτερική πολιτική αναβαθμίστηκε και οδήγησε στη σημερινή άσκηση ΣΔ, μιας δηλαδή μορφής διπλωματία που διέπεται από λεπτές ισορροπίες που σήμερα είναι εμφανείς περισσότερο από ποτέ¹⁰⁰.

⁹⁹ Ibid., 20-25.

¹⁰⁰ Ibid., 26-27.

Καθίσταται εμφανές λοιπόν ότι η δράση στρατιωτικών προσωπικοτήτων σε κρίσιμες ιστορικές περιόδους των ΗΠΑ συντέλεσε στη διαμόρφωση των θεμελίων για τη δημιουργία της ΑΔ/ΣΔ, ορόσημα στη διαμόρφωση των οποίων υπήρξαν τρία διαφορετικά γεγονότα: Το πρώτο από αυτά αναφέρεται στη πραγματοποίηση του ταξιδιού του στόλου “great white fleet”, που αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη προσπάθεια των ΗΠΑ για άσκηση επιρροής και εδραίωση της φήμης της συγκεκριμένης χώρας ως ανερχόμενη παγκόσμια δύναμη. Ακολούθως, η δράση του Στρατηγού MacArthur και η δημιουργία του Στρατηγείου GHQ/SCAP που είχε ως αποτέλεσμα να επιβεβαιωθεί το γεγονός ότι ένας στρατιωτικός διοικητής κατέχει τη δυνατότητα να προωθήσει επιδιώξεις εξωτερικής πολιτικής μέσα από τη ΑΔ/ΣΔ. Τέλος, η αντιπαράθεση που αναπτύχθηκε μεταξύ MacArthur – Truman καταδεικνύει την τριβή που είναι δυνατό να αναπτυχθεί όταν η στρατιωτική ηγεσία παρακάμπτει την αντίστοιχη πολιτική¹⁰¹.

4.3 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Το Υπουργείο Άμυνας της χώρας (Department of Defence –DoD) είναι το αρμόδιο όργανο οργάνωσης και διαμόρφωσης της εκπαίδευσης των ΕΔ της χώρας και έχει ως στόχο την αποτροπή πολέμου και την διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας της χώρας. Η οξυμένη όμως αναγκαιότητα αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών, κινημάτων σε αποτυχημένα κράτη ή απρόβλεπτων ηγετών, δημιούργησαν το ερώτημα περί του βαθμού που η σκληρή ισχύς των ΗΠΑ θα καταφέρει να ανταπεξέλθει σε αυτές τις προκλήσεις ή αν η ήπια ισχύς θα είναι το απαραίτητο εργαλείο για την αντιμετώπιση τους¹⁰². Το δίλημμα αυτό κατά συνέπεια ανέδειξε και τη ΑΔ/ΣΔ ως πρακτική ήπιας ισχύος και εργαλείο για τη διαμόρφωση κλίματος ασφαλείας για τη χώρα, σε διεθνές επίπεδο. Η διπλωματία των ΗΠΑ σήμερα βασίζεται στην *Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας (ΕΣΣ)* (National Security Strategy - NSS), η οποία εκδίδεται από τον πρόεδρο της χώρας. Η ΕΣΣ είναι αυτή που θέτει τη γενική στρατηγική και τις κατευθύνσεις που διέπουν την εξωτερική πολιτική, ώστε να επιτευχθούν οι τεθέντες στόχοι. Αυτοί οι στόχοι είναι

¹⁰¹ Ibid., 27.

¹⁰² Abiodun Williams, *The US Military and Public Diplomacy* (New York: Philip Seib, 2009), 217-218.

απολύτως διακριτοί και διέπονται από πλήρη σαφήνεια σχετικά με την ανάγκη συνδρομής συγκεκριμένων υπηρεσιών ως προς την εκπλήρωσή τους. Με βάση την ΕΣΣ το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ εκδίδει ακολούθως την *Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας των ΗΠΑ (ΕΣΑ)* (National Defense Strategy – NDS), η οποία καθορίζει σε γενικές γραμμές το πλάνο δημιουργίας των κατάλληλων συνθηκών που θα συμβάλλουν στη διατήρηση της διεθνούς τάξης και έχοντας ως δεδομένο το σεβασμό στην ελευθερία, τη δημοκρατία και την οικονομική ευημερία. Συγκεκριμένα, οι Αντικειμενικοί Σκοποί (ΑΝΣΚ) που καθορίζονται μέσω της ΕΣΑ μπορούν να συνοψισθούν σε τέσσερις κατηγορίες και να περιγραφούν όπως παρακάτω:

- α. Η ασφάλεια των ΗΠΑ από άμεση επίθεση.
- β. Η διατήρηση της παγκόσμιας ελευθερίας δράσης.
- γ. Η ενδυνάμωση φιλιών και συμμαχιών.
- δ. Η εγκαθίδρυση ευνοϊκών συνθηκών ασφαλείας¹⁰³.

Ο κάθε στρατιωτικός διοικητής λοιπόν που ασκεί διοίκηση στρατηγικού επιπέδου, βασιζόμενος στις παραπάνω τέσσερις αντικειμενικούς σκοπούς που καθορίζει η ΕΣΑ και ευρισκόμενος πάντα σε στενή συνεργασία με τους υπόλοιπους κυβερνητικούς φορείς, διαμορφώνει τις δραστηριότητες και δράσεις ΑΔ/ΣΔ που θα πρέπει να αναλάβει στην δική του περιοχή ευθύνης ανά τον κόσμο.

4.3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΜΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ ΗΠΑ (US PACIFIC COMMAND – USPACOM)

Για να κατανοηθεί πλήρως ο τρόπος άσκησης της ΑΔ/ΣΔ από τις ΗΠΑ, θα αναλυθεί το παράδειγμα της Τμηματικής Διοίκησης Ειρηνικού (US Army Pacific – USARPAC) που αποτελεί μια από τις Διοικήσεις των ΕΔ της χώρας (Army Service Component Commands)¹⁰⁴. Αναλύοντας την επί μέρους δράση της συγκεκριμένης Διοίκησης στον τρόπο που ασκεί τις συγκεκριμένες μορφές διπλωματίας, γίνεται κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται συνολικά η ΣΔ από τις ΗΠΑ. Η Τμηματική Διοίκηση Ειρηνικού Ωκεανού λοιπόν και ο εκάστοτε Διοικητής της

¹⁰³ US Department of Defense. *The National Defense Strategy of the United States of America* (Washington: U.S Government Printing Office, March 2005).

¹⁰⁴ US Army official page, "Organization – Who we are", <https://www.army.mil/info/organization/>

διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικής σε στρατηγικό, επιχειρησιακό αλλά και τακτικό επίπεδο. Η συγκεκριμένη Διοίκηση εκδίδει προγράμματα στρατιωτικής διπλωματίας που θα πρέπει να αναληφθούν από τους τοπικούς στρατιωτικούς διοικητές ή αντιπροσώπους, οι οποίοι με τη σειρά τους αναλαμβάνουν σε πλήρη συνεργασία με αυτή, την εκτέλεση των συγκεκριμένων προγραμμάτων.

Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, η Διοίκηση Ειρηνικού Ωκεανού διαθέτει ένα εύρωστο και αποτελεσματικό επιτελείο, διαρθρωμένο στα πρότυπα ενός υποδειγματικού στρατιωτικού επιτελείου. Το επιτελείο αυτό όμως παράλληλα συμπεριλαμβάνει και εξειδικευμένα στελέχη που διαθέτουν την απαραίτητη γνώση για να παρέξουν συμβουλές στους στρατιωτικούς διοικητές επί θεμάτων άσκησης ΣΔ. Δύναται επίσης να διαθέτει ειδικούς συμβούλους που να διαθέτουν στοχευμένες γνώσεις σε συγκεκριμένο πεδίο ή σε συγκεκριμένη χώρα, διευκολύνοντας δηλαδή και υποβοηθώντας τη προσπάθεια άσκησης ΣΔ σε συγκεκριμένες περιοχές ανά τον κόσμο. Οι συγκεκριμένοι ειδικοί σύμβουλοι διαθέτουν παράλληλα γνωριμίες και τηρούν επαφές με στελέχη πρεσβειών των κρατών ενδιαφέροντος ή είναι σε θέση να γνωρίζουν άριστα τις απαραίτητες διαδικασίες που θα πρέπει να αναληφθούν ώστε να είναι εφικτή η άσκηση ΑΔ/ΣΔ σε συγκεκριμένη χώρα.

Μέσω λοιπόν του συγκεκριμένου επιτελείου παρέχεται η κατεύθυνση και διαμορφώνεται τελικά ο τρόπος άσκησης διπλωματίας προς όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η διαδικασία που γενικά ακολουθείται ξεκινά από την αλληλεπίδραση αρχικά με το Υπουργείο Άμυνας για τη διαμόρφωση ΑΔ σε στρατηγικό επίπεδο, τη παροχή κατευθύνσεων στη συνέχεια στο στρατιωτικό διοικητή σε επιχειρησιακό στρατηγικό επίπεδο και τέλος, εμπλοκή και του εκάστοτε πρέσβη της χώρας ενδιαφέροντος σε ζητήματα τακτικού επιπέδου, σε περίπτωση που απαιτηθεί η εφαρμογή κάποιας πρακτικής της ΣΔ. Θα πρέπει να τονισθεί ότι η εμπλοκή του εκάστοτε πρέσβη εκτιμάται ως πολύ σημαντική από τις ΗΠΑ καθώς η παροχή συμβουλών, κατευθύνσεων και ενημέρωσης περί των σχεδίων για επικείμενες στρατιωτικές δραστηριότητες προάγει τη συνεργασία με αυτόν και διευκολύνει την επίτευξη των προγραμμάτων ΣΔ της Διοίκησης.

Η κατανόηση και εύρυθμη λειτουργία λοιπόν των τριών παραπάνω ρόλων της Διοίκησης Ειρηνικού Ωκεανού αποτελεί απαραίτητα προϋπόθεση για την επιτυχή άσκηση ΑΔ/ΣΔ από τις ΗΠΑ, ενώ παράλληλα το εύρος του συντονισμού που καλείται να οργανώσει, υπογραμμίζει και τη σημασία του έργου που επιτελεί η συγκεκριμένη αλλά και παρομοίως κάθε άλλη Διοίκηση στο συγκεκριμένο τομέα¹⁰⁵.

4.3.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΔ

Παράλληλα με τη λειτουργία του επιτελείου της Διοίκησης Ειρηνικού Ωκεανού, σημαντική δραστηριότητα ασκούν και οι επιμέρους, μικρότερης εμβέλειας, αλλά εξίσου μεγάλης σημασίας οργανισμοί και ιδρύματα που σχετίζονται άμεσα με αυτή και λειτουργούν επικουρικά ως προς την επίτευξη των στόχων ΑΔ/ΣΔ που η συγκεκριμένη Διοίκηση θέτει.

Στη κατηγορία αυτή εντάσσονται ιδρύματα όπως για παράδειγμα το Κέντρο Σπουδών Ασφαλείας Ασίας – Ειρηνικού (Asia-Pacific Center for Security Studies) ή το Κέντρο Αριστείας Διαχείρισης Καταστροφών και Ανθρωπιστικής Βοήθειας (Center for Excellence in Disaster Management and Humanitarian Assistance), τα οποία λειτουργούν υπό τις οδηγίες της παραπάνω Διοίκησης. Τα ιδρύματα αυτού του επιπέδου συνεισφέρουν αποτελεσματικά στη διεκπεραίωση των εκπονηθέντων προγραμμάτων αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας προσδίδοντας σε αυτά πανεπιστημιακή χροιά. Παρέχουν δηλαδή τη δυνατότητα πραγματοποίησης πανεπιστημιακών φόρουμ μέσω των οποίων υλοποιείται συζήτηση, ενημέρωση και τέλος κατανόηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την αμερικανική ΣΔ. Για ενίσχυση αυτής της διαδικασίας, όλοι οι αμερικανικοί κλάδοι των ΕΔ (Στρατός Ξηράς, Πολεμικό Ναυτικό, Πολεμική Αεροπορία και Ειδικές Δυνάμεις) παρέχουν το κατάλληλο εξειδικευμένο στρατιωτικό προσωπικό για συμμετοχή στις διάφορες δραστηριότητες των ιδρυμάτων¹⁰⁶.

Για τη πληρέστερη κατανόηση της δράσης αυτών των ιδρυμάτων, μπορεί να αναφερθεί χαρακτηριστικά ο τρόπος λειτουργίας του Κέντρου Ασφαλείας Ασίας – Ειρηνικού. Το συγκεκριμένο Κέντρο, με βάση στη Χαβάη και με έναρξη λειτουργίας το Σεπτέμβριο του 1995, παρέχει τη δυνατότητα λειτουργίας φόρουμ στα οποία

¹⁰⁵ Willard, 46-49.

¹⁰⁶ Ibid., 50-52.

ηγέτες, τρέχοντες ή μελλοντικοί, από κράτη της Ασίας και της περιοχής του Ειρηνικού Ωκεανού, συγκεντρώνονται με σκοπό τη βελτίωση της συνεργασίας σε θέματα ασφαλείας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ανταλλαγής επιστημόνων ή πανεπιστημιακής έρευνας.

Επιπροσθέτως, το Κέντρο Αριστείας Διαχείρισης Καταστροφών και Ανθρωπιστικής Βοήθειας, επίσης εγκατεστημένο στη Χαβάη των ΗΠΑ, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της πολυμερούς συνεργασίας όσον αφορά την ανταπόκριση επί ανθρωπιστικών κρίσεων στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού Ωκεανού. Επικεντρώνεται στη πολιτικοστρατιωτική συνεργασία και σε θέματα δημόσιας υγείας και όπως και το Κέντρο Ασφαλείας Ασίας – Ειρηνικού, μεριμνά για τη συγκέντρωση προσωπικοτήτων, ηγετών και εκπροσώπων οργανισμών θέτοντας ως στόχο τη διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής πολιτικοστρατιωτικής συνεργασίας σε διεθνή θέματα ανθρωπιστικής βοήθειας και ανταπόκρισης σε ανθρωπιστικές κρίσεις¹⁰⁷. Το Κέντρο Αριστείας επίσης χρησιμοποιεί τους τομείς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή της πανεπιστημιακής έρευνας για την επίτευξη των στόχων του¹⁰⁸.

Μεγάλης σημασίας θεωρείται επίσης και η πραγματοποίηση του ετήσιου συνεδρίου που αφορά το λεγόμενο Σεμινάριο Διαχείρισης Στρατών του Ειρηνικού Ωκεανού (Pacific Armies Management Seminar – PAMS). Το συνέδριο αυτό ουσιαστικά είναι ένα πολυεθνικό στρατιωτικό σεμινάριο μέσα από το οποίο υλοποιείται ανταλλαγή απόψεων από ανώτερους και ανώτατους Αξιωματικούς διαφόρων κρατών. Καθίσταται ευνόητο ότι μέσα από ένα τέτοιο φόρουμ όχι μόνο παρέχεται η δυνατότητα της κατανόησης των θέσεων των άλλων κρατών αλλά και εγκαθίδρυσης και ενίσχυσης ισχυρών φιλικών δεσμών και σχέσεων μεταξύ των μελλοντικών ηγετών διαφόρων στρατών. Η συζήτηση, οι συμφωνίες και οι διαπραγματεύσεις που λαμβάνουν χώρα σε ένα τέτοιο φόρουμ θέτουν τις βάσεις για μελλοντική συνεργασία επί πλήθους σημαντικών ζητημάτων¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Willard, 52-53.

¹⁰⁸ Center of Excellence in Disaster Management and Humanitarian Assistance official webpage, <http://www.coe-dmha.org/faqs.htm>.

¹⁰⁹ Willard, 53-54.

Σημαντικό λοιπόν ρόλο στην άσκηση ΑΔ/ΣΔ ασκούν και οι διάφοροι οργανισμοί, κέντρα αριστείας και μελετών, συνέδρια ή σεμινάρια που λειτουργούν ή οργανώνονται από τις ΗΠΑ και που συνδράμουν υποστηρικτικά επί της διαδικασίας εφαρμογής της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας της χώρας. Το γεγονός λοιπόν ότι πέρα από τα εμφανή όργανα που ασκούν ΣΔ, υφίστανται πλήθος άλλων φορέων που συμβάλλουν στην υλοποίηση της, καταδεικνύει τη σημασία που καταλαμβάνει η ΣΔ στον εξωτερική πολιτική της χώρας.

4.3.3 ΔΡΑΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΩΝ – ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ

Είδαμε λοιπόν οι στρατιωτικές Διοικήσεις παρέχουν τις γενικές κατευθύνσεις και το συντονισμό των δραστηριοτήτων ΑΔ/ΣΔ και ότι υφίσταται πλήθος ιδρυμάτων – οργανισμών που ασκούν εξίσου σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο στην άσκηση διπλωματίας. Οι διμερείς επισκέψεις, που συχνά συνιστούν το αποτέλεσμα της δράσης των παραπάνω παραγόντων, από στρατιωτικούς διοικητές και λοιπούς επιτελείς, είναι ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ. Ως παγκόσμια υπερδύναμη, οι ΗΠΑ αναλαμβάνουν συνεχώς προσπάθειες επιρροής άλλων κρατών και προώθησης συμφερόντων σε παγκόσμιο επίπεδο. Η δράση των κατά τόπων στρατιωτικών διοικητών ή διπλωματών καθίσταται εξαιρετικής σημασίας ζήτημα. Είναι συνεχής η προσπάθεια αυτών των αντιπροσώπων των ΗΠΑ σε ξένο έδαφος να ασκήσουν στο δικό τους επίπεδο μια μικρής κλίμακας εξωτερική πολιτική και ΣΔ.

Πέραν των στρατιωτικών, σε αυτές τις επισκέψεις συχνά συμμετέχουν και λοιποί αξιωματικοί επιτελείς αλλά και τεχνικοί ειδικοί επί διαφόρων θεμάτων, οι οποίοι όλοι έχουν ως αποστολή την επιμέρους άσκηση διπλωματίας αλλά και τη μετάβαση από απλή άσκηση ΑΔ/ΣΔ σε διάθεση για ανάληψη δράσης και συμφωνιών μεταξύ των κρατών¹¹⁰. Το επιτελείο που συνοδεύει τους ανώτατους αξιωματικούς των ΗΠΑ που εκτελούν επίσημες επισκέψεις σε άλλες χώρες λειτουργεί επικουρικά στη διευθέτηση ζητημάτων που άπτονται στρατιωτικού ενδιαφέροντος, στην ανταλλαγή απόψεων για την ορθή λειτουργία των υπηρεσιών του στρατεύματος κάθε χώρας αλλά και στη σύναψη συμφωνιών για ανταλλαγή τεχνογνωσίας.

¹¹⁰ Ibid., 54.

Παρέχεται επίσης η ευκαιρία μέσω των παραπάνω διμερών επισκέψεων για τη πραγματοποίηση κοινών διακλαδικών στρατιωτικών ασκήσεων, που συνιστά επίσης μια εξαιρετικής σημασίας μορφή διπλωματίας.

4.3.4 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ιδιαίτερη είναι η βαρύτητα που προσδίδουν λοιπόν οι ΗΠΑ στην εκτέλεση κοινών διακλαδικών ασκήσεων με άλλες χώρες, γεγονός που μαρτυρά το πλήθος τέτοιων ασκήσεων που διοργανώνονται ετησίως ανά τον κόσμο.

Αυτές οι κοινές διακλαδικές ασκήσεις αποτελούν ουσιαστικά ένα τρόπο για τις ΗΠΑ ώστε να προαχθεί μια αλληλεπίδραση μεταξύ του στρατού των ΗΠΑ και των ηγετών του με ξένους στρατιωτικούς και πολιτικούς ηγέτες, ξένους στρατιώτες αλλά και πολίτες άλλων χωρών. Ειδικά για την αλληλεπίδραση που υφίσταται μεταξύ των στρατιωτικών των ΗΠΑ και των άλλων χωρών, αξίζει να αναφερθεί ότι αυτή περιλαμβάνει πέραν της διεξαγωγής ασκήσεων και συμμετοχή σε εκατέρωθεν εκπαιδεύσεις τόσο μεμονωμένων ατόμων όσο και μικρών στρατιωτικών Μονάδων. Αναμφίβολα τέτοιες δραστηριότητες συμβάλλουν σημαντικά στην, εις βάθος, κατανόηση της στρατιωτικής, πολιτιστικής και πολιτικής κουλτούρας μεταξύ των λαών που συμμετέχουν σε αυτές. Υφίστανται μάλιστα και προγράμματα ανταλλαγής προσωπικού των ΗΠΑ (Personnel Exchange Program), μέσω των οποίων υφίσταται η δυνατότητα διαμονής και εργασίας στρατιωτικών σε ξένες χώρες για διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών¹¹¹. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι η πραγματοποίηση κοινών στρατιωτικών ασκήσεων αποτελεί μια σημαντική και ευρέως διαδεδομένη μέθοδο άσκησης ΣΔ για τις ΗΠΑ, καθόσον μέσω αυτών επιτυγχάνεται αμοιβαία εμπιστοσύνη, κατανόηση, αποκατάσταση επαγγελματικών και φιλικών σχέσεων και τελικά επηρεασμού των χωρών που ενδιαφέρουν τις ΗΠΑ.

4.3.5 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΗΠΑ

Τέλος, θα αναλυθεί μια ιδιαίτερα σημαντική πρακτική που άπτεται της διαδικασίας εφαρμογής ΑΔ από τις ΗΠΑ, αυτή της πώλησης όπλων και αμυντικής γενικότερα συνεργασίας με άλλες χώρες. Η πώληση όπλων αναμφίβολα αποτελεί μία δραστηριότητα των ΗΠΑ η οποία πέραν της προφανούς ώθησης που δίνει στην

¹¹¹ USARPAC webpage, "United States Army, Pacific, Theater Security Cooperation Program", <https://www.usarapc.army.mil/tscp.asp>.

αμερικανική οικονομία, συμβάλλει ταυτόχρονα και στη δημιουργία κλίματος συνεργασίας και φιλικών σχέσεων με χώρες τις οποίες οι ΗΠΑ θεωρούν σημαντικές, Η συνεχώς εξελισσόμενη αμερικανική αμυντική και στρατιωτική βιομηχανία αποτελεί ένα ισχυρό όπλο στα χέρια της υπερδύναμης ώστε να ασκήσει ΑΔ μέσω της αγοραπωλησίας οπλικών συστημάτων. Κατά αντιστοιχία με τη τακτική της Κίνας που θα αναλυθεί παρακάτω, έτσι και οι ΗΠΑ καθώς και οποιαδήποτε άλλη υπερδύναμη, έχει υιοθετήσει την απολύτως ορθολογιστική τακτική της αμυντικής συνεργασίας με άλλες χώρες, που συνεπιφέρει παράλληλα και την άσκηση πολυεπίπεδης επιρροής προς τις χώρες αυτές.

Η πώληση όπλων λοιπόν αποτελεί ουσιαστικά για τις ΗΠΑ “πολιτικό εργαλείο” και αντιμετωπίζεται από την εκάστοτε κυβέρνηση ως ζήτημα υψηλής σημασίας. Τα οφέλη μέσω αυτής της διαδικασίας είναι πολλαπλά και μπορούν να συνοψισθούν στα εξής: επιρροή άλλων κρατών, έλεγχος της κούρσας εξοπλισμών παγκοσμίως, ενθάρρυνση της διαλειτουργικότητας της αμυντικής και στρατιωτικής τεχνολογίας μεταξύ των συμμάχων, περιορισμό της αντίστοιχης δραστηριότητας από ανταγωνιστικά κράτη καθώς και εμφανή εγχώρια οικονομικά οφέλη. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η πολιτική πώλησης όπλων συνιστά για τις ΗΠΑ ένα ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας θέμα όπως αναφέρθηκε, επί του οποίου γίνονται συνεχώς μελέτες και προτάσεις ώστε να διαμορφωθεί με τον πλέον αποδοτικότερο για τη χώρα τρόπο. Σε αυτή την κατεύθυνση και υπό το πλαίσιο της διαχρονικής προσπάθειας των ΗΠΑ για περιορισμό της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ρωσίας ή της Κίνας, θα μπορούσε να αναφερθεί για παράδειγμα η πρόταση της Lockheed Martin για μεταφορά της γραμμής παραγωγής των μαχητικών αεροσκαφών F-16 στην Ινδία συνδυάζοντας οικονομικά οφέλη και περιορισμό της ρωσικής σφαίρας επιρροής. Μέσω του παραδείγματος αυτού γίνεται αντιληπτή η συνθετότητα του ζητήματος της εξαγωγής όπλων και τον τρόπο που η δραστηριότητα αυτή ανάγεται τελικώς σε εργαλείο άσκησης ΑΔ¹¹².

Δεν είναι τυχαίο ότι κατά την περίοδο της προεδρίας Τραμπ και ειδικότερα κατά το έτος 2018, υπήρξε μία αύξηση στην πώληση όπλων σε ποσοστό 33%, σε σχέση

¹¹² Jonathan Caverley, “America’s Arms Sales Policy: Security Abroad, Not Jobs at Home”, *War on the Rocks*, (2018), <https://warontherocks.com/2018/04/americas-arms-sales-policy-security-abroad-not-jobs-at-home/>

με το 2017, ενώ το συνολικό ύψος των εσόδων από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ανήλθε στο ποσό των 55,6 δις δολαρίων. Ο νυν πρόεδρος των ΗΠΑ δίνει σαφή έμφαση στον τομέα των εξαγωγών οπλικών συστημάτων τόσο για οικονομικούς λόγους όσο και για λόγους διπλωματίας και αύξησης της επιρροής της χώρας, γεγονός που δηλώνεται σαφώς από τρεις διαφορετικές δράσεις: την ολοκλήρωση πολλών εξοπλιστικών προγραμμάτων τα οποία εκκρεμούσαν και για διάφορους λόγους δεν είχαν διεκπεραιωθεί, την εξάλειψη πολλών “κόκκινων γραμμών” που προϋπήρχαν στην ανάπτυξη αμυντικής συνεργασίας με συγκεκριμένες χώρες και τέλος τη σαφής οδηγία του προέδρου Τραμπ προς το σύνολο των αμερικανών διπλωματών στο εξωτερικό για ενθάρρυνση των ξένων κυβερνήσεων να αγοράσουν οπλισμό από τις ΗΠΑ¹¹³. Συναφώς, θα αναφερθεί και η πολιτική που έχει διαμορφωθεί επί θητείας Τραμπ επί του θέματος, η οποία είναι γνωστή και ως “CAT (Conventional Arms Transfer) Policy”, η οποία σχεδιάστηκε ειδικά για να προωθήσει την παγκόσμια κυριαρχία της χώρας στην εξαγωγή οπλικών συστημάτων¹¹⁴. Κατόπιν αυτών των καταστάσεων, επινοήθηκε και χρησιμοποιείται συνεχώς η φράση “Buy American” η οποία αντικατοπτρίζει πλήρως το ρόλο που διαδραματίζει η πρακτική της εξαγωγής οπλικών συστημάτων στην ΑΔ των ΗΠΑ.

4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ακόμη και διαμέσου της ιστορίας καθώς και των αναλύσεων εγκεκριμένων θεωρητικών και αναλυτών του φαινομένου του πολέμου, έχει γίνει πλήρως αποδεκτό το γεγονός ότι η δυναμική του στρατού έχει επιδράσεις, σε ειρηνική περίοδο, τελείως διαφορετικής μορφής από αυτές που υφίστανται κατά τη διάρκεια μιας πολεμικής σύρραξης¹¹⁵. Η μελέτη της στρατιωτικής θεωρίας αναδεικνύει όχι μόνο την απτή δυνατότητα του στρατεύματος να επιχειρεί στο πεδίο της μάχης αλλά και τη προοπτική να εφαρμοσθεί η δυναμική του υπό την έννοια της εθνικής ισχύος ενός κράτους. Ο Sun Tzu αρχικά ήταν αυτός ο οποίος

¹¹³ Paul McLeary, “US Army Sales Overseas Skyrocketed 33% in 2018”, *Breaking Defense*, (2018), <https://breakingdefense.com/2018/10/us-arms-sales-overseas-skyrocketed-33-in-2018/>

¹¹⁴ Shimon Arad, “Trump’s Arms Export Policy: Debunking Key Assumptions”, *War on The Rocks*, (2018), <https://warontherocks.com/2018/09/trumps-arms-exports-policy-debunking-key-assumptions/>

¹¹⁵ Willard, 58.

αναφέρεται σε “αναπόφευκτες” επιδράσεις που δύναται να έχει ο στρατός σε δραστηριότητες που βρίσκονται εκτός του πλαισίου πραγματοποίησης μιας πολεμικής αναμέτρησης. Ο Frederick επίσης εξελίσσει την παραπάνω σκέψη τονίζοντας ότι οι στρατιωτικοί ηγέτες δύνανται να διεξάγουν δραστηριότητες διπλωματικής φύσεως από τον καιρό της ειρήνης έτσι ώστε να αντιληφθούν πλήρως αλλά και να διαμορφώσουν το περιβάλλον πριν την ανάληψη οποιασδήποτε πολεμικής ενέργειας. Ο Clausewitz κατόπιν αναλαμβάνει τη σκυτάλη αναγνωρίζοντας τη στενή σχέση που υφίσταται μεταξύ της πολιτικής και της στρατιωτικής δυναμικής. Βασισμένος σε αυτή τη σχέση λοιπόν, θεωρεί ότι ο στρατιωτικός ηγέτης οφείλει να είναι και πολιτικός εκτός από “στρατιώτης” ώστε να επιτύχει πλήρως στο έργο του. Τέλος. Ο Alfred Thayer Mahan λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω διατυπώσεις, διατυπώνει τη θεωρία της “θαλάσσιας ισχύος”, η οποία συνίσταται στη δυνατότητα κυρίως των ΗΠΑ να επιτύχουν την απόλυτη επίτευξη των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής, χρησιμοποιώντας ναυτική στρατιωτική διπλωματία¹¹⁶.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω τοποθετήσεις των μεγάλων θεωρητικών του πολέμου, γίνεται αποδεκτό το γεγονός ότι οι ΗΠΑ αναδύθηκαν στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, χρησιμοποιώντας τη στρατιωτική δύναμη ως ισχυρό διπλωματικό εργαλείο προς τη κατεύθυνση της πραγματοποίησης των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής. Αναμφίβολα οι ΗΠΑ κεφαλαιοποίησαν αυτή την υπεροχή τους μέσω της ανάδειξης ισχυρών πολιτικών προσωπικοτήτων, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τις διάφορες εκφάνσεις της ΑΔ/ΣΔ ώστε να συμπλεύσουν με τις οδηγίες της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής. Έτσι λοιπόν, κυρίως μετά τον Β΄ ΠΠ όπου η κυριαρχία των ΗΠΑ υπήρξε σαφής και πολυεπίπεδη, διαμορφώθηκε μια σχεδόν ιδανική ισορροπία και αλληλεπίδραση μεταξύ εκπόνησης και εφαρμογής προγραμμάτων ΑΔ/ΣΔ και επίτευξης στόχων εξωτερικής πολιτικής. Κλειδί σε αυτή τη διαμορφωθείσα ισορροπία είναι ο πολυεπίπεδος συντονισμός ανάμεσα στους διάφορους θεσμούς όπως η στρατιωτική και πολιτική ηγεσία αλλά και οι διάφοροι κυβερνητικοί οργανισμοί, όλοι αποτελούμενοι από συμπαγή επιτελεία και ειδικούς επιστήμονες. Γίνεται αντιληπτό

¹¹⁶ Ibid., 58-59.

λοιπόν ότι κάτω από τέτοιες συνθήκες, διαμορφώνονται οι ιδανικές συνθήκες για την επιτυχή εφαρμογή ΑΔ/ΣΔ¹¹⁷.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι για τις ΗΠΑ ο κάθε ανώτατος στρατιωτικός, τοποθετούμενος είτε ως διοικητής δύναμης εκτός της επικράτειας της χώρας είτε ως επικεφαλής ή μέλος πολυεθνικού/συμμαχικού επιτελείου, αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό όργανο άσκησης διπλωματίας το οποίο δύναται να ασκήσει ευρεία διεθνή επιρροή. Αυτός είναι και ο λόγος που υφίστανται παράλληλα δύο πολλές σημαντικές λειτουργίες: η δέσμευση και δαπάνη τεραστίων ποσών σε θέματα ΑΔ/ΣΔ αλλά και η τοποθέτηση ειδικών επιστημόνων και συμβούλων σε καίριες θέσεις, με αποστολή την προώθηση των επιδιώξεων που θέτει η χώρα. Η άσκηση επιρροής επίσης κατανέμεται σε γεωγραφικές περιοχές, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και διαμορφώνοντας εκείνες τις προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν να υπάρχει η μέγιστη δυνατή επιρροή σε κάθε περιοχή ενδιαφέροντος ανά τον κόσμο. Υπό αυτές λοιπόν τις συνθήκες και με δυνατότητες που σχεδόν καμία άλλη πτυχή εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ δεν διαθέτει, η αμερικανική αμυντική και στρατιωτική διπλωματία της χώρας έχει αναχθεί σε σημαντικό εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής που συνεχώς εξελίσσεται και ενδυναμώνει¹¹⁸.

¹¹⁷ Ibid., 59-60.

¹¹⁸ Ibid., 59-60.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΙΝΑΣ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Κατόπιν της παραπάνω ανάλυσης που αναφέρεται στην εφαρμογή ΑΔ/ΣΔ από την σημερινή υπερδύναμη των ΗΠΑ, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί η αντίστοιχη προσπάθεια άσκησης διπλωματίας από μια άλλη χώρα, η οποία από πολλούς περιγράφεται ως η μελλοντική υπερδύναμη και δεν είναι άλλη από τη Κίνα. Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η Κίνα τα τελευταία χρόνια δίνει όλο και μεγαλύτερη έμφαση στον τομέα της ΑΔ/ΣΔ, προσπαθώντας έτσι να επιτύχει τους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής αλλά και να διαμορφώσει ένα ευνοϊκό για αυτή περιβάλλον ασφαλείας. Η ΑΔ/ΣΔ αντιμετωπίζεται από τη Κίνα ως επιμέρους τμήμα της ευρύτερης εξωτερικής πολιτικής, στην προσπάθεια της να δημιουργήσει μια ευνοϊκή εικόνα στο διεθνές σύστημα και να αναπτύξει την ήπια ισχύ της. Τον πλέον σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή διαδραματίζει ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός (ΕΑΣ) (People's Liberation Army – PLA) που εμφανίζεται να λειτουργεί απόλυτα υποστηρικτικά και άρρηκτα συνδεδεμένα με τη πολιτική ηγεσία της χώρας.

Οι σκοποί της κινεζικής ΑΔ/ΣΔ μπορούν να διαχωριστούν γενικά σε στρατηγικούς και επιχειρησιακούς. Οι στρατηγικοί σκοποί εμπλέκουν τον ΕΑΣ ως εργαλείο αλληλεπίδρασης με ξένους στρατούς και χώρες γενικότερα και με απώτερο σκοπό την προώθηση των στόχων της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και διαμόρφωσης ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος ασφαλείας μέσω μιας διαδικασίας επίδειξης των ικανοτήτων των κινεζικών ΕΔ. Οι δε επιχειρησιακοί σκοποί κυρίως της ΣΔ αποσκοπούν στη βελτίωση των επιχειρησιακών ικανοτήτων του ΕΑΣ και στην ανάπτυξη της ικανότητας να μάχεται και να κερδίζει μια ενδεχόμενη πολεμική αναμέτρηση. Ως επιμέρους σκοποί της κινεζικής ΑΔ/ΣΔ μπορούν να αναφερθούν η συλλογή πληροφοριών αλλά και η υιοθέτηση τακτικών και τεχνικών από άλλους σύγχρονους στρατούς. Ο ΕΑΣ αποτελεί το βασικό όργανο άσκησης ΣΔ, με την υιοθέτηση συγκεκριμένων πρακτικών οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω αλλά και με την πολυεπίπεδη ισχυροποίηση του.

Η ΑΔ/ΣΔ της Κίνας υπάγεται στην ευρύτερη αλυσίδα των θεσμών άσκησης εξωτερικής πολιτικής και ασκείται κατόπιν αλληλεπίδρασης με το Κινεζικό

Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΚ) (Chinese Communist Party-CCP), την Κεντρική Επιτροπή (ΚΕ) (Central Committee) άσκησης εξωτερικής πολιτικής καθώς και την Κεντρική Στρατιωτική Επιτροπή (ΚΣΕ) (Central Military Commission - CMC). Η κινεζική ΑΔ/Δ ασκείται κατά έναν ιεραρχικό τρόπο, δηλαδή από πάνω προς τα κάτω. Το ΚΚΚ καταδεικνύει τους ευρύτερους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της χώρας ενώ η ΚΣΕ είναι αυτή που συγκεκριμενοποιεί τις δράσεις που θα πρέπει να αναλάβουν οι επιμέρους υπηρεσίες και Κλάδοι του ΕΑΣ για να επιτύχουν τους στόχους ΑΔ/ΣΔ της χώρας. Όπως αναφέρθηκε, βασική επιδίωξη του ΕΑΣ υπήρξε η διαμόρφωση ασφαλούς περιβάλλοντος σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο και η οικοδόμηση ισχυρών διμερών συνεργασιών με χώρες-κλειδιά. Για το λόγο αυτό από το 2010 ο ΕΑΣ επιδιώκει πλέον να επιδείξει τις ικανότητες του παρά να τις αποκρύψει¹¹⁹.

5.2 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ/ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Ο ΕΑΣ ανέκαθεν έδινε βαρύτητα, σχετικά με τη διπλωματική δραστηριότητα που ανέπτυξε, στη πραγματοποίηση συναντήσεων σε ανώτατο επίπεδο, με τη συμμετοχή δηλαδή προσωπικοτήτων όπως ο Υπουργός Άμυνας της χώρας και ο Αρχηγός ή ο Υπαρχηγός του Γενικού Επιτελείου, προσώπων δηλαδή που χειρίζονται τις εξωτερικές υποθέσεις και τις στρατιωτικές πληροφορίες υψηλής σημασίας για τη χώρα. Αυτές οι συναντήσεις σε υψηλό επίπεδο ανέρχονταν στο 83% της κινεζικής ΑΔ από το 2003 έως το 2016. Η Κίνα αντιμετωπίζει αυτές τις συναντήσεις ως σημαντικό εργαλείο οικοδόμησης διμερών συνεργασιών και διαμόρφωσης ενός προγράμματος πραγματοποίησης αμοιβαίων στρατιωτικών δραστηριοτήτων¹²⁰. Από τα μέσα του 2010 και μετά, υπήρξε μια σημαντική μείωση στην εκτέλεση τέτοιων συναντήσεων και υπερπόντιων επισκέψεων από την ηγεσία του ΕΑΣ, κατόπιν της προθυμίας άλλων χωρών να αγνοήσουν το πρωτόκολλο και να πραγματοποιήσουν επισκέψεις στη Κίνα, χωρίς την προσημοποίηση

¹¹⁹ Philip Saunders, "Chinese Military Diplomacy, 2003-2016, Trends and Implications" (Paper presented at the Chinese Council for Advanced Policy Studies-RAND Corporation-National Defence University, 26th Annual Conference on the People's Liberation Army, Virginia USA, November 21-22, 2014).

¹²⁰ Ibid., 2.

αντίστοιχης επίσκεψης στο έδαφος τους από τους κινέζους αξιωματούχους. Κατά συνέπεια, ενώ η ΑΔ της Κίνας ήταν αρχικώς προσανατολισμένη σε διμερείς συνεργασίες, ο ΕΑΣ πλέον συμμετέχει σε πολυμερείς συναντήσεις, συνέδρια ή ασκήσεις.

5.2.1 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΚΗΣΕΩΝ - ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Η πραγματοποίηση ασκήσεων λοιπόν αποτελεί μια από τις πλέον σημαντικές πρακτικές αμυντικής και ταυτόχρονα στρατιωτικής διπλωματίας της Κίνας, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια. Η Κίνα επιδιώκει όλο και περισσότερο τη συμμετοχή τμημάτων του ΕΑΣ σε ασκήσεις και συνεκπαίδευση σε δραστηριότητες κυρίως με τη Ρωσία και διάφορες χώρες της κεντρικής Ασίας. Το αντικείμενο των συγκεκριμένων ασκήσεων ποικίλει, περιλαμβάνοντας από τακτικές καταπολέμησης τρομοκρατίας μέχρι αεράμυνα και ανεφοδιασμό αεροσκαφών στον αέρα. Ειδικά όμως για τις κοινές ασκήσεις της Κίνας με τη Ρωσία, αυτές επικεντρώνονται σχεδόν αποκλειστικά σε ασκήσεις μάχης και υποστήριξης μάχης. Το δε πολεμικό ναυτικό (ΠΝ) των δύο χωρών έχει διεξάγει από το 2012 μια σειρά μεγάλων ασκήσεων σε θαλάσσιες περιοχές κοντά στη Κίνα καθώς και στη Μεσόγειο θάλασσα, καταδεικνύοντας τη βούληση των δύο χωρών να ασκήσουν ΑΔ (καθώς πρόκειται για ενέργειες σε υψηλό επίπεδο) και να εκπέμπουν ένα μήνυμα συνεργασίας και αύξησης της επιρροής τους σε ευαίσθητες περιοχές. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η ηγεσία του ΕΑΣ καθιστά φανερή την επιθυμία της να συμμετάσχει σε κοινές ασκήσεις με τις ΗΠΑ, προσκρούοντας όμως στην απροθυμία των ΗΠΑ για διεξαγωγή τέτοιων ασκήσεων, καθώς πιστεύουν ότι με τον τρόπο αυτό θα συμβάλλουν στην αύξηση του επιπέδου επιχειρησιακής ετοιμότητας του ΕΑΣ¹²¹.

Τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι πριν από το 2002, ο ΕΑΣ εμφανιζόταν απρόθυμος να συμμετάσχει σε κοινές ασκήσεις με στρατούς άλλων χωρών, πιθανώς λόγω του φόβου αποκάλυψης των αδυναμιών που χαρακτήριζαν τις δυνατότητες του ή της αδυναμίας του γενικότερα να εμφανιστεί ανταγωνιστικός ως προς το επίπεδο των σύγχρονων στρατών¹²². Ο ΕΑΣ άρχισε να διεξάγει διμερείς ή και πολυμερείς “συνδυασμένες” στρατιωτικές ασκήσεις από το 2002 και έπειτα. Ο όρος “συνδυασμένες” χρησιμοποιείται εκτενώς από τις υπηρεσίες του ΕΑΣ κατά

¹²¹ Ibid., 3.

¹²² Ibid., 22.

αντιστοιχία με τον όρο “διακλαδικές” που χρησιμοποιούν οι δυτικές χώρες, θέλοντας να περιγράψουν εκείνες τις ασκήσεις που λαμβάνουν χώρα με τη συμμετοχή περισσότερων του ενός Κλάδων των ΕΔ.

Το αντικείμενο το οποίο κατά κύριο λόγο πραγματεύεται το ΠΝ στις ασκήσεις επικεντρώνεται σε διαδικασίες εκτέλεσης μάχης, υποστήριξης μάχης και στρατιωτικές μη πολεμικές επιχειρήσεις. Τα αρχικά αντικείμενα με τα οποία ενεπλάκη το ΠΝ του ΕΑΣ αφορούσαν εκπαιδευτικές ασκήσεις σε απλά αντικείμενα όπως για παράδειγμα η εκπαίδευση σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης (Search and Rescue Exercises – SAREX’s), όμως σταδιακά η ηγεσία του ΠΝ προχώρησε σε αύξηση του βαθμού πολυπλοκότητας των αντικειμένων των εν λόγω ασκήσεων, ενσωματώνοντας τις SAREX’s ως επιμέρους αντικείμενα ευρύτερων και μεγαλύτερων ασκήσεων σε σχέση με το παρελθόν. Για παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η αεροναυτική άσκηση που συνδιοργανώθηκε από Κίνα και ΗΠΑ στη Χαβάη το Σεπτέμβριο του 2013, όπου απασχολήθηκαν συνολικά περίπου 1000 ένστολοι και συμμετείχαν διακεκριμένες ναυτικές μονάδες επιφανείας και των δύο χωρών όπως τα πλοία “Qingdao” και “Linyi” από τη Κίνα ή USS Lake Erie από τις ΗΠΑ, με τη συνδρομή ελικοπτέρων και διάφορων βοηθητικών πλοίων. Η συγκεκριμένη άσκηση περιελάμβανε πλήθος αντικειμένων όπως σχηματισμοί μάχης ελικοπτέρων πάνω από τη θάλασσα, αντικείμενα διοικήσεως και ελέγχου, δοκιμές επικοινωνιών ή αναζήτηση και παροχή βοήθειας σε πλοία που βρίσκονται σε κίνδυνο¹²³.

Όλοι οι Κλάδοι των κινεζικών ΕΔ του ΕΑΣ εμπλέκονται και συμμετέχουν σε ασκήσεις με στρατούς άλλων χωρών, εκτός από εκείνες που έχουν ως αντικείμενο την εκτόξευση πυραύλων. Ο στρατός ξηράς είναι όμως ο μοναδικός Κλάδος του ΕΑΣ που συμμετέχει ενεργά σε στρατιωτικές ασκήσεις με όλα τα πιθανά στρατιωτικά ή μη σενάρια (καταπολέμηση τρομοκρατίας, αντικείμενα μάχης ή υποστήριξης μάχης, διαγωνιστικές ασκήσεις ή βολές, άλλες μη στρατιωτικές επιχειρήσεις). Αντιθέτως, οι άλλοι Κλάδοι του ΕΑΣ απασχολούνται μόνο σε κάποιο ή κάποια από τα παραπάνω σενάρια¹²⁴.

¹²³ Ibid., 24.

¹²⁴ Ibid., 22-23.

Υπάρχουν πολλά χαρακτηριστικά παραδείγματα συμμετοχής του ΕΑΣ σε κοινές ασκήσεις με άλλες χώρες. Σε αυτά συγκαταλέγεται η συμμετοχή δεκαεφτά στρατιωτών, μηχανικών και ιατρικού προσωπικού του Στρατού του ΕΑΣ, τον Φεβρουάριο του 2017 στην Ταϊλάνδη, στην άσκηση *Cobra Gold*, η συμμετοχή 25 ατόμων, άγνωστης ειδικότητας (πιθανολογείται ότι προέρχονταν από μονάδες μηχανικού και στρατιωτικής ιατρικής) σε πολυεθνικές ασκήσεις με άλλες χώρες της Ασίας τον Απρίλιο του 2014 ενώ και τον Οκτώβριο του 2014 προσωπικό του ΕΑΣ πραγματοποίησε συνεκπαίδευση με δυνάμεις των ΗΠΑ και της Αυστραλίας, με αντικείμενο την ανάπτυξη ικανοτήτων επιβίωσης στο δύσκολο περιβάλλον της Βόρειας Αυστραλίας. Στρατιωτική συνεργασία υπάρχει και με χώρες όπως το Πακιστάν, με το οποίο για παράδειγμα διοργανώθηκε η διμερής διακλαδική άσκηση *Peace Angel* τον Οκτώβριο του 2014, η οποία όμως επικεντρώθηκε σε θέματα αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών και ανακούφισης του τοπικού πληθυσμού, επιβεβαιώνοντας τη τάση εμπλοκής του ΕΑΣ με στρατιωτικές αλλά μη πολεμικές επιχειρήσεις¹²⁵.

Στις πλέον σύνθετες και πολύπλοκες διμερείς ασκήσεις στις οποίες συμμετέχει η Κίνα με το ΠΝ της συγκαταλέγεται και η άσκηση Ναυτικής Συνεργασίας (Maritime Cooperation Exercise). Η συγκεκριμένη δραστηριότητα υλοποιείται σε συνεργασία με το ρωσικό ναυτικό και περιλαμβάνει απαιτητικά αντικείμενα ναυτικής μάχης. Ενδεικτική της επιθυμίας των δύο χωρών (Κίνας και Ρωσίας) για από κοινού διοργάνωση και εκτέλεση ναυτικών ασκήσεων, είναι η ανά έτος πραγματοποίηση τέτοιου είδους δραστηριοτήτων που σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνουν εξαιρετικά δύσκολα σενάρια όπως είναι ο ανθυποβρυχιακός πόλεμος ή η διακλαδική συνεργασία πλοίων και αεροσκαφών στον εντοπισμό και καταστροφή εχθρικών δυνάμεων. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι η διοργάνωση τέτοιου είδους ασκήσεων καταδεικνύει και το μέγεθος της εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας συνεργασίας που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στις δύο χώρες¹²⁶.

Με τις από κοινού ασκήσεις, Κίνα και Ρωσία υλοποιούν, πέραν της εκπαίδευσης των δυνάμεων τους, και την αμοιβαία επίτευξη των στόχων ΑΔ που έχουν θέσει.

¹²⁵ Ibid., 23.

¹²⁶ Ibid., 25.

Πρωταρχικός στόχος τους είναι η επίδειξη ισχύος και συμμαχικής αλληλεγγύης αλλά και η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ευνοϊκού και ασφαλούς περιβάλλοντος. Η άσκηση των δύο χωρών που συνέπεσε με την επίσκεψη του προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν στη Κίνα και η οποία παρακολουθήθηκε τόσο από το ρώσο πρόεδρο όσο και από τον κινέζο ομόλογο του, αποτέλεσε ουσιαστικά την επισφράγιση στη πράξη της στρατηγικής συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες. Επίσης τον Μάιο του 2015, οι δύο χώρες συνδιοργάνωσαν ναυτική άσκηση στη περιοχή της Μεσογείου, επιδιώκοντας τόσο να προβάλλουν τη σκληρή ισχύ που διαθέτουν, όσο και να εξωτερικεύσουν έμμεσα τη συνάφεια των συμφερόντων τους στην ευρύτερη περιοχή καθώς και τη κοινή τους στρατηγική σε θέματα ασφαλείας για διάφορες περιοχές, συμπεριλαμβανομένης και της Συρίας. Όπως είναι φυσικό, οι κοινές ασκήσεις που διοργανώνονται ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και ανάλυσης από παρατηρητές και στρατιωτικούς ηγέτες άλλων χωρών. Από το είδος των ασκήσεων, τις τακτικές και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν Κινέζοι και Ρώσοι, εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με το στρατηγικό προσανατολισμό των δύο χωρών. Τα εκάστοτε παράπονα που εκφράζονται σχετικά με την παραβίαση κανόνων διεθνούς δικαίου και κανόνων του δικαίου της θάλασσας κατά την εκτέλεση ασκήσεων από τις δύο χώρες, αποκρούονται από αυτές υπό τον ισχυρισμό ότι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της ναυτικής και στρατιωτικής γενικότερα διπλωματίας αποτελεί η εξασφάλιση της εθνικής εδαφικής τους ακεραιότητας¹²⁷.

Όπως έχει αναφερθεί, υπήρξε γενικά απροθυμία από τις ΗΠΑ αλλά και από άλλες χώρες για εκτέλεση ευρείας έκτασης συνεκπαιδεύσεων με τις κινεζικές ΕΔ. Το γεγονός αυτό έχει αντίκτυπο και στο κινεζικό ΠΝ όπως για παράδειγμα αποδεικνύεται από τη σειρά ασκήσεων *RIMPAC* (Rim of Pacific) το 2012 και 2014, υπό τις ΗΠΑ. Στις συγκεκριμένες ασκήσεις οι ΗΠΑ υπήρξαν ιδιαίτερα προσεκτικές καθώς επεδίωξαν να εμπλέξουν τις δυνάμεις του κινεζικού ΠΝ μόνο σε διαδικασίες μη μάχης, καθώς η συμμετοχή κινεζικού στρατιωτικού προσωπικού θα μπορούσε να παραβιάσει τους περιορισμούς της Πράξης Διεθνούς Αμυντικής Εξουσιοδότησης (National Defense Authorization Act) του 2000¹²⁸. Συγκεκριμένα, οι Κινέζοι

¹²⁷ Ibid., 26.

¹²⁸ Jane Perlez, "U.S. Naval Ties with China Advance, Symbolically," *New York Times*, http://sinosphere.blogs.nytimes.com/2014/07/20/u-s-naval-ties-with-china-advancesymbolically/?_r=0.

περιορίστηκαν σε “απλή” εκτέλεση βολών κατά στόχων που βρίσκονταν στην επιφάνεια της θάλασσας, παρέχοντας ταυτόχρονα την ευκαιρία στους αμερικανούς αξιωματικούς την ευκαιρία να διαπιστώσουν την ακρίβεια και αποτελεσματικότητα των πυροβόλων του κινεζικού ΠΝ. Επιπρόσθετα, υπήρξε συμμετοχή από το ΠΝ του ΕΑΣ στην άσκηση *RIMPAC 2016* όπου υπήρξαν και υποβρυχιακά εκπαιδευτικά αντικείμενα, σε μια προσπάθεια να εξετασθεί η συμβατότητα ανάμεσα σε κινεζικές υποβρυχιακές μονάδες και δυτικά πολεμικά πλοία επιφανείας. Στα πλαίσια της άσκησης ΑΔ βέβαια, η Κίνα επιδιώκει πάντα να συνδυάζει τη συμμετοχή πλοίων και υποβρυχίων της σε ασκήσεις με άλλες δραστηριότητες, όπως είναι η εθιμοτυπική επίσκεψη τέτοιων μέσων της σε λιμάνια άλλων χωρών με σκοπό τη προβολή της ισχύος της, όπως θα αναλυθεί στην επόμενη παράγραφο¹²⁹.

Στη λογική της άσκησης διπλωματίας μέσω πολεμικών πλοίων εντάσσεται και η επίσκεψη και βραχεία παραμονή ναυτικών μονάδων του κινεζικού ναυτικού του ΕΑΣ σε λιμάνια άλλων χωρών. Ο ΕΑΣ επικεντρώνει την άσκηση της ΑΔ, υπό την προαναφερθείσα πρακτική της αποστολής ναυτικών μονάδων σε ξένα λιμάνια, κυρίως στις παραδοσιακές μεγάλες δυνάμεις, των ΗΠΑ και της Ρωσίας και κατ’ επέκταση σε χώρες της Ασίας που βρίσκονται στην περιφέρεια της. Για το λόγο αυτό προβαίνει συνεχώς σε αποστολές πλοίων που επισκέπτονται τις χώρες αυτές και προσκαλούν τους αξιωματικούς τους σε εκδηλώσεις γνωριμίας και ανταλλαγής απόψεων. Είναι όμως φανερό ότι απώτερος σκοπός είναι η άσκηση ΑΔ και η τόνωση του γοήτρου του ΕΑΣ και των ικανοτήτων που αυτός διαθέτει. Αναμφίβολα η από κοινού εκπαίδευση και διεξαγωγή ασκήσεων με άλλες χώρες συμβάλλει καθοριστικά στην εκπαίδευση του προσωπικού του ΕΑΣ, στην υιοθέτηση νέων, σύγχρονων τακτικών και διαδικασιών πεδίου μάχης και τελικώς ευνοεί τη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης με έτερες χώρες.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει και στη λειτουργία της κινεζικής Πολεμικής Αεροπορίας (ΠΑ) ή αλλιώς ΠΑ του ΕΑΣ (PLA Air Force – PLAAF). Η κινεζική ΠΑ συγκαταλέγεται στα σημαντικά εργαλεία ΑΔ της εν λόγω χώρας καθώς συμμετέχει σε πλήθος διμερών ή πολυεθνικών ασκήσεων με τμήματα των πολεμικών αεροποριών άλλων χωρών. Σύμφωνα με τις δηλώσεις των εκάστοτε

¹²⁹ Saunders, 25.

εκπροσώπων της, η ΠΑ της Κίνας “έχει υιοθετήσει και εφαρμόσει μια πιο εξωστρεφή και ενεργή στάση με σκοπό να επιδείξει τη τεχνολογική βελτίωση και ανάπτυξη της. Συμμετέχει ήδη σε πλήθος πολυεθνικών ασκήσεων και εκπαιδεύσεων και προγραμμάτων ανταλλαγής, έχοντας κερδίσει ήδη πολύτιμη εμπειρία που χρησιμοποιείται για τη βελτίωση της επιχειρησιακής ετοιμότητας των πιλότων αλλά και των διοικητών τους”. Είναι γεγονός ότι μέσω της συνεχούς εμπλοκής του ΕΑΣ σε διάφορες ασκήσεις έχει αυξηθεί η εμπειρία των πιλότων και ταυτόχρονα εξωτερικεύεται ηθελημένα η τάση συνεχούς προόδου και βελτίωσης της επιχειρησιακής ικανότητας τους. Η Κίνα χρησιμοποιεί τη ΠΑ της για να “χτίσει” στρατηγικές συνεργασίας ασφάλειας και σχέσεις εμπιστοσύνης με επιλεγμένες χώρες¹³⁰.

Οι συμμετοχές των πιλότων της κινεζικής ΠΑ σε διάφορες διακλαδικές ασκήσεις (όπως για παράδειγμα αυτή που καλείται *Peace Mission Joint Exercises*), είχε ως αποτέλεσμα να κατακτήσουν τη πρώτη θέση σε πολλές από αυτές. Τα άλματα προόδου που έχουν πραγματοποιήσει είναι ιδιαίτερα σημαντικά και καταδεικνύουν τη βούληση του ΕΑΣ να χρησιμοποιήσει τη ΠΑ ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο επίδειξης δύναμης και κατ’ επέκτασης άσκησης διπλωματίας: οι κινέζοι πιλότοι κατάφεραν για πρώτη φορά να πραγματοποιήσουν ανεφοδιασμό των αεροσκαφών τους στον αέρα, από αντίστοιχα ρωσικά αεροσκάφη, το 2005. Το 2007 προχώρησαν στην επίδειξη, προς τις ξένες δυνάμεις, οπλικών συστημάτων που κατασκευάστηκαν από την εγχώρια βιομηχανία, ενώ το 2009 πραγματοποίησαν ασκήσεις προσβολής καλυμμένων στόχων επί του εδάφους με τη χρήση κατευθυνόμενων πυραύλων ακριβείας. Η εξέλιξη των ικανοτήτων των κινέζων πιλότων καταδεικνύεται ακόμη εμφανέστερα το 2010, όταν κατά την άσκηση *Peace Mission* που προαναφέρθηκε, η ΠΑ με πλήθος πολεμικών αεροσκαφών, αεροσκαφών ανεφοδιασμού και αερομεταφερόμενων δυνάμεων πραγματοποίησε ασκήσεις εντός Κίνας αλλά και εκτός αυτής, συνοδευόμενη από ξένα αεροσκάφη με τα οποία πραγματοποίησε ασκήσεις και προσβολές επίγειων στόχων, εντός ενός ιδιαίτερα απαιτητικού και πολυσύνθετου ηλεκτρομαγνητικού περιβάλλοντος, για λόγους εκπαίδευσης. Το 2014 δε, η αντίστοιχη άσκηση *Peace Mission* που έλαβε χώρα τη συγκεκριμένη χρονιά, χαρακτηρίστηκε ως άσκηση όπου πλην των γενικών αερομεταφερόμενων

¹³⁰ Ibid., 26.

στρατευμάτων και των ραντάρ, χρησιμοποιήθηκαν ιπτάμενα μέσα σύγχρονης τεχνολογίας όπως αεροσκάφη διαφορετικών τύπων και δυνατοτήτων (μαχητικών, γενικών μεταφορικών, μεταφορικών αερομεταφερόμενων δυνάμεων, εγκαίρου προειδοποίησης) καθώς και μη επανδρωμένων αεροσκαφών (Unmanned Aerial Vehicles – UAVs)¹³¹.

Ο τρόπος όμως με τον οποίο η ΠΑ του ΕΑΣ εξελίχθηκε σταδιακά σε εργαλείο αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, διαφαίνεται και από το γεγονός της προσέγγισης διάφορων ξένων μεγάλων δυνάμεων για πραγματοποίηση κοινών διμερών ασκήσεων. Σε αυτές συγκαταλέγεται και η Τουρκία, με την οποία η Κίνα εκτέλεσε συνεκπαίδευση των πιλότων της κατά τη διάρκεια της άσκησης “*Anatolian Eagle*”, στέλνοντας τα ρωσικής τεχνολογίας μαχητικά αεροσκάφη Su-27. Στη σειρά ασκήσεων που συμμετείχε η ΠΑ του ΕΑΣ εντάσσονται επίσης οι ασκήσεις *Shaheen I, II και III* που έλαβαν χώρα τα έτη 2011, 2013 και 2014 αντίστοιχα, με την ΠΑ του Πακιστάν. Παράλληλα το 2011 κινεζικές αεροπορικές και αερομεταφερόμενες δυνάμεις συμμετείχαν σε ασκήσεις αντιτρομοκρατικού χαρακτήρα με τη Βενεζουέλα (*Cooperation 2011 Urban Combined Antiterrorism Training*), ενώ το 2011 και 2012 εκτελέστηκαν κοινές ασκήσεις με τη ΠΑ της Λευκορωσίας, γνωστές ως *Condor Swift* και *Eagle* αντίστοιχα. Αξίζει να αναφερθεί ότι ενώ οι περισσότερες από τις παραπάνω ασκήσεις χαρακτηρίζονται ως “αντιτρομοκρατικού” χαρακτήρα, εντούτοις κατά την πραγματοποίησή τους φαίνεται ότι το σενάριο το οποίο επεξεργάστηκαν συγκλίνει περισσότερο στην εξάσκηση πολεμικών παρά αντιτρομοκρατικών ικανοτήτων και χειρισμών¹³². Γίνεται αντιληπτό λοιπόν, κατόπιν των παραπάνω, το μέγεθος του ρόλου που διαδραματίζει η ΠΑ του ΕΑΣ στην άσκηση διπλωματίας και της συνεχώς εντεινόμενης τάσης για προβολή της σε διεθνές επίπεδο.

Η συγκέντρωση των στοιχείων που υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τη συμμετοχή δυνάμεων του ΕΑΣ σε διεθνείς ασκήσεις, έχει ως αποτέλεσμα να εξάγονται πέντε χρήσιμα συμπεράσματα που αφορούν τη στενή σύνδεση που υφίσταται ανάμεσα στη προσπάθεια άσκησης ΑΔ και συμμετοχής σε τέτοιου είδους δραστηριότητες:

¹³¹ Ibid., 26-27.

¹³² Ibid., 27.

Αρχικά, διαφαίνεται ότι η συμμετοχή σε στρατιωτικές ασκήσεις έχει αυξηθεί δραματικά από το 2002, όπου και χρονολογείται η πρώτη συμμετοχή του ΕΑΣ σε κοινή άσκηση με άλλες χώρες. Η αύξηση αυτή υπογραμμίζει τη βούληση του ΕΑΣ να χρησιμοποιήσει αυτές τις ασκήσεις ώστε να εμπλακεί με στρατιωτικές δυνάμεις ξένων χωρών και να διαμορφώσει ένα ευνοϊκό για αυτή περιβάλλον ασφαλείας. Δεν είναι τυχαία η κοινή παρουσία κινεζικών και ρωσικών ναυτικών κυρίως δυνάμεων σε κρίσιμες περιοχές ενδιαφέροντος, όπως η Μεσόγειος θάλασσα, με την οποία επιθυμούν να εξωτερικεύσουν και να δηλώσουν τη στρατηγική τους συνεργασία αλλά και να ενισχύσουν με αυτό το τρόπο τις διπλωματικές τους προσπάθειες, το οποίο συνιστά προφανή πρακτική ΑΔ. Πέραν αυτών όμως, θα πρέπει να πούμε ότι η συμμετοχή σε διεθνείς ασκήσεις αντανακλά και τη συνεχώς αυξανόμενη αυτοπεποίθηση των κινέζων Αξιωματικών στις δυνατότητες και τα τεχνολογικά μέσα που διαθέτουν¹³³.

Δεύτερον, παρατηρείται ότι τα τελευταία χρόνια ο ΕΑΣ έχει αυξήσει κατά πολύ τη συμμετοχή του όχι σε απλά διεθνείς αλλά και σε πολυεθνικές ασκήσεις. Η τάση αυτή, που φτάνει στο αποκορύφωμα της κατά τη διετία 2014 – 2016, δείχνει ότι επιδιώκεται η εμπλοκή κινεζικών στρατευμάτων σε πολυεθνικό περιβάλλον και η αλληλεπίδραση με στρατιωτικές δυνάμεις πολλών κρατών, καθώς μέσα από μια τέτοια διαδικασία επιτυγχάνονται πληρέστερα οι τεθέντες στόχοι της κινεζικής ΑΔ/ΣΔ. Η διατήρηση συνεχούς επαφής με ένα μόνο σύμμαχο και η πραγματοποίηση με αυτόν διάφορων διμερών ασκήσεων, αναμφίβολα παρέχει μια ισχυρή διαδικασία εκμάθησης και λήψης εμπειριών στον ΕΑΣ. Η συμμετοχή όμως σε πολυεθνικές ασκήσεις, παρά το γεγονός ότι διέπονται από υψηλό βαθμό δυσκολίας σε θέματα προετοιμασίας, οργάνωσης και εκτέλεσης, εντούτοις παρέχουν τη δυνατότητα επίδειξης σε ένα ευρύτερο κοινό των ικανοτήτων του ΕΑΣ και συμβάλλουν στη διαμόρφωση συνεργασιών και συμμετοχής στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος ασφαλείας¹³⁴.

Τρίτον, οι περισσότερες από τις μισές ασκήσεις στις οποίες συμμετέχει ο ΕΑΣ έχουν ως αντικείμενο τις δραστηριότητες μάχης ή υποστήριξης μάχης. Τα σχετικά σχεδιαγράμματα αντίστοιχων μελετών δείχνουν ότι το 22% των ασκήσεων του ΕΑΣ

¹³³ Ibid., 29-30.

¹³⁴ Ibid., 30.

εμπεριέχουν αντικείμενα μάχης, το 31% αφορά την υποστήριξη μάχης, το 8% αφορά διαγωνιστικές διαδικασίες ανάπτυξης στρατιωτικών ικανοτήτων, το 16% σχετίζεται με δραστηριότητες αντιμετώπισης τρομοκρατικών καταστάσεων ενώ μόνο το 23% αφορά MOOTW (Military Operations Other Than War) εκπαιδευτικές ασκήσεις¹³⁵. Το γεγονός αυτό αντανάκλα τη τάση του ΕΑΣ να αναπτύξει τις ικανότητες μάχης και υποστήριξης μάχης των δυνάμεων του. Προσανατολίζει έτσι την εκπαίδευση σε αντικείμενα μάχης καθώς θέλει με έναν επιπρόσθετο τρόπο να υπογραμμίσει τη μαχητική του ικανότητα αλλά και να υιοθετήσει αντίστοιχες τακτικές μάχης και υποστήριξης μάχης από άλλους σύγχρονους στρατούς, υπό το πρίσμα, όπως έχει τονιστεί, της κινεζικής προσπάθειας για δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος ασφαλείας¹³⁶.

Τέταρτον, οι δυνάμεις του Στρατού Ξηράς (ΣΞ) και του ΠΝ του ΕΑΣ είναι αυτές που διεξάγουν και γενικότερα συμμετέχουν στη συντριπτική πλειοψηφία των ασκήσεων που συμμετέχουν οι κινεζικές ΕΔ. Η ΠΑ της χώρας έχει σχετικά μικρή συμμετοχή στις ασκήσεις σε σχέση με τους άλλους δύο Κλάδους, ενώ η Δύναμη Πυραύλων που διατηρεί ο ΕΑΣ είναι εντελώς απύσχα, γεγονός που από τη βιβλιογραφία περιγράφεται ως “ύποπτο”. Σε ποσοστά, τα προαναφερθέντα μεταφράζονται σε 83% συμμετοχή για ΣΞ και ΠΝ, 10% για τη ΠΑ και 0% για τη προαναφερθείσα Δύναμη Πυραύλων. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ΠΑ του ΕΑΣ συμμετείχε για πρώτη φορά σε διεθνή άσκηση το 2010 με τη Τουρκία, ενώ οι υπόλοιπες υπηρεσίες και Κλάδοι του ΕΑΣ είχαν αρχίσει την αλληλεπίδραση με ξένους στρατούς μέσω τέτοιων ασκήσεων, ήδη από το 2002. Υπάρχουν διάφορες εικασίες σχετικά με τους λόγους για τους οποίους κρατήθηκε ηθελημένα σε χαμηλά ποσοστά η συμμετοχή της ΠΑ σε διεθνείς ασκήσεις. Οι κυριότεροι από αυτούς συνίστανται είτε στη προσπάθεια να υπάρξει μυστικότητα όσον αφορά τις δυνατότητες και το προϋπολογισμό συντήρησης των αεροσκαφών της χώρας απέναντι στις υπόλοιπες χώρες είτε στην απλούστερη εξήγηση της μη ύπαρξης εμπιστοσύνης της ηγεσίας του ΕΑΣ περί της επιθυμητής ικανότητας για επάξια συμμετοχή σε διεθνείς ασκήσεις, σε σχέση με τις ικανότητες των ΠΑ των άλλων σύγχρονων στρατών. Σχετικά με τη προαναφερθείσα παντελή και “ύποπτη” απουσία

¹³⁵ Ibid., 30-31.

¹³⁶ Ibid., 32.

της Δύναμης Πυραύλων του ΕΑΣ, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αυτή μάλλον αντανακλά την απουσία πραγματικά πιστών και αληθινών συμμάχων στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον που οδηγεί στη μη εκδήλωση των πυραυλικών ικανοτήτων της χώρας, αλλά και την ιδιαιτερότητα που διέπει το πυρηνικό πρόγραμμα γενικά κάθε χώρας¹³⁷.

Πέμπτον, η παρουσία του ΕΑΣ στις διεθνείς διακλαδικές ασκήσεις σπάνια είναι καθολική. Τα στατιστικά των ερευνών καταδεικνύουν ότι στις ασκήσεις όπου συμμετέχουν περισσότεροι του ενός Κλάδοι του ΕΑΣ, η παρουσία των κινεζικών δυνάμεων δεν είναι χρονικά σταθερή, υπό την έννοια ότι δεν υφίσταται συμμετοχή κάθε χρόνο. Οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι από το 2012 και μετά, ο ΕΑΣ συμμετέχει κάθε χρόνο σε διακλαδικές ασκήσεις, ενώ μόνο από το 2014 και μετά ο ΕΑΣ συμμετέχει σε περισσότερες της μίας διακλαδικές ασκήσεις¹³⁸.

5.2.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΙΝΕΖΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΤΗΝ ΥΦΗΛΙΟ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα τελευταία χρόνια αποτελεί πάγια επιδίωξη του ΕΑΣ η επίδειξη ισχύος και η αποστολή στρατευμάτων όπου αυτό είναι εφικτό.

Πέραν της συμμετοχής του σε ασκήσεις, ο ΕΑΣ προβαίνει και στην αποστολή μεμονωμένων στρατιωτικών τμημάτων με σκοπό την εφαρμογή ΑΔ μέσω μη πολεμικών δραστηριοτήτων. Η λογική των παραπάνω δραστηριοτήτων εντάσσεται στο πλαίσιο της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας ή ανακούφισης πληθυσμού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές. Γενικώς μπορεί να ειπωθεί ότι ο μανδύας υπό τον οποίο πραγματοποιούνται οι υπόψη επισκέψεις ναυτικών κυρίως μονάδων συνίσταται στην εκτέλεση διαφόρων, μη παραδοσιακών, στρατιωτικών δραστηριοτήτων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα μιας ιδιαίτερα δημοφιλούς δραστηριότητας του ΕΑΣ, που καλείται “*Peace Ark*” και ουσιαστικά είναι ένα πλοίο – νοσοκομείο που σπεύδει για παροχή βοήθειας σε περιοχές όπου υπάρχουν αντίστοιχες ανάγκες, αποτελώντας ταυτόχρονα περίτρανη απόδειξη της σοβαρότητας με την οποία εκλαμβάνεται από την Κίνα η άσκηση ΑΔ.

¹³⁷ Ibid., 32-33.

¹³⁸ Ibid., 33.

Στο πλαίσιο αυτής της τακτικής, θα μπορούσε να αναφερθεί η αποστολή πολεμικών πλοίων του ΕΑΣ στο κόλπο του Άντεν με σκοπό την καταπολέμηση της πειρατείας στην ευρύτερη περιοχή. Από το 2008 λοιπόν η Κίνα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της πειρατείας, διατηρώντας ισχυρή δύναμη στη περιοχή όπου υφίσταται τέτοιου είδους δραστηριότητα (Antipiracy Task Force) και διεξάγοντας αντιπειρατικές επιχειρήσεις (counterpiracy operations). Σημαντικός δε λόγος για τη τακτική αυτή της Κίνας αποτελεί η συνεχώς αυξανόμενη εξάρτηση της χώρας από πετρέλαιο και φυσικό αέριο που εισάγεται από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική, οπότε η προστασία των κινεζικών εμπορικών πλοίων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή κρίνεται απαραίτητη. Επιτυγχάνεται έτσι τόσο η ενεργειακή ασφάλεια της χώρας όσο και η βελτίωση της επιχειρησιακής εμπειρίας των μονάδων του κινεζικού ΠΝ στη διατήρηση των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας¹³⁹. Καθώς όμως υπάρχουν και άλλοι στρατοί που συγκροτούν τέτοιου είδους δυνάμεις θαλάσσιας επιτήρησης και καταστολής πειρατικών φαινομένων, έχει αναπτυχθεί και μια τάση ανταλλαγής αντιπροσωπειών και πραγματοποίησης εκατέρωθεν επισκέψεων με προσωπικό άλλων τέτοιων πλοίων. Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα όπου Διοικητές κινεζικής ναυτικής δύναμης επισκέφθηκαν αντίστοιχους αξιωματικούς ναυτικών δυνάμεων άλλων χωρών¹⁴⁰.

Υπάρχουν επίσης και οι περιπτώσεις όπου τα πλοία συνοδείας κατά της πειρατείας συμμετέχουν και σε μικρής κλίμακας ασκήσεις κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης τους. Στο πλαίσιο αυτό, η εν λόγω κινεζική δύναμη με την ονομασία *Task Force-12* πραγματοποίησε την πρώτη κοινή, με τις ΗΠΑ, άσκηση αντιπειρατικού χαρακτήρα το 2012. Τα κινεζικά πολεμικά πλοία δρύνουν και άλλων ευκαιριών ώστε να επιδειχτεί γενικώς η ισχύς της κινεζικής πολεμικής μηχανής και κατ' επέκταση να ασκηθεί ΑΔ. Η επιχείρηση εκκένωσης κινέζων πολιτών από αδύναμα/αποτυχημένα κράτη σε περιόδους κρίσης, όπως η Λιβύη ή η Υεμένη, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ανάληψης επιχειρήσεων από δυνάμεις του ΕΑΣ εκτός Κίνας¹⁴¹.

Πέραν όμως των διάφορων επισκέψεων από προσωπικό πολεμικών πλοίων με συγκεκριμένη, μη πολεμική, αποστολή σε διάφορα λιμάνια ανά την υφήλιο, αξίζει να

¹³⁹ Ibid., 9.

¹⁴⁰ Ibid., 34.

¹⁴¹ Ibid., 2-3.

αναφερθεί και η αποστολή πλοίων σε λιμάνια άλλων χωρών με εθιμοτυπικό και φιλικό χαρακτήρα, ως επιπρόσθετη τακτική άσκησης ΑΔ. Από το 1985 έως το 2008, το ΠΝ του ΕΑΣ εκτελούσε μία μόνο επίσκεψη αυτού του είδους ανά έτος, η πλειοψηφία των οποίων χαρακτηρίζονταν ως φιλικές και δεν περιείχαν κάποιου είδους στρατιωτική αλληλεπίδραση με το ΠΝ των χωρών που δέχονταν την επίσκεψη των κινεζικών πλοίων. Από το 2009 έως το 2012, μόνο το προαναφερθέν πλοίο "*Peace Ark*" ήταν αυτό που εκτελούσε τέτοιου είδους υπερπόντιες επισκέψεις. Το 2013 όμως υπήρξαν τρία κινεζικά πολεμικά πλοία που εκτέλεσαν επισκέψεις σε λιμάνια της Αργεντινής, της Βραζιλίας και της Χιλής, καταδεικνύοντας τη σύνδεση μεταξύ της άσκησης ΣΔ και επισκέψεων ξένων λιμανιών από ναυτικές δυνάμεις. Ιδιαίτερως σημαντική θα μπορούσε να θεωρηθεί η επίσκεψη ενός κινεζικού συμβατικού υποβρυχίου στη Σρι Λάνκα το Σεπτέμβριο του 2014, το οποίο ανήκε στη δύναμη επιτήρησης πειρατείας του κινεζικού στόλου που βρισκόταν ανεπτυγμένος στο Κόλπο του Άντεν. Λόγω της περιορισμένης χρησιμότητας ενός υποβρυχίου σε αντιπειρατικές επιχειρήσεις, το συγκεκριμένο υποβρύχιο μετατράπηκε σε εργαλείο άσκησης ΑΔ μέσω της παρουσίας του σε κρίσιμες περιοχές, επισκέψεων του σε λιμάνια διαφόρων χωρών αλλά και εκτέλεσης ασκήσεων υποβρυχιακού πολέμου σε συγκεκριμένα ύδατα, διατρανώνοντας κατά αυτό το τρόπο την επιθυμία διαμόρφωσης ενός ευνοϊκού για τη Κίνα περιβάλλοντος ασφαλείας¹⁴².

Το μέγεθος της πίστης της ηγεσίας του ΕΑΣ στο αντίληψη ότι η αποστολή στρατευμάτων αποτελεί σημαντικό τρόπο άσκησης ΑΔ μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, φαίνεται και από το γεγονός των ταξιδιών που πραγματοποιεί το κινεζικό πλοίο "*Zhenghe*". Το συγκεκριμένο πλοίο είναι ένα πολεμικό πλοίο που χρησιμοποιείται για τη πρακτική εξάσκηση των σπουδαστών των στρατιωτικών ναυτικών ακαδημιών του ΕΑΣ, όμως έχει μετατραπεί παράλληλα σε χρήσιμο εργαλείο άσκησης ΑΔ. Το *Zhenghe*, από την πρώτη επίσκεψη λιμανιού που εκτέλεσε στις ΗΠΑ (Χαβάη) το 1989 έως και σήμερα, έχει πραγματοποιήσει επισκέψεις σε πάνω από είκοσι πέντε διαφορετικές χώρες και έχει διανύσει περίπου 300.000 ναυτικά μίλια. Το υπόψη πλοίο, στο πλαίσιο των φιλικών επισκέψεων σε λιμάνια άλλων χωρών, φιλοξενεί στους χώρους του ομάδες σπουδαστών από στρατιωτικές ναυτικές ακαδημίες άλλων χωρών. Επιχειρώντας να μεγιστοποιήσει την επίδραση

¹⁴² Ibid., 35.

που ασκεί, το 2014 πραγματοποίησε και άσκηση μαζί με πλοία του στόλου του ΕΑΣ που είχαν αναπτυχθεί σε παραπλήσια περιοχή, ως δύναμη αντιμετώπισης του φαινομένου της πειρατείας¹⁴³.

Περίτρανη απόδειξη της συνεχούς επιδίωξης του ΕΑΣ για παρουσία όπου αυτό καθίσταται εφικτό, είναι και η σχετικά πρόσφατη συμμετοχή του στις έρευνες που έλαβαν χώρα μετά την εξαφάνιση του πολιτικού αεροσκάφους Boeing της πτήσης των μαλαισιανών γραμμών MH370 στις 8 Μαρτίου 2014, με 227 επιβάτες. Η Κίνα, πιστή στη παραπάνω αρχή της παρουσίας παντού στο κόσμο, συνέβαλλε στις έρευνες με διάθεση 2273 ατόμων και πλήθους πλοίων και αεροσκαφών. Στις έρευνες που έλαβαν χώρα στο Κόλπο της Ταϊλάνδης, νοτιοδυτικά της Σουμάτρα, στο νότιο Ινδικό ωκεανό καθώς και σε άλλες περιοχές και οι οποίες τελικώς δεν ήταν επιτυχείς, χρησιμοποιήθηκε από τη Κίνα εξοπλισμός και μέσα που χαρακτηρίστηκαν από τη τελευταία λέξη της τεχνολογίας, όπως υποβρύχια σόναρ ή δορυφορικά μέσα επιτήρησης¹⁴⁴.

Επιχειρώντας να συνοψίσουμε τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη τακτική του ΕΑΣ σχετικά με την αποστολή πολεμικών ή μη πολεμικών πλοίων σε λιμάνια άλλων χωρών, ως πρακτική άσκησης ΑΔ, θα αναφερθούμε αρχικά στο γεγονός ότι ο ΕΑΣ, αντιλαμβανόμενος ότι μια τέτοια πρακτική αποτελεί χρήσιμο εργαλείο άσκησης διπλωματίας και εξωτερικής πολιτικής γενικότερα, αύξησε το ποσοστό συμμετοχής πλοίων σε τέτοιου είδους δραστηριότητες αλλά και το διαφοροποίησε, όπως φαίνεται και με τη περίπτωση του *Peace Ark*, ως πλοίου με μη στρατιωτικό χαρακτήρα. Δεύτερον, η πλειοψηφία αυτών των επισκέψεων πραγματοποιείται όχι από μεμονωμένα αλλά από πλοία ναυτικής δύναμης που εκτελεί συγκεκριμένη, συνήθως αντιπειρατική, αποστολή. Τρίτον, ο ΕΑΣ προγραμματίζει τις υπόψη επισκέψεις είτε στα πλαίσια του ανεφοδιασμού των πλοίων είτε ως απλές φιλικές επισκέψεις, αλλά σε κάθε περίπτωση αυτές γίνονται μετά την εκτέλεση της επιχειρησιακής αποστολής με την οποία είχαν επιφορτιστεί. Μόνο 6 από τις συνολικά 125 επισκέψεις πλοίων πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της αποστολής τους. Αυτό πιθανώς εξηγείται από το γεγονός ότι το προσωπικό των πλοίων χρειάζεται ξεκούραση κατά το χρονικό διάστημα που

¹⁴³ Ibid., 35.

¹⁴⁴ Ibid., 43.

υπάρχει μεταξύ του τέλους της αποστολής του και της έναρξης του ταξιδιού επιστροφής στη Κίνα. Μία ακόμη πιθανή εξήγηση είναι η μη ύπαρξη των πλοίων σε επιχειρησιακή κατάσταση, ανάλογη των προδιαγραφών που θέτει ο ΕΑΣ, που να τους επιτρέπει να αναλάβουν επιπρόσθετη αποστολή, μετά από μήνες επιτήρησης του πειρατικού φαινομένου. Τέταρτον, σημαντικό ποσοστό των φιλικών επισκέψεων υλοποιούνται από τα πλοία *Zhenghe* και *Peace Ark*, που όπως προαναφέρθηκε έχουν μετατραπεί σε σημαντικά εργαλεία άσκησης ΑΔ. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το γεγονός της σταδιακής μείωσης του πειρατικού φαινομένου θα οδηγήσει έμμεσα στη μείωση των επισκέψεων σε ξένα λιμάνια και συνεπακόλουθα στη συρρίκνωση του πρόσφορου πεδίου για άσκηση διπλωματίας. Αναμφίβολα λοιπόν ο ΕΑΣ λοιπόν θα κληθεί κατά το επόμενο χρονικό διάστημα να βρει νέους τρόπους αποστολής πλοίων σε ξένα εδάφη και επισκέψεων στα λιμάνια τους¹⁴⁵.

Ταυτόχρονα όμως, πολεμικές μονάδες του στρατού και της πολεμικής αεροπορίας του ΕΑΣ έχουν συμμετάσχει από το 2014 σε πλήθος πολυεθνικών διαγωνιστικών ασκήσεων υπό την αιγίδα της Ρωσίας, εδραιώνοντας κατά αυτό το τρόπο την πεποίθηση ότι η δυναμικότητα του ΕΑΣ αντανακλά στα διεθνή πρότυπα των πλέον σύγχρονων στρατών του κόσμου. Εντάσσοντας λοιπόν τους στρατιωτικούς διαγωνισμούς στους οποίους συμμετέχει ο ΕΑΣ στη προσπάθεια της Κίνας για αποστολή στρατευμάτων σε κάθε περιοχή της υφελίου, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τους διαγωνισμούς που πραγματοποιήθηκαν το 2014 υπό τις ρωσικές ΕΔ και αφορούσαν εικονικές συγκρούσεις ομάδων αρμάτων από διάφορες χώρες. Η Κίνα χρησιμοποίησε ένα τύπο άρματος που παράγει η ίδια και καλείται Type 96-A (ZTZ-96A), όμως φάνηκε εκ του αποτελέσματος ότι η επιλογή χρήσης του συγκεκριμένου τύπου άρματος αποδείχθηκε καταστροφική. Το κινεζικό άρμα μάχης υπήρξε αναξιόπιστο καθώς παρουσίασε έντονα μηχανικά προβλήματα λόγω της καταπόνησης κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής του διαγωνισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά το τέταρτο και τελευταίο στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας (οι καλύτερες τρεις ομάδες αρμάτων προκρίνονται και διαγωνίζονται μεταξύ τους στο τέταρτο στάδιο της διαδικασίας), το προπορευόμενο κινεζικό άρμα ακινητοποιήθηκε λόγω αποκόλλησης της δεξαμενής καυσίμου μπροστά στο πλήθος που παρακολουθούσε τη προσπάθεια των πληρωμάτων, επιτρέποντας έτσι το

¹⁴⁵ Ibid., 36-37.

αντίστοιχο ρωσικό άρμα μάχης T-72B να φθάσει πρώτο στη γραμμή του τερματισμού. Παρόλα αυτά, η ομάδα της Κίνας τερμάτισε στη τρίτη θέση, πίσω από τη νικήτρια Ρωσία και τη δεύτερη Αρμενία¹⁴⁶. Σχετικά με το ΠΝ της Κίνας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενώ συμμετέχει στις περισσότερες διεθνείς ασκήσεις μάχης από κάθε άλλον Κλάδο του ΕΑΣ, δεν έχει συμμετάσχει μέχρι τώρα σε κάποιο διεθνή στρατιωτικό διαγωνισμό¹⁴⁷.

Αναφορικά με τη ΠΑ της ΕΑΣ και τη συμμετοχή της σε διεθνείς διαγωνιστικές ασκήσεις, αξίζει να αναφερθούν τα γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά το διάστημα 22 έως 28 Ιουλίου 2014 στη περιοχή Voronezh της Ρωσίας. Εκεί διεξήχθη μια ρωσική άσκηση διαγωνιστικού χαρακτήρα με την ονομασία *Aviadarts 2014*, με τη συμμετοχή αεροπορικών δυνάμεων από τη Κίνα και τη Λευκορωσία, πλην της οικοδέσποινας Ρωσίας. Δύο κινεζικά αεροσκάφη τύπου Su-30 με τέσσερις πιλότους διαγωνίστηκαν με άλλους πιλότους σε έξι ξεχωριστά σενάρια, τα οποία αποσκοπούσαν στην ανάδειξη των ικανοτήτων των πιλότων επί σεναρίων αεροπορικής αναγνώρισης και πλοήγησης, σε ακροβατικές ασκήσεις ενός αεροσκάφους ή ζεύγους αεροσκαφών καθώς και σε σενάρια επίθεσης κατά επίγειων στόχων. Η κινεζική ΠΑ τελικώς κατέκτησε τη δεύτερη θέση ενώ έκτοτε συμμετέχει σε κάθε διαγωνιστική άσκηση *Aviadarts* που λαμβάνει χώρα στη Ρωσία¹⁴⁸.

Τέλος, σε αυτή την ενότητα θα μπορούσε να αναφερθεί και η αποστολή Κινέζων αξιωματικών σε ακαδημαϊκές και στρατιωτικές σχολές ανά τον κόσμο. Η Κίνα αρέσκεται στην εφαρμογή της συγκεκριμένης μορφής ΑΔ, με αποτέλεσμα δεκάδες αξιωματικών της να φοιτούν σε υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκά ιδρύματα και στρατιωτικές σχολές άλλων χωρών, με σκοπό τόσο την επιμόρφωση τους όσο και τη συλλογή πληροφοριών. Στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας στην ανταλλαγή στρατιωτικών για εκπαίδευση, θα αναφερθεί αντίστροφα και η πρακτική μίας άλλης περιφερειακής δύναμης, της Αυστραλίας, η οποία διαχρονικά προωθεί την πραγματοποίηση τέτοιων δραστηριοτήτων με χώρες όπως η Κίνα, καθώς μέσα από αυτές αλληλεπιδρά το στρατιωτικό προσωπικό και βελτιώνεται το επίπεδο

¹⁴⁶ Ibid., 23-24.

¹⁴⁷ Ibid., 24.

¹⁴⁸ Ibid., 27.

αλληλοκατανόησης σε καίρια ζητήματα όπως η τρομοκρατία, το διεθνές έγκλημα ή άλλα περιφερειακά ζητήματα¹⁴⁹.

Τα στοιχεία που συναφώς έχει δημοσιεύσει ο ΕΑΣ κατά τα έτη 2000, 2006 και 2008, δείχνουν ότι υφίσταται μια διαρκής και σταθερή αύξηση του αριθμού των στρατιωτικών που σπουδάζουν στο εξωτερικό (200 άτομα κατά το χρονικό διάστημα 1999-2000, 900 άτομα από 2007-2008 σε περίπου 30 χώρες). Το γεγονός μάλιστα ότι η Κίνα έχει δεχθεί στο έδαφος της πάνω από 4000 στρατιωτικούς από 130 περίπου χώρες για φοίτηση στα στρατιωτικά της ιδρύματα, καταδεικνύει ότι ο ΕΑΣ διαθέτει ένα εξαιρετικά συνεκτικό στρατιωτικό εκπαιδευτικό σύστημα και πρόγραμμα ανταλλαγής σπουδαστών, το οποίο εξυπηρετεί αποτελεσματικά τους στόχους ΑΔ που θέτει¹⁵⁰. Παραδείγματα τέτοιων προγραμμάτων επισκέψεων άλλων χωρών είναι η συμμετοχή στελεχών του ΕΑΣ σε Σχολές Πολέμου άλλων χωρών συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, οι επισκέψεις σε στρατιωτικές σχολές των ΗΠΑ ή η συνεκπαίδευση Κινέζων και Πορτογάλων πιλότων μαχητικών αεροσκαφών¹⁵¹.

Πέραν της αποστολής στρατιωτικών στο εξωτερικό για εκπαίδευση, η Κίνα δέχεται και η ίδια στρατιωτικούς από άλλες χώρες στις στρατιωτικές σχολές και στα ιδρύματα της. Πρωταρχική θέση στη διαδικασία υποδοχής ξένων σπουδαστών κατέχει η Εθνική Σχολή Άμυνας (National Defense University – NDU). Η διάρκεια φοίτησης στην υπόψη σχολή είναι ενός έτους και περιλαμβάνει αντικείμενα αμυντικών και στρατηγικών σπουδών. Κάτω από τη συγκεκριμένη Σχολή υφίστανται πολλές διακλαδώσεις που συγκεκριμενοποιούν και εξειδικεύουν τη παρεχόμενη εκπαίδευση. Έτσι, κάθε Κλάδος ή υπηρεσία του ΕΑΣ διαθέτει τη δική του Σχολή εκπαίδευσης με σκοπό να παρέχει εξειδικευμένη γνώση επί συγκεκριμένου αντικειμένου στα στελέχη του αλλά και στους ξένους στρατιωτικούς που έρχονται για φοίτηση στη Κίνα¹⁵². Τέλος, θα γίνει μνεία και στην Ακαδημία Στρατιωτικών Επιστημών (Academy of Military Science – AMS). Η συγκεκριμένη Ακαδημία, η οποία είναι απευθείας υπαγόμενη στο ΚΚΚ, αποτελεί ταυτόχρονα και το κέντρο εξαγωγής των στρατιωτικών δογμάτων του ΕΑΣ, γεγονός που καταδεικνύει τη

¹⁴⁹ Baldino and Carr, 144.

¹⁵⁰ Saunders, 38.

¹⁵¹ Ibid., 14.

¹⁵² Ibid., 39.

σοβαρότητα του ρόλου που διαδραματίζει. Είναι το μοναδικό σχολείο που φαίνεται να μην εκπαιδεύει ξένους στρατιωτικούς, αλληλεπιδρά όμως με ξένους στρατούς μέσω αμοιβαίων επισκέψεων από αντίστοιχες αντιπροσωπείες¹⁵³.

5.2.3 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Η συμμετοχή της Κίνας σε διεθνείς οργανισμούς, μέσω των οποίων θα μπορεί να εφαρμόσει τις επιδιώξεις της ΣΔ και της εξωτερικής πολιτικής γενικότερα, συνιστά μια ακόμη πρακτική της συγκεκριμένης χώρας. Γενικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η Κίνα έχει επεκτείνει τις προσπάθειες της για εκτέλεση στρατιωτικών διπλωματικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των μη παραδοσιακών στρατιωτικών επιχειρήσεων καθώς εκτιμάται από τον ΕΑΣ ότι αυτές οι δραστηριότητες συμβάλλουν καθοριστικά στην εξυπηρέτηση των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής και στη διαμόρφωση του επιθυμητού διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας. Η συμμετοχή σε ΕΥΕ μέσω της συμμετοχής της Κίνας στον ΟΗΕ, εξυπηρετεί απόλυτα τους παραπάνω σκοπούς¹⁵⁴.

Η Κίνα, ως βασικό μέλος του ΟΗΕ, έχει συμμετάσχει από το 1990 μέχρι σήμερα σε πολυάριθμες ΕΥΕ. Η πρώτη της μάλιστα αποστολή στρατευμάτων στα πλαίσια του ΟΗΕ έλαβε χώρα τη συγκεκριμένη χρονιά (1990) με την αποστολή πέντε στρατιωτικών παρατηρητών στην επιχείρηση του ΟΗΕ με την ονομασία “*Truce Supervision Organization*”. Περί τα τέλη Σεπτεμβρίου 2014 η Κίνα είχε διαθέσει περίπου 27.000 στρατιώτες συνολικά στις 23 ανά τον κόσμο ΕΥΕ του ΟΗΕ¹⁵⁵ ενώ η χώρα έχει θρηνήσει και την απώλεια 18 ατόμων στα πλαίσια των αποστολών αυτών¹⁵⁶. Καθίσταται εμφανής λοιπόν η διάθεση εξυπηρέτησης στόχων ΣΔ μέσω της συμμετοχής σε αποστολές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ¹⁵⁷.

Σε αυτή τη διαδικασία μάλιστα, η Κίνα διαθέτει τα περισσότερα στρατεύματα από κάθε άλλο μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Ο ΕΑΣ παρέχει διαφόρων τύπων στρατεύματα για τις ανάγκες των Ηνωμένων Εθνών σε ένα ευρύ πλαίσιο που κυμαίνεται από διάθεση ιατρικών μονάδων ή μονάδων Μηχανικού,

¹⁵³ Ibid., 39-40.

¹⁵⁴ Ibid., 40.

¹⁵⁵ Zhang Tao, “China Sends First Infantry Battalion for UN Peacekeeping,” Xinhua, December 22, 2014, http://english.chinamil.com.cn/news-channels/2014-12/22/content_6280182.htm

¹⁵⁶ Saunders, 40-41.

¹⁵⁷ P. K. Singh, “China’s Military Diplomacy: Investigating PLA’s participation in UN peacekeeping operations”, *Strategic Analysis*, 35 (2011): 793-801.

μέχρι μονάδες Πεζικού όπως αυτές που αναπτύχθηκαν στην περιοχή του νότιου Σουδάν το 2014. Αναμφισβήτητα για τη Κίνα, η συμμετοχή σε επιχειρήσεις μέσω του ΟΗΕ αποτελεί μια πάγια επιδίωξη και ταυτόχρονα ένα σημαντικό μέσο άσκησης ΣΔ. Ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζεται η συμμετοχή σε αυτές τις αποστολές είναι και η ίδρυση αντίστοιχου κέντρου εκπαίδευσης (Peacekeeping Training Center) πλησίον του Πεκίνου, που έχει ως αντικείμενο τη προετοιμασία τμημάτων που θα συμμετάσχουν σε επιχειρήσεις του ΟΗΕ, όπου διεξάγεται μεγάλης κλίμακας εκπαίδευση σε αντικείμενα στρατιωτικών, μη πολεμικών, επιχειρήσεων MOOTW. Το συγκεκριμένο κέντρο εκπαίδευσης έχει δημιουργηθεί με προδιαγραφές προετοιμασίας και διάθεσης μέχρι και 8000 στρατιωτών για μια επιχείρηση υποστήριξης ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών¹⁵⁸.

Απόρροια της δράσης του ΕΑΣ στα πλαίσια του ΟΗΕ θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι και η αλληλεπίδραση με άλλες χώρες μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων προ της ανάπτυξης τμημάτων σε ΕΥΕ. Η Κίνα λοιπόν έχει αναπτύξει μια πρωτοβουλία συνεκπαίδευσης με άλλα τμήματα που θα αναπτυχθούν στο εξωτερικό ή εκπαίδευσης ανάλογων τμημάτων στο εσωτερικό της χώρας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της παροχής εκπαίδευσης τον Ιούνιο του 2014 στο παραπάνω κέντρο εκπαίδευσης ειρηνευτικών αποστολών, σε 33 εκπαιδευόμενους από 18 χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ινδίας, του Πακιστάν, της Μαλαισίας, της Νότιας Κορέας και άλλων ασιατικών χωρών¹⁵⁹. Η βαρύτητα λοιπόν που δείχνει ο ΕΑΣ στη συμμετοχή δυνάμεων του σε ΕΥΕ του ΟΗΕ είναι εμφανής και δείχνει το τρόπο με τον οποίο εξυπηρετούνται σκοποί της ΣΔ μέσω της συμμετοχής σε μεγάλης εμβέλειας διεθνείς οργανισμούς.

5.2.4 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ ΜΕ ΞΕΝΟΥΣ ΗΓΕΤΕΣ

Η πραγματοποίηση συναντήσεων με ξένους ηγέτες συγκαταλέγεται επίσης στις πρακτικές άσκησης ΑΔ (καθόσον αυτές αφορούν τους ηγέτες άλλων χωρών και όχι απλούς αντιπροσώπους) από τη Κίνα. Αυτές οι συναντήσεις πραγματοποιούνται μεταξύ ανώτατων Αξιωματικών του ΕΑΣ και παραγόντων των Υπουργείων Άμυνας ξένων χωρών αλλά και με πολιτικούς ηγέτες χωρών, όχι μόνο εντός Κίνας αλλά και

¹⁵⁸ Saunders, 3.

¹⁵⁹ Ibid., 41.

στο εξωτερικό. Ο σκοπός της πραγματοποίησης τέτοιων συναντήσεων αποσκοπεί τόσο στη διαμόρφωση φιλικών σχέσεων με άλλες χώρες αλλά και στη γενικότερη προσπάθεια της Κίνας να διασφαλίσει ένα ευνοϊκό για αυτή περιβάλλον ασφαλείας.

Οι ηγέτες του ΕΑΣ αφιερώνουν τεράστιο χρόνο στη πραγματοποίηση επισκέψεων με άλλους ηγέτες, γεγονός που καταδεικνύει πόσο σημαντική θέση κατέχει η συγκεκριμένη τακτική στην άσκηση ΑΔ από τη Κίνα. Ο σημαντικότερος παράγοντας που ασκεί τη συγκεκριμένη δραστηριότητα περισσότερο από κάθε άλλον, είναι ο Υπουργός Άμυνας της χώρας. Αυτός είναι που αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας τις περισσότερες συναντήσεις που προγραμματίζει η χώρα, ενώ έπονται σε συχνότητα πραγματοποίησης συναντήσεων οι Αρχηγοί των Γενικών Επιτελείων και λοιποί ανώτατοι αξιωματικοί του ΕΑΣ¹⁶⁰.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν δει το φως της δημοσιότητας, ο αριθμός των συναντήσεων-επισκέψεων που έχουν πραγματοποιήσει τα ηγετικά στελέχη του ΕΑΣ δείχνουν ότι υπάρχει αυξητική τάση για το χρονικό διάστημα από το 2003 έως το 2010. Συγκεκριμένα, το 2003 έγιναν 121 συναντήσεις ενώ το 2010 σημειώθηκε ο μέγιστος αριθμός των 202 συναντήσεων και ακολούθως σημειώθηκε μια κάμψη της συγκεκριμένης πρακτικής, με αποτέλεσμα το 2016 αυτές να ανέλθουν στις 131. Από την ανάλυση του αριθμού των συναντήσεων των ηγετών του ΕΑΣ, κατά έτος, προκύπτουν ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα, όπως αναλύεται παρακάτω.

Ένα από αυτά είναι το γεγονός ότι το σχέδιο πραγματοποίησης συναντήσεων και σύναψης συμμαχιών που εκπονεύεται από τις κινεζικές αρχές, δύσκολα μπορεί να ακολουθηθεί εντός του χρονικού ορίζοντα μιας πενταετίας. Και αυτό συμβαίνει διότι από το 1970, το κινεζικό Κοινοβούλιο εκλέγεται ανά πενταετία, γεγονός που επιφέρει αλλαγή τόσο στη χάραξη της πολιτικής και στρατιωτικής πολιτικής της χώρας όσο και στους αντίστοιχους ηγέτες. Οι παλαιότεροι ηγέτες αποστρατεύονται και οι νεότεροι τους αντικαθιστούν στα καθήκοντα τους. Για παράδειγμα, συμπεραίνεται ότι η ηγεσία του ΕΑΣ που εξελέγη στα τέλη του 2002, 2007 και 2012, ξεκίνησε την εκτέλεση συναντήσεων και αλληλεπίδρασης με ξένους ηγέτες η οποία κορυφώθηκε περί το τρίτο έτος της θητείας τους (δηλαδή στα έτη 2005, 2010 και 2015 αντίστοιχα). Στα έτη όμως όπου επίκειται η αλλαγή των μελών του Κοινοβουλίου διαφαίνεται ότι

¹⁶⁰ Ibid., 16.

υλοποιείται μια προσπάθεια, από την ηγεσία του ΕΑΣ, ελιγμών πολιτικού χαρακτήρα που αποσκοπούν φυσικά στη διατήρηση των αξιωμάτων που κατέχουν ή ακόμα και στη προαγωγή τους. Αυτό έχει ως συνέπεια να παράγεται πολύ μικρότερο ενδιαφέρον σχετικά με τη πραγματοποίηση ταξιδιών και συναντήσεων στο εξωτερικό με αντίστοιχους ηγέτες αφού το ενδιαφέρον τους περιορίζεται στο εσωτερικό και συγκεκριμένα στην επικείμενη εκλογική αναμέτρηση. Μια μερική εξαίρεση στη παραπάνω διαπίστωση αποτελεί το έτος 2007 όπου παρά τη γενικότερη αλλαγή στη πολιτική ηγεσία, η διατήρηση σημαντικών πολιτικών προσωπικοτήτων στην εξουσία όπως ο γενικός γραμματέας του ΚΚΚ ή οι δύο γραμματείς της ΚΣΕ, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη μη αναθεώρηση των στόχων και του προγράμματος ΑΔ της χώρας που προηγουμένως είχε χαραχθεί¹⁶¹.

Ένα δεύτερο συμπέρασμα που εξάγεται είναι το γεγονός ότι μετά από μια κορύφωση στη πραγματοποίηση συναντήσεων των ηγετών του ΕΑΣ με ξένους ηγέτες που παρατηρήθηκε κατά το 2010, σημειώθηκε μια πτώση κατά τα επόμενα δύο χρόνια (2011 και 2012). Ενώ κατά το διάστημα από 2003 έως 2010 παρατηρείται μια σταθερή αύξηση του ποσοστού συναντήσεων – επισκέψεων, από το 2011 η πτώση του αντίστοιχου ποσοστού είναι ραγδαία. Αυτό εξηγείται από την εφαρμογή εκ μέρους της νεοεκλεγείσας, το 2010, πολιτικής ηγεσίας του Κίνας ενός νέου προγράμματος ΣΔ, καταρτισθέντος από πολύ χαμηλότερη βάση σε σχέση με αυτό που εφαρμοζόταν έως τότε. Πιθανολογείται δε ότι η κατακόρυφη πτώση του ποσοστού συναντήσεων οφείλεται και στην εκστρατεία καταπολέμησης της διαφθοράς εντός των τάξεων του ΕΑΣ και στη προσπάθεια δραστηρικής μείωσης της αλληλεπίδρασης με ξένους ηγέτες. Αντιθέτως, τα έτη 2015 και 2016 οι κινέζοι Αξιωματικοί είχαν περισσότερες συναντήσεις στο εξωτερικό, προσπαθώντας πιθανώς να καλύψουν το χαμένο “διπλωματικό” έδαφος των προηγούμενων ετών¹⁶².

Ένα ακόμη συμπέρασμα είναι γεγονός επίσης ότι το διπλωματικό πρωτόκολλο επιτάσσει ανταποδοτικότητα: αν μία χώρα επιθυμεί να στείλει έναν διπλωμάτη ή ηγέτη σε μία άλλη χώρα, είναι υποχρεωμένη να περιμένει την ανταπόδοση της επίσκεψης του αντίστοιχου διπλωμάτη ή ηγέτη της χώρας αυτής στο δικό της

¹⁶¹ Ibid., 18-19.

¹⁶² Ibid., 19-21.

έδαφος. Η βιβλιογραφία δείχνει ότι η προαναφερθείσα μείωση των συναντήσεων των ηγετών του ΕΑΣ με ξένους ηγέτες μετά το 2010 οφείλεται μερικώς και στο γεγονός ότι εκείνη τη περίοδο η Κίνα υποδέχθηκε στο έδαφος της αρκετούς ξένους ηγέτες, με αποτέλεσμα να μειωθεί ο αριθμός και η διάρκεια των υπερατλαντικών ταξιδιών του ΕΑΣ στο εξωτερικό. Πέρα από την εκστρατεία μείωσης της διαφθοράς στην οποία επιδόθηκε ο ΕΑΣ εκείνη τη περίοδο, υφίσταται και μία ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος που δεν πρέπει να αγνοηθεί: η πραγματοποίηση πολλών επισκέψεων στο εσωτερικό της Κίνας αντανάκλα και στην αύξηση του στρατηγικού της βάρους σε διεθνές επίπεδο, υπό την έννοια ότι όλο και περισσότερες χώρες εμφανίζονται πρόθυμες ακόμα και να σπάσουν το διπλωματικό πρωτόκολλο και να συναντήσουν ηγετικές φυσιογνωμίες της Κίνας, χωρίς να υφίσταται η έννοια της ανταποδοτικότητας στις συναντήσεις αυτές¹⁶³.

Επιπρόσθετο συμπέρασμα που εξάγεται είναι το γεγονός ότι εντός του έτους, ακολουθείται συγκεκριμένη τακτική σχετικά με την εκτέλεση ταξιδιών ή συναντήσεων. Διαφαίνεται δηλαδή ότι το συντριπτικό ποσοστό εκτέλεσης ταξιδιών και συναντήσεων σε ξένο έδαφος γίνεται κατά τους μήνες Μάιο και Σεπτέμβριο ενώ αυτό πέφτει δραματικά κατά τους μήνες από Ιανουάριο έως και Μάρτιο λόγω των εορτών της κινεζικής Πρωτοχρονιάς καθώς επίσης και τον Οκτώβριο, λόγω εορτασμού της εθνικής ημέρας του ΚΚΚ. Η δε υποδοχή ηγετών και πραγματοποίηση συναντήσεων εντός του εσωτερικού της Κίνας λαμβάνει χώρα κυρίως κατά τους μήνες Απρίλιο και Νοέμβριο λόγω των παραπάνω περιορισμών, ενώ σημαντικό ρόλο στις ημερομηνίες διεξαγωγής συναντήσεων διαδραματίζουν και οι χειμερινοί μήνες στους οποίους αποφεύγονται γενικότερα τέτοιου είδους δραστηριότητες¹⁶⁴.

5.2.5 ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΚΙΝΑ

Όπως προαναφέρθηκε, η αμυντική συνεργασία μεταξύ των χωρών και η παροχή – πώληση αμυντικού/στρατιωτικού υλικού από μια χώρα σε μία άλλη, συνιστά μία εκ των πιο σημαντικών πρακτικών της ΑΔ. Η Κίνα, προσηλωμένη στην προσπάθεια εφαρμογής όλων των σύγχρονων πρακτικών ΑΔ/ΣΔ, εμφανίζεται στη σύγχρονη εποχή να διαδραματίζει εξαιρετικά ενεργό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση.

¹⁶³ Ibid., 21.

¹⁶⁴ Ibid., 21-22.

Η ανάπτυξη σύγχρονης αμυντικής τεχνολογίας αποτελεί για τη Κίνα λοιπόν ένα σημαντικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής και άσκησης ΑΔ. Παρέχει σε αυτή πρόσφορο έδαφος ώστε να εφαρμόσει μια εκτενή διαδικασία πώλησης όπλων και να ενισχύσει έτσι τα συμφέροντα και τους γεωστρατηγικούς της στόχους. Από παράδειγμα της παραπάνω τακτικής είναι η πώληση όπλων και η ανάπτυξη αμυντικής συνεργασίας με τις χώρες που συνορεύουν με την Ινδία, αποσκοπώντας κατά αυτό τον τρόπο στη μείωση της επιρροής της τελευταίας στην ευρύτερη περιοχή¹⁶⁵.

Η Κίνα έγινε γνωστή ως χώρα που εξάγει στρατιωτικό υλικό, το 1984, με την πώληση των πυραύλων Silkworm στο Ιράν, γεγονός που προκάλεσε την έντονη κριτική από την πλευρά των ΗΠΑ. Αργότερα, η Κίνα επέκτεινε την εξαγωγική δραστηριότητα και συνεργασία σε θέματα εξοπλισμών με άλλες χώρες-στόχους, όπως η Ταϊλάνδη, η Μιανμάρ, το Πακιστάν, το Ιράν, το Ιράκ (προ πολέμων), η Συρία και το Σουδάν. Χαρακτηρίστηκε μάλιστα από άλλες χώρες ως ύποπτη για μεταφορά τεχνογνωσίας για κατασκευή βαλλιστικών πυραύλων στο Πακιστάν, στη Βόρεια Κορέα και τη Συρία. Πέρα από τη δημιουργία φιλικών σχέσεων με χώρες τις οποίες είχε αναπτύξει αμυντική συνεργασία και αγοραπωλησία αμυντικού υλικού, η Κίνα στοχεύει και σε ένα εξαιρετικά σημαντικό πολιτικό στόχο που αναφέρθηκε παραπάνω: την μείωση της επιρροής της Ινδίας μέσω της ενίσχυσης έτερων χωρών όπως για παράδειγμα το Πακιστάν, επιτυγχάνοντας κατά αυτό τον τρόπο τη στρατιωτική ισορροπία στη περιοχή αλλά και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα. Οι οικονομικοί περιορισμοί που αργότερα επεβλήθησαν είχαν ως συνέπεια τη συρρίκνωση του ποσοστού των εξαγωγών της Κίνας, με αποτέλεσμα αυτές να περιορίζονται σήμερα στις πωλήσεις στρατιωτικού υλικού σε χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Προφανής στόχος της Κίνας μέσω της πώλησης υλικού στις παραπάνω χώρες οι οποίες υπολογίζονται στις είκοσι συνολικά, είναι η προσπάθεια να εμποδιστεί μια ενδεχόμενη αμυντική συνεργασία των χωρών αυτών με τις ΗΠΑ ή με άλλες δυτικές χώρες, καθώς και η διατήρηση της δικής της επιρροής σε αυτές¹⁶⁶. Θα μπορούσε να αναφερθεί για

¹⁶⁵ S. B. Sachar, "Military diplomacy through arms transfers: A case study of China", *Taylor and Francis institution, Strategic Analysis* 28, (2008), https://tandfonline.com/doi/abs/10.180/0970016040850134?journalCode=r_san20

¹⁶⁶ Matsuda, 17-20.

παράδειγμα η σύναψη συμφωνίας με τις Φιλιππίνες το 2005, για πώληση αμυντικού υλικού αξίας 160 εκατομμυρίων γιεν, μέσω της οποίας η Κίνα στόχευσε στην αύξηση της επιρροής της σε μία χώρα προσκείμενη και εξαιρετικά φιλική προς τις ΗΠΑ¹⁶⁷.

Η δε Ινδία μαζί με την Ιαπωνία αποτελούν δύο χώρες για τις οποίες η Κίνα διαμορφώνει συγκεκριμένα και διαχρονικά προγράμματα ΑΔ/ΣΔ. Προφανής στόχος αυτών είναι η αποδυνάμωση των σχέσεων των δύο χωρών με τις ΗΠΑ και αντίστοιχα η βελτίωση των σχέσεων τους με την Κίνα. Και με τις δύο χώρες, η Κίνα επιδιώκει την εφαρμογή διαφόρων πρακτικών ΑΔ/ΣΔ όπως η πραγματοποίηση επισκέψεων σε επίπεδο Υπουργών ή Υφυπουργών Άμυνας των χωρών ή και απλών στρατιωτικών αντιπροσώπων, οι εκατέρωθεν επισκέψεις ναυτικών μονάδων ή ακόμη και η εκτέλεση κοινών ασκήσεων¹⁶⁸. Παρά το γεγονός ότι κατά το παρελθόν υπήρξαν ένοπλες συγκρούσεις με την Ινδία, η επιθυμία της Κίνας και των μεγάλων δυνάμεων γενικότερα για διαμόρφωση κλίματος ασφάλειας και η προσπάθεια ανάδειξης τους ως περιφερειακές αλλά και παγκόσμιες υπερδυνάμεις, τις έχουν οδηγήσει στην εξάλειψη αγκυλώσεων και τυχόν ιστορικών διαφωνιών του παρελθόντος και τις ωθούν στην ανάληψη διαφόρων πρακτικών αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας.

5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Καθίσταται εμφανές ότι η Κίνα έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό την έννοια της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας και εφαρμόζει πολυεπίπεδα προγράμματα που αποσκοπούν στους στόχους που θέτει η συγκεκριμένη χώρα. Σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζει σαφώς και ο ΕΑΣ, ο οποίος εμφανίζεται στενά συνδεδεμένος με το ΚΚΚ και αποτελεί ουσιαστικά εργαλείο εξυπηρέτησης των στόχων εξωτερικής πολιτικής.

Η Κίνα, έχοντας σαφώς αναπτύξει σημαντικά προγράμματα ΑΔ/ΣΔ, εφαρμόζει σχεδόν όλες τις πρακτικές άσκησης αντίστοιχης διπλωματίας που δύναται μια χώρα να υιοθετήσει. Η εξωτερική πολιτική της χώρας, συνδεδεμένη με τις στρατιωτικές δυνατότητες της, έχει αντιληφθεί ότι μέσω των συγκεκριμένων μορφών διπλωματίας

¹⁶⁷ Ibid., 28.

¹⁶⁸ Ibid., 31-34.

μπορεί να ασκηθεί επιρροή σε υπόλοιπες χώρες του διεθνούς συστήματος και να εξασφαλισθεί μια ιδιαίτερα σημαντική πηγή ήπιας ισχύος. Έτσι, η συνεχώς αυξανόμενη συμμετοχή της χώρας σε επιχειρήσεις διατήρησης της ασφάλειας και καταπολέμησης της τρομοκρατίας, σε στρατιωτικές ασκήσεις και σε στρατιωτικά προγράμματα αμοιβαίων ανταλλαγών συμβάλλει καθοριστικά στην εκμάθηση νέων τακτικών και τεχνικών από τον ΕΑΣ. Εξίσου όμως σημαντική είναι η επιρροή που ασκείται στις υπόλοιπες χώρες και η εξωτερίκευση των δυνατοτήτων και της τεχνολογίας των οπλικών συστημάτων που διαθέτει ο ΕΑΣ¹⁶⁹.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στα πλαίσια της ΑΔ/ΣΔ της χώρας, οικοδομούνται συνεργασίες με άλλες χώρες οι οποίες κατηγοριοποιούνται σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Οι επαφές λοιπόν με χώρες οι οποίες προσεγγίστηκαν από τη Κίνα περί τα μέσα της δεκαετίας του 1990, υπό τη προεδρία του Jiang Zemin και οι οποίες αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Hu Zintao, διακρίνονται αρχικά σε χώρες με τις οποίες υφίσταται «*συνεργασία*» και σε χώρες με «*φιλικές σχέσεις*». Ο δεύτερος διαχωρισμός διακρίνει τους συνεργάτες της χώρας σε «*στρατηγικούς*» και σε «*φιλικούς*» ενώ ο τρίτος διαχωρισμός διακρίνει τις διακρατικές σχέσεις της χώρας σε «*ολιστικές*» και «*συνεργατικές*». Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι η χώρα θέτει σαφείς στόχους εξωτερικής πολιτικής και ιεραρχεί τις διακρατικές σχέσεις και επαφές που δημιουργεί αναλόγως του τρόπου που οι σχέσεις αυτές εξυπηρετούν τα συμφέροντα της¹⁷⁰.

Σχετικά με τη γεωγραφική ανάλυση των στόχων της ΑΔ/ΣΔ της Κίνας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτή εμφανίζεται προσανατολισμένη κυρίως προς τη κατεύθυνση του επηρεασμού των μεγάλων δυνάμεων. Ως εκ τούτου, οι ΗΠΑ και η Ρωσία είναι οι χώρες εκείνες που αποτελούν τους δύο μεγαλύτερους διπλωματικούς εταίρους της Κίνας. Αυτές οι δύο υπερδυνάμεις εμφανίζονται να έχουν αναπτύξει συνεργασία σε ένα ευρύ πεδίο στρατιωτικών δραστηριοτήτων με τη Κίνα. Αν και η χώρα, μέσω εκπροσώπων της, δηλώνει ότι αποτελεί προτεραιότητα της η αλληλεπίδραση με στρατούς μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών, εντούτοις καμία

¹⁶⁹ Saunders, 58.

¹⁷⁰ Ibid., 54.

ευρωπαϊκή χώρα δεν συγκαταλέγεται στους δέκα κορυφαίους συνεργάτες του κινεζικού στρατού¹⁷¹.

Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία και τις σχετικές αναλύσεις που έχουν λάβει χώρα για την κινεζική ΑΔ/ΣΔ κατά το χρονικό διάστημα από 2003 έως 2016, ενώ η χώρα έχει εντείνει τη προσπάθεια εφαρμογής τους με το πέρασμα των ετών, η επιρροή που έχει ασκηθεί σε ξένες χώρες δεν είναι αναλόγως αυξανόμενη. Σε πολλές περιπτώσεις, η εφαρμογή ΑΔ/ΣΔ έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της αλληλεπίδρασης με συγκεκριμένη χώρα, όχι όμως και τη γενικότερη αύξηση της διπλωματικής επιρροής της χώρας¹⁷².

¹⁷¹ Ibid., 45.

¹⁷² Ibid., 61.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° : ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι σήμερα ότι οι ΕΔ των κρατών δεν έχουν μόνο ως κύρια αποστολή την εθνική άμυνα και την ασφάλεια τους, που εστιαζόταν στην υπεράσπιση της εδαφικής ακεραιότητας. Η έννοια της άμυνας στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον έχει υποχωρήσει έναντι της έννοιας της ασφάλειας, ενώ δεν επιδέχεται αμφισβήτησης το γεγονός ότι η ασφάλεια έχει διευρυνθεί κατά πολύ ώστε να εμπεριέχει όχι μόνο τη στρατιωτική ασφάλεια ενός κράτους ή μιας συμμαχίας, αλλά και τη διεθνή ασφάλεια.

Υπό το πρίσμα των εξελίξεων αυτών, ο ρόλος της αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός. Τα κράτη, είτε με μονομερείς ενέργειες και επιδιώξεις είτε μέσω πολυμερών περιφερειακών στρατιωτικών συνεργασιών, προσπαθούν να διαμορφώσουν τις συνθήκες καταπολέμησης των σύγχρονων απειλών και να ασκήσουν επιρροή προς τα υπόλοιπα κράτη. Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή θα διαδραματίσουν οι δύο αυτές μορφές διπλωματίας, οι οποίες συνεχώς αναπτύσσονται και μετεξελίσσονται.

Στο ερώτημα περί της διαφοράς που υφίσταται μεταξύ αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας, η ερμηνεία που πιο ορθά θα μπορούσε να δοθεί, συνίσταται στο γεγονός ότι η ΑΔ αποτελεί τη φυσική έκφραση της στρατιωτικής ισχύος και τμήμα της εθνικής ισχύος μίας χώρας, η οποία αναλαμβάνεται με πρωτοβουλίες σε επίπεδο Υπουργείου Άμυνας ή μέσω των δομών/ιδρυμάτων που υπάγονται στο μηχανισμό του, ενώ η ΣΔ είναι οι ενέργειες μιας χώρας που στοχεύουν στην ενίσχυση της στρατιωτικής της ισχύος, μέσω της υποστήριξης διπλωματικών πρωτοβουλιών και ενεργειών εντός μιας συμμαχίας.

Η αμυντική και στρατιωτική διπλωματία λειτουργούν πλέον ως αυξητικοί παράγοντες στην εξωτερική πολιτική των κρατών και της εκπροσώπησης των εθνικών τους θέσεων. Τα δε όρια τους, σε δημοκρατικά καθεστάτα, καθορίζονται από τη πολιτική εξουσία και ως εκ τούτου οι στρατιωτικοί αντιπρόσωποι δεν ασκούν άμεσα διπλωματία, αλλά υλοποιούν πολιτικές αποφάσεις.

Δεν είναι τυχαία η σύγχρονη αντίληψη ότι οι Αξιωματικοί των ΕΔ παύουν πλέον να έχουν αποκλειστικά τον παραδοσιακό τους ρόλο που εστιάζεται στη γνώση

αυστηρώς στρατιωτικών θεμάτων. Οι στρατιωτικοί αντιμετωπίζονται πλέον, μέσω της ΑΔ/ΣΔ, ως επιμέρους φορείς άσκησης εθνικής πολιτικής και επίτευξης στόχων εξωτερικής πολιτικής. Στην ίδια ακριβώς θέση βρίσκεται και η εκάστοτε πολιτική ηγεσία των Υπουργείων Άμυνας των χωρών, η οποία έχει μετατραπεί κατά κάποιο τρόπο σε διπλωματικό σώμα, ασκώντας τη συγκεκριμένη μορφή διπλωματίας μέσω της ισχύος των ΕΔ που εκπροσωπούν. Θα μπορούσαμε να πούμε τελικώς ότι ουσιαστικά οι δύο μορφές διπλωματίας αποτελούν τη γέφυρα μεταξύ της παραδοσιακής διπλωματίας και της στρατιωτικής ισχύος.

Στο σύγχρονο ασαφές και συνεχώς εξελισσόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον, οι μορφές αυτές διπλωματίας προβάλλουν ως δύο εκ των σημαντικότερων «μοχλών» προώθησης εθνικών συμφερόντων και ρύθμισης θεμάτων ασφαλείας. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση του κύρους των κρατών που την ασκούν και στη διαμόρφωση εναλλακτικών πολιτικών σύγκλισης και συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω είτε διμερών και πολυμερών σχέσεων είτε διεθνών οργανισμών ασφαλείας. Στη σύγχρονη εποχή όπου κυρίαρχο φαινόμενο είναι και η παγκοσμιοποίηση, η προσφυγή στη συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ασφαλείας και η άσκηση ΑΔ/ΣΔ κρίνεται ως επιβεβλημένη. Δύναται να αποτελέσει ένα σημαντικό “πολλαπλασιαστή ισχύος” που θα προσδώσει νέα διάσταση στις αποστολές και τα έργα των ΕΔ. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ενώ οι δύο μορφές διπλωματίας εμφανίζονται πλέον ως σημαντικοί μοχλοί περιορισμού των εντάσεων και διαμόρφωσης ενός περιβάλλοντος ασφαλείας, εντούτοις δεν διαφαίνεται σαφώς να έχει σημειωθεί σημαντική μείωση της επικρατούσας έντασης και κλίματος ανταγωνισμού που προκύπτει από τις ηγεμονικές τάσεις των δύο υπερδυνάμεων της σύγχρονης εποχής, των ΗΠΑ και της Κίνας. Όπως κάθε μορφή διπλωματίας, έτσι και η ΑΔ/ΣΔ, παραμένουν ευάλωτες και τρωτές ως προς τις, ανταγωνιστικού χαρακτήρα, στρατηγικές των χωρών που τις ασκούν, τις γεωστρατηγικές μεταβολές καθώς και στις ενδεχόμενες οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές που πιθανώς λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό αυτών¹⁷³.

Φαίνεται ότι αρχίζει να γίνεται πλήρως κατανοητό από τη παγκόσμια κοινότητα ότι οι πόλεμοι σήμερα, πριν δοθούν και αν δοθούν τελικώς, δίνονται σε

¹⁷³ Baldino and Carr, 152-153.

περιβάλλοντα που κάθε άλλο παρά πολεμικά είναι. Η πλήρης γνώση των εθνικών θεμάτων και επιδιώξεων αλλά και των όρων που διέπουν τη διπλωματία καθώς και την ορθή χρήση τους, αποδεικνύεται συνεχώς ότι αποτελεί το πιο χρήσιμο, αποτελεσματικό και ταυτόχρονα αναίμακτο όπλο για τις σύγχρονες διπλωματικές – στρατιωτικές συγκρούσεις. Είναι σημαντικό να παραμείνει στη σκέψη όλων ότι ο κύριος στόχος της άσκησης αμυντικής και στρατιωτικής διπλωματίας από μια χώρα είναι η, κατά ήπιο τρόπο, πολυεπίπεδη επιρροή των άλλων χωρών και η εμφύτευση στο συνειδητό και υποσυνείδητο τους της αποφασιστικότητας για επίδειξη σκληρής ισχύος.

Τέλος, για την κατάδειξη του βαθμού σύνδεσης μεταξύ των εννοιών της άμυνας και της διπλωματίας, παρατίθεται η ακόλουθη φράση που διατυπώθηκε σχεδόν 60 χρόνια πριν:

“Diplomacy and defense are not substitutes for one another. Either alone would fail”.

— John F. Kennedy, 16 Νοεμβρίου 1961

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arad, Shimon. "Trump's Arms Export Policy: Debunking Key Assumptions", *War on the Rocks*, (2018), <https://warontherocks.com/2018/09/trumps-arms-exports-policy-debunking-key-assumptions/> (πρόσβαση: Νοέμβριος 11, 2018).
- Baldino, Daniel and Carr, Andrew. "Defense diplomacy and the Australian defense force: Smokescreen or strategy?" *Australian Journal of International Affairs*, 70(2), (2016): 139 -158.
- Bellou, Fotini. "The internal Impact and external influence of the Greek financial Crisis", in *The internal Impact and External Influence of the Greek Financial Crisis*, ed. J. Marangos, (Chapter 7, DOI 10/2017), 101-123.
- Blannin, Patrick. "Defense Diplomacy in the Long War", in *Brill Research Perspection in Diplomacy and Foreign Policy*, Brill, Ιουλ 2107. https://brill.com/view/journals/rpdf/2/1_2/article_p1_1.xml
- Brookings Institution. "India's Military Diplomacy: taking the leap". Brookings institution, Washington, <https://www.brookings.edu/opinions/indias-military-diplomacy-taking-the-leap/> (πρόσβαση: Νοέμβριος 10, 2018)
- Cable, J. *Gunboat Diplomacy 1919-1991* (London: Macmillan, International Institute for Security Studies, 1994).
- Cai, P. "ASEAN's defense diplomacy and China's military diplomacy." *Asia policy*, 22 (2016): 89-95.
- Caverley, Jonathan. "America's Arms Sales Policy: Security Abroad, Not Jobs at Home", *War on the Rocks*, (2018), <https://warontherocks.com/2018/04/americas-arms-sales-policy-security-abroad-not-jobs-at-home/> (πρόσβαση: Νοέμβριος 18, 2018).
- Cheyre, Juan Emilio, "Defense Diplomacy" in *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, edited by Andrew Cooper, Jeorge Heine and Ramesh Thakur, 369-382, Oxford: Oxford University Press, 2013.

Center of Excellence in Disaster Management and Humanitarian Assistance.
<https://www.coe-dmha.org/faqs.htm> (πρόσβαση: Σεπτέμβριος 10, 2018).

Cottey, Andrew, and Foster, Antony. "Reshaping Defense Diplomacy: New Roles for Military cooperation and Assistance", *Adelphi Papers* 365 (2004):1-84.

DoD (Department of Defence), *The National Defense Strategy of the USA. Paper*, Washington D.C: US Government printing Office, 2005.

DOD (Department of Defence), *Defending Australia in the 21st Century. Force 2030*, Canberra: Commonwealth of Australia, 2009.

DOD (Department of Defence), *Defence White Paper 2013: Defending Australia and its National Interests*, Canberra: Commonwealth of Australia, 2013.

DOD (Department of Defence), *Pacific Partnership Delivers on Promises, Press Release*, Canberra: Commonwealth of Australia, 2014

Du Plessis, Adoine. "Defence Diplomacy: conceptual and practical dimensions with specific reference to South Africa", *Strategic Review for Southern Africa*, 2008.

Geneva Centre, "Defence Attachés. DCAF Backgrounder." Presented at the Geneva centre for the Democratic control of the Armed Forces, Geneva, 2007.

Gray, Colin, *Modern Strategy*. Oxford: Oxford University Press, 1999.

Ηλιόπουλος, Ηλίας. «Εθνικό Συμφέρον και Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας - Θεμελιώδεις έννοιες στο σύγχρονο περιβάλλον.» *Σχολή Εθνικής Άμυνας*. Αθήνα, 2012.

—. «Πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις και Αμυντική Διπλωματία (Θεωρητική, συγκριτική και θεσμική ανάλυση)» *Θέματα Πολιτικής και Άμυνας*, 20, Σεπτέμβριος 2004.

Kleiner, J. *Diplomatic Practice, Between Tradition and Innovation*, *World Scientific Publishing*, Singapore, (2010).

Mahanty, Daniel. "If we're going to export more US Arms, let's do it smarter", *Defence One*, (2018), <https://www.defenseone.com/ideas/2018/if-were-going-to-export-more-us-arms-letd-do-it-smarter/145644>.

Matsuda, Yasuhiro. "An Essay on China's Military Diplomacy: Examination of Intentions in Foreign Strategies". http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/bulletin_e2006_2_Matsuda.pdf

McLeary, Paul. "US Army Sales Overseas Skyrocketed 33% in 2018", *Breaking Defense*, (2018), <https://breakingdefense.com/2018/10/us-arms-sales-overseas-skyrocketed-33-in-2018/> (πρόσβαση: Νοέμβριος 18, 2018).

Ministerio de Defensa, "Defence Diplomacy Plan", Spain, Jan 2012. <http://publicacionesoficiales.boe.es> (πρόσβαση: Σεπτέμβριος 10, 2018).

Muthanna, K. "Military Diplomacy, Perspectives", *Journal of Defense Studies* (2011): 1-15.

NATO, *Functions and missions: Past and present*. https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_52060.htm (NATO n.d.) (πρόσβαση: 04 Ιουλ 2018).

NATO, Public Diplomacy Division - Distribution Unit, "Ασφάλεια Μέσω Σύμπραξης", 2005. <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-gr.pdf> (πρόσβαση: Αύγουστος 12, 2018).

New Challenges to Defense Diplomacy, *Strategic Survey*, 100 (1), (1999): 38-53.

Ντόκος, Θάνος. «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002.

—. "Ο ρόλος της ήπιας ισχύος στη διπλωματία" <http://www.kathimerini.gr/879862/opinion/epikairothta/politikh/o-rol-os-ths-hpi-as-isxy-os-sth-diplwmatia> (πρόσβαση: 04 Ιουλ 2018).

Nye, Joseph. *Ήπια ισχύς, Το μέσο επιτυχίας στη παγκόσμια πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005.

Πανδής, Στέφανος. *Αμυντική Διπλωματία και Εξωτερική Πολιτική*, (εργασία που παρουσιάστηκε στη Σχολή Εθνικής Άμυνας, Αθήνα, 2012).

Pajtinka, Erik. "Military Diplomacy and Its Present Functions", *Security dimensions, International & National Studies*. <https://www.researchgate.net/publication/315475293> (πρόσβαση: Αύγουστος 19, 2018).

Paret, Peter. *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*, Princeton: Princeton University Press, 1986.

Perlez, Jane. "U.S. Naval Ties with China Advance, Symbolically," *New York Times*, July 20, 2014.

Ραγιές, Ιωάννης. *Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία σε πολυεθνικές στρατιωτικές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη, 2014.

Rolfe, Jim, "Regional Defence Diplomacy: What is it and what are its limits?" In CSS Strategic Background Paper 21/2015, Wellington, New Zealand: Centre for Strategic Studies, Jan 2015.

Roosevelt, Theodore. *Theodore Roosevelt: An Autobiography*, New York: MacMillan, 1913.

Sachar, S.B., "Military diplomacy through arms transfers: A case study of China", *Taylor and Francis institution*, (2008), <https://tandfonline.com/doi/abs/10.180/0970016040850134?journalCode=rsan20> (πρόσβαση: Νοέμβριος 5, 2018).

SAGE, "International Peacekeeping operations: Burden Sharing and Effectiveness", *Journal of Conflict Resolution*, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5603976/> (πρόσβαση: Ιούλιος 04, 2018).

Saunders, Philip, "Chinese Military Diplomacy, 2003-2016, Trends and Implications", Paper presented at the Chinese Council for Advanced Policy Studies-RAND Corporation-National Defence University, 26th Annual Conference on the People's Liberation Army, Virginia USA, November 21-22, 2014.

Singh, P. K. "China's Military Diplomacy: Investigating PLA's participation in UN peacekeeping operations", *Strategic Analysis*, 35 (2011): 793-801.

New Challenges to Defense Diplomacy, *Strategic Survey* (1999): 38-53.

Tan, S. "Military Diplomacy" in *The Sage Handbook of Diplomacy*, edited by P. Kerr, C. Konstantinou & P. Sharp, London: Sage, 2016.

United States Department of Defense. The National Defense Strategy of the United States of America. Washington, D.C.: U.S Government Printing Office, March 2005.

UN official page, "what we do", <https://peacekeeping.un.org/en/what-we-do> (πρόσβαση: Ιουλ 20, 2018).

US Army webpage, "Organization – Who we are". <https://www.army.mil/info/organization/> (πρόσβαση: Οκτ 18, 2018).

USARPAC webpage, United States Army, Pacific, "Theater Security Cooperation Program". <http://www.usarpc.army.mil/tscp.asp>. (πρόσβαση: Σεπτέμβριος 5, 2018).

Willard, James. *Military Diplomacy: An Essential Tool of Foreign Policy at the Theater Strategic Level*, Kansas: United States Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, May 2006.

Williams, Abiodun. *The US Military and Public Diplomacy*, USA: 2009.

Winger, Gregory. "The Velvet Gauntlet: A theory of Defense Diplomacy", paper presented at the What Do Ideas Do? : Junior Visiting Fellows' Conferences, Vienna, 2004.

Zhang, Tao, "China Sends First Infantry Battalion for UN Peacekeeping," Xinhua, http://sinosphere.blogs.nytimes.com/2014/07/20/u-s-naval-ties-with-china-advance-symbolically/?_r=0 (πρόσβαση: Σεπτέμβριος 2, 2018).